

הישיבה השבעים-ושבע של הכנסת השמינית

יום רביעי, ה' אב תשל"ד (24 יולי 1974)

ירושלים, הכנסת, שעה 11.00

א. שאילתות ותשובות

אבקש לדעת :

1. האם נעשו הפעולות הנ"ל על דעת הממשלה ?
2. כיצד תפקח הממשלה על פעולות הגופים השונים המוקמים לאור העובדה שבטחון אזרחי המדינה הוא ייעודם ועיסוקם ?
3. האם יינתן מעמד ממלכתי כל שהוא לגופים אלו, לרבות סמכות חוקית להתארגנות צבאית הכרוכה בנשיאת נשק ?
4. האם תינתן למתנדבים סמכות חוקית לבדוק "חשודים" ולעצור אותם ?

שר-המשטרה ש. הלל :

א) בתאריך 14 ביולי 1974 קיבלה הממשלה החלטה על הקמתו של משמר אזרחי אשר יכלול מתנדבים שגיוסם ייעשה באמצעות הרשויות המקומיות. המשמר האזרחי יופעל על-ידי המשטרה ובפיקוחה.

ב) למצטרפים למשמר האזרחי מוענקות סמכויות של שוטר, כפי שמאפשר סעיף 38 לפקודת המשטרה [נוסח חדש].

1008. חקירת המשטרה בעניין משלוח מעטפת

נפץ לרב הראשי שלמה גורן ונסיונות הצתה בבניין מערכת העתון "הצופה"

חבר-הכנסת י. שערני שאל את שר המשטרה ביום כ"א בסיון תשל"ד (11 ביוני 1974):

אבקש לדעת :

- א. מה העלתה חקירת המשטרה בעניין משלוח מעטפת נפץ לרב הראשי שלמה גורן ?
- ב. האם נחקרו או נעצרו חשודים ?
- ג. מה העלתה חקירת המשטרה בדבר נסיונות-ההצתה בבניין מערכת העתון "הצופה" ?

שר-המשטרה ש. הלל :

א.—ב. בתאריך 3 ביוני 1974 נתקבלה בתיבת הדואר של הרב גורן בתל-אביב מעטפה, ממוענת אליו במכונת-כתיבה. המעטפה נשלחה בתאריך 31 במאי 1974 מלמת-גן. במעטפה נמצא פתק המתפרש כאיום בנפץ. נערכה חקירה יסודית, אולם זו לא העלתה דבר ואיש לא נעצר עד כה.

ג. בתאריך 10 במאי 1974, סמוך לשעה חמש בבוקר, נזרק בקבוק ממולא בניזין אל קומת המרתף של מערכת העתון "הצופה" שברחוב המסגר בתל-אביב, שם מצויים חדרי ההלבשה של עובדי הבניין. לא נגרם נזק, פרט לפיח שנותר על הקיר. החקירה עדיין לא העלתה דבר. נסיון קודם להצית אש בבניין זה נעשה בדצמבר 1971; גם במקרה זה לא הביאה החקירה לתוצאות חיוביות.

היו"ר מ. בן-פורת :

הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. נתחיל בסעיף א' בסדר-היום: שאילתות ותשובות.

889. נסיבות מותו של אחמר סאלח מופתח

חבר-הכנסת ת. טוכי שאל את שר המשטרה ביום ט' בסיון תשל"ד (30 במאי 1974):

הגיע לידיעתי כי גופתו של אחמד סאלח מופתח (בן 38, בעל תעודת זיהוי שהוצאה על-ידי שלטונות ישראל בעזה, התגורר באזור רמאללה ועבד ביפו) הובאה למשפחתו בסוף השבוע של מחצית חודש מאי לקבורה בעזה. למשפחת המנוח נמסר כי האיש מת כתוצאה מהתקף לב. משפחתו גילתה על גופו סימני אלימות והתעורר החשד כי נהרג כתוצאה מהפעלת אלימות נגדו על רקע המתרחשות שהתעוררה בעקבות פרשת מעלות.

הנני שואל :

1. האם נערכה חקירה רשמית על נסיבות מותו של האיש ומה תוצאותיה ?
2. האם מונה שופט חוקר לסיבות המוות ?

שר-המשטרה ש. הלל :

א) נערכה חקירה בנסיבות מותו של המנוח אחמד סאלח מופתח ונמצא שאין שחר לטענה שהוא נפטר כתוצאה מאלימות.

ב) המנוח, בהיותו במקום עבודתו במפעל לעבן-דוה נפחות ביפו, הרגיש לפתע ברע; הוא הועבר לבית-החולים דונולו ביפו ושם נקבע מותו. בניתוח שלאחר המוות נקבעה סיבת המוות: אי-ספיקת הלב עקב קרישה בעורקים הכליליים ואוטם ישן בשריר הלב.

ג) המנוח סיפר למעסיקו שהוא סובל ממחלת לב; כן אישרו אחיו שהמנוח סבל ממחלת לב והיה בטיפול רפואי.

ד) לא התעורר הצורך להביא את המקרה לפני חוקר סיבות מוות.

906. סמכויותיהם ומעמדם של המתנדבים למשמר האזרחי

חבר-הכנסת י. מודעי שאל את שר המשטרה ביום י' בסיון תשל"ד (31 במאי 1974):

בעקבות המאורעות הטראגיים בקריית-שמונה וב-מעלות, ומתוך חשש לפעולות חבלנים נוספות ברחבי הארץ, החלו גורמים שונים, ביניהם מועצות מוניציפאל-ליות, אירגונים של יוצאי מחתרות, צבא ומשטרה, ל"גייס" מתנדבים למשמר האזרחי.

חוברת כ"ו, ישיבה ע"ז
— שאילתות ותשובות (י. תמיר, שמעוני, הלל, פרוש) —

1009 ; 1076. פעולות המשטרה נגד מזויפי רשיונות נהיגה

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר המשטרה ביום כ"א בסיון תשל"ד (11 ביוני 1974):

ויאיל השר להשיבני:

1. מה אמת בידיעה שפורסמה ב"ג'רוסלם פוסט" על זיופים של רשיונות נהיגה ודיפלומות רוסיים בקנה-מידה גדול?
2. אם יש אמת בידיעה — מה מספר הזיופים שנתגלו?
3. מה הם סוגי הזיופים והיכן נעשו?
4. כיצד גילו אותם?
5. כמה הועמדו לדין?

חבר-הכנסת ח. שמעוני שאל שר המשטרה ביום כ"ג בסיון תשל"ד (13 ביוני 1974):

על-פי ידיעה בעתון "ידיעות אחרונות" מ-4 ביוני 1974 נתגלו מאות רשיונות נהיגה מזויפים שעולים מרוסיה משתמשים בהם כדי להשיג פטור ממסים לרכי-שת רכב ולהשגת רשיון נהיגה ישראלי. בחלקם זויפו הרשיונות בחוץ-לארץ ובחלקם זויפו בארץ.

שאלותי הן:

1. מה אמת בידיעה?
2. מה היקף התופעה?
3. מה עושה המשרד למנוע זאת ולאתר את העבריי-נים?
4. אילו צעדים ננקטים נגד העולים שנתפסו עם רשיונות אלה?
5. * מה היקף הפטור שניתן לעולים הכרוך ברכי-שת רכב?

שר-המשטרה ש. הלל:

(א) הידיעות שפורסמו בעתונות על גילוי זיופים של רשיונות נהיגה ומסמכים אחרים נכונות בעיקרן.

(ב) נתגלו יותר מ-550 מסמכים מזויפים: כ-540 רשיונות נהיגה, 14 אישורים נוטריוניים ודיפלומה. כן נתגלו טפסים ריקים של רשיונות נהיגה, חותמות מזוי-פות וגלופות בשלב הכנה לזיוף דיפלומות וטפסי רשיו-נות נהיגה.

(ג) חלק מהזיופים נעשה בחוץ-לארץ, חלק בישראל.
(ד) כאשר התעורר חשד באשר למהימנות אחד המסמכים נערכה על-ידי משרד התחבורה בחינה מדוק-דקת של מסמכים והעברתם לבדיקה במעבדות המשטרה. בעקבות החקירה המשטרתית הנמרצת נתגלתה רשת של מזויפים.

(ה) 85 תיקים פליליים נגד כ-90 חשודים בביצוע עבירות הועברו על-ידי המשטרה במרוצת החודשים מאי ויוני 1974 לפרקליטות המחוז לשם הגשת תביעה.

(ו) הבאה לדין היא הצעד הנאות למניעת ביצוע עבירות דומות ולהענשת העבריינים.

1010. שמירה בנבי-סמואל ביום ההילולא של שמואל הנביא

חבר-הכנסת מ. פרוש שאל את שר המשטרה ביום כ"א בסיון תשל"ד (11 ביוני 1974):

בעתון "המדיעה" מיום ט"ו בניסן תשל"ד פורסם מכתב למערכת שבו נאמר בין השאר: "בערב ראש חודש סיון, יום ההילולא של שמואל הנביא ע"ה, עלו כמדי שנה יהודים רבים לקברו שבנבי-סמואל. מאוד הופתעו העולים שלא ראו שום משמר רציני כפי שקיים היה במשך כל השנים. ביום שלישי, כ"ט באייר בבוקר, פניתי ביומתי — לאחר ששמעתי מפי חברים את הסיפור דלעיל — למשטרה והערתיו על כך. כשבאנו למקום בצהריים שוב לא ראינו כל שמירה רצינית, רק בקיוסק הקטן הסמוך ישב שוטר ערבי מבוגר."

אבקש לדעת:

1. האם הדברים המתוארים במכתב הנ"ל נכונים?
2. אם כן — האם מוכן כבודו לדאוג להצבת משמר נאות בנבי-סמואל כדי להבטיח את בטחונם של העולים להשתטח על קברו של שמואל הנביא?

שר-המשטרה ש. הלל:

על-פי הערכה שתהיה תנועת מבקרים מוגברת פעלו באזור סיורים של המשטרה ומשמר הגבול, גם אם הכותב לא נתקל בהם.

1011. איסור החניית מכוניות על המדרכה ליד קפה "רונרו" בירושלים

חבר-הכנסת מ. פרוש שאל את שר המשטרה ביום כ"א בסיון תשל"ד (11 ביוני 1974):

מספר אנשים הגרים ליד גן-העצמאות ברחוב המלך ג'ורג' בירושלים התלוננו לפניי שמאז פתיחתו של קפה "רונרו" שנבנה בתוך גן העצמאות הפכה המדרכה שליד בית-הקפה לאורך רחוב המלך ג'ורג' למגרש חנייה של מכוניות באי בית-הקפה. עשרות מכוניות חונות מדי ערב על המדרכה ומסכנות בכך את העוברים-ושבים הנאלצים משום כך לרדת לכביש ההומה.

אף שלדברי המתלוננים הם פנו למשטרה בעניין זה, לא זו בלבד שלא חל שום שיפור במצב אלא מספר המכוניות החונות על המדרכה הולך ומתרבה, ובמוצאי שבתות הוא מגיע לעשרות רבות.

רצוני לשאול:

1. האם ידועה למשטרת ירושלים התופעה המוזכרת בשאלתה?
2. האם על-פי החוק מותרת החנייה במקום הנ"ל?
3. אם היא אסורה — האם פועלת המשטרה נגד העוברים על איסור זה?
4. אם כן — מה פעולותיה בנדון?
5. האם מוכן כבוד השר להורות שיוגבר שם פיקוח המשטרה כדי שתפסק חניית המכוניות במקום הנ"ל?

שר-המשטרה ש. הלל:

1. התופעה ידועה למשטרה.
2. החנייה במקום הנזכר בשאלתה אסורה ולפיכך פועלת המשטרה נגד העוברים על האיסור על-ידי רישום דו"חות תעבורה. פעולה זו תימשך.

* על שאלה זו השיב השר לקליטת העלייה ביום 16 ביולי 1974.

5-3. כדי לפתור את הבעיה באופן קונסטרוקטיבי

הציעה המשטרה לעיריית ירושלים להקים במקום גדר או לפתח גיבון ובכך למנוע אפשרות החניית רכב על המדרכה. לפי מיטב ידיעתי גוטה עיריית ירושלים לבצע דבר זה.

1012. פרטים על דרכי הברחת אופיום לישראל ותפיסתו

חבר-הכנסת א. כין שאל את שר המשטרה ביום כ"א בסיון תשל"ד (11 ביוני 1974):

אבקש להשיבני:

1. מה כמות האופיום שנתפסה בישראל, בכל שנה, החל מ-1967?
2. מה הם המסלולים המקובלים להברחתו דרך הארץ?
3. מה הערכתך לגבי הכמות שנשארה לצריכה בארץ?
4. האם חל כאן גידול בהברחה ובצריכה? אם כן — מה הסיבות לכך?
5. האם מוברח כיום אופיום לישראל דרך קפריסין?

שר-המשטרה ש. הלל:

1. כמויות האופיום שנתפסו בישראל בתחומי הקו הירוק מאז 1967 הן אלה: 1967 — 15 ק"ג; 1968 — 14 ק"ג; 1969 — 14 ק"ג; 1970 — 6 ק"ג; 1971 — 11 ק"ג; 1972 — 17 ק"ג; 1973 — 36 ק"ג.

כמויות האופיום שנתפסו בישראל בשטחים המוחזקים ובמימי הים התיכון ומפרץ אילת הן אלה: 1967 — 23 ק"ג; 1968 — 1,180 ק"ג; 1969 — 812 ק"ג; 1970 — 56 ק"ג; 1971 — 176 ק"ג; 1972 — 29 ק"ג; 1973 — 45 ק"ג.

2. האופיום מוברח לישראל מלבנון וכן דרך מפרץ-אילת מירדן; דרך נוספת — באמצעות ימאים המגיעים מכל מקום.
3. רוב הסמים המוברחים לישראל נועדים לצריכה בה.
4. לפי הערכה, המגמה של צריכת סמים בישראל נמצאת בירידה.
5. לא נודע על מקרי הברחת סמים דרך קפריסין.

1031. הנכרת אמצעי השמירה כנמל-התעופה

חבר-הכנסת י. בארי שאל את שר המשטרה ביום כ"א בסיון תשל"ד (11 ביוני 1974):

ביום ו' 7 ביוני 1974, בשעות הבוקר, הצליח גבר כבן 35 לחדור אל מטוס של "אייר-פרנס" שחנה ברחבת התנייה שבשדה-התעופה בן-גוריון, מבלי להיעצר ומבלי להיבדק על-ידי המשמרות המופקדים על הכניסות אל רחבת-התנייה.

אבקש לדעת:

1. מה העלתה החקירה באשר לגסיבות ההסתננות?
2. מי הוא האחראי למחדל?
3. אילו אמצעים עונשניים ננקטו נגדו?
4. אילו אמצעים ננקטו כדי למנוע הישנות התופעה בעתיד?

שר-המשטרה ש. הלל:

בהמשך לשאילתה דומה שהוגשה לשר התחבורה ברצוני להוסיף כי החקירה העלתה שהאיש לא נכנס דרך הפתח המצוי בפיקוח המשטרה או משמר הגבול, ולכן לא היה מקום לנקיטת אמצעים נגד אנשי המשטרה או משמר הגבול.

הנני להפנות את תשומת-לב השואל שבתשובת שר התחבורה נאמר כי "זמן רב בטרם נתרשש אירוע זה החליטה מינהלת הנמל על הקמת שער חשמלי משוכלל אשר יחליף את המחסום הקיים והובטח שהקמתו תושלם בקרוב".

אני רוצה לקוות כי עם השלמת הקמתו יהיה ממד בטחוני נוסף לסידורים הקיימים כנמל-התעופה.

1064. פעולות המשטרה נגד חשודים כמסחר בסמים מסוכנים או כגידולם

חבר-הכנסת נ. אליעד שאל את שר המשטרה ביום כ"ג בסיון תשל"ד (13 ביוני 1974):

אבקש לדעת:

- א. כמה סוחרי סמים מסוכנים נתפסו במחצית הראשונה של שנה זו (ינואר—יוני 1974)?
- ב. האם גדל מספר נוטלי סמים מסוכנים במחצית הראשונה של השנה לעומת התקופה המקבילה אשתקד? אם כן — בכמה?
- ג. האם נתגלו עוד מקומות של פרחי פרג שמהם אפשר להפיק אופיום מאז גילוי הפרחים בגן מלון "המלך דוד" בירושלים?
- ד. מה העלתה החקירה של גנן מלון "המלך דוד" שנעצר על-ידי המשטרה בימי שהותו של שר החוץ האמריקאי?
- ה. כמה זמן גידלו פרחי פרג אלה בגן המלון?

שר-המשטרה ש. הלל:

א. ב. במחצית הראשונה של 1974 נעצרו על-ידי המשטרה 53 איש חשודים בסחר בסמים. בתקופה זו נעצרו 791 חשודים נוספים בעבריינות סמים, ובסך הכל — 844 איש. בתקופה המקבילה ב-1973 נעצרו 611 איש.

ג. נתגלו 26 מקומות נוספים שבהם גידלו פרחי פרג. מסקנת החוקרים היא שהצמח גדל למטרות נוי בלבד. ד. ה. על-פי העדויות שנאספו גידלו צמחי פרג בגן מלון "המלך דוד" למעלה מעשרים שנה, לפי הטענה — מבלי שהמגדלים ידעו שהגידול אסור. הצמח לא טופח בחלקת גינה מסויימת אלא בתפוזות, והטענה שהצמח הופרה מעצמו מתאשרת על-פי חוות-דעתם של מומחים. במשטרת מרחב ירושלים נפתח תיק פלילי ובן הואשמו ארבעה מעובדי המלון. החקירה טרם נסתיימה וטרם הוחלט אם להביא את החשודים לדין.

1065. תפיסת מפקיעי מחירים

חברת-הכנסת ג. כהן שאלה את שר המשטרה ביום כ"ג בסיון תשל"ד (13 ביוני 1974):

לאור תלונתו של בעל חנות מכולת ב. זילברברג שברחוב דיזנגוף 246 בתל-אביב אודה לשר אם ישיבני:

1. האם יש אמת בידיעה שבחודשים נובמבר — דצמבר 1973 הועברו ממשרדך למשרד המסחר והתעשייה

הרוכלים; נוסף לכך מודיעים אנשי המשטרה ביחידותיהם על מטרדים שנתקלו בהם לשם נקיטת צעדים לסילוקם של הרוכלים מצדי הדרכים.

1147; 1209. התנהגות השוטרים כעת ביצוע צו להריסת מבנה בשכונת מנחת שבירושלים

חבר-הכנסת א. לבנבראון שאל את שר המשטרה ביום ה' בתמוז תשל"ד (25 ביוני 1947):

בעת ביצוע הצו להריסת מבנה בשכונת מנחת בירו-שלים השתלט אחד מתושבי השכונה על טראקטור, רמס עמוד חשמל ופגע בשתי מכוניות המשטרה. אחד השוט-רים ירה כדור ברגלו של האיש וזה הועבר לבית חולים.

שאלותיו הן:

1. האם לא היתה כל אפשרות אחרת להשתלט על תופס הטראקטור?

2. האם השימוש בנשק חם אשר עלול היה לגרום לפגיעה יותר חמורה היה מוצדק במקרה זה?

3. האם אין הוראה מפורשת לא להשתמש בנשק חם במקרים של ביצוע צווים להריסת מבנים?

אם לא — האם מוכן השר להוציא הוראות כאלה?

חבר-הכנסת מ. פעיל שאל את שר המשטרה ביום ז' בתמוז תשל"ד (27 ביוני 1974):

על-פי הפירסום בעתון הסטודנטים הירושלמי "פי האתון" מ-25 ביוני 1974, עמוד 2, מסתבר, לכאורה, כי בתקרית הדחפור המפורסמת שהתרחשה במנחת ב-20 ביוני הוכו מפעיל הדחפור המשתולל ואף בנו על-ידי המשטרה לפני שהחל מפעיל הדחפור להשתולל.

רצוני לשאול:

1. מדוע לא תמונה ועדת חקירה לברר את נסיבות ההתפרצות האלימה במנחת ב-20 ביוני?

2. האם מוכן כבוד השר להודיעני את תגובת המש-טרה על הידיעה שנמסרה ב"פי האתון"?

שר-המשטרה ש. הלל:

(א) האיש שאליו מתייחסות השאלות השתלט על טראקטור כדי למנוע הריסת בתים על-פי צו של בית-משפט. האיש על הטראקטור דחף והפך מיכל מים של המשטרה על ארבעה אנשי הצוות; הפך מיניבוס משטרתי שחנה בקרב קהל גברים, נשים וילדים; העלה והוריד את הכף ההידראולית של הטראקטור הוך סיכון חי האנשים המתקללים. נסיבות נמצאים להפסיק את פעולת האיש שהסתגר בתא הנהג לא הועילו. על כן ניתנה פקודה לירות ברגלו.

(ב) כדי להפסיק את ההשתוללות המסוכנת שגרמה לפציעתם של שבעה אנשים ועלולה היתה לפגוע באנשים נוספים לא נותרה כל דרך אלא להשתמש בנשק חם. כידוע קיימת במשטרה הוראות מפורטות ומקפידות לגבי שימוש בנשק חם ואנשי המשטרה מודרכים להשתמש בו רק בנסיבות חמורות במיוחד.

(ג) נסיבות המקרה ברורות למדי מחומר החקירה שנאסף בתיק הפלילי; איננו רואים צורך בוועדת חקירה. מר נחום חמיס מסר בהודעה שנרשמה מפיו כי לא הוא ולא בנו שעמדו על הבית שנועד להיחרס לא הוכו. לא נתקבלו תלונות אחרות בדבר שימוש בכוח על-ידי אנשי המשטרה.

(רחוב מאז 76, תל-אביב) בהשאלה קציני משטרה לצורך פיקוח על המחירים?

2. האם ידועה לך העובדה שהקצין שמעיה והקצין פרנקו ממשטרת ישראל לבשו בגדים אורחיים, עברו במאות חנויות באזור תל-אביב, העמידו פני קונים, ולאחר הקנייה וקבלת התשלום ביד והתשלום הוציאו מכיסם תעודת משטרה ומילאו גליון חקירה בעוון מכירה במחיר מופקע?

3. האם מדיניות זו של השאלת שוטרים למשרד המסחר והתעשייה לצורך פיקוח על המחירים היא מדיניות רשמית של משרדך?

שר-המשטרה ש. הלל:

1. בעקבות תלונות מרובות על הפקעת מחירי מצר-כים לאחר מלחמת יום הכיפורים הוחלט על תיאום פעולה בין המשטרה למשרד המסחר והתעשייה במגמה להביא מפקיעי מחירים לדין.

2. אנשי המשטרה עבדו מדי פעם גם בתלבושת אורחית והשתתפו גם בפעולות יוזמות לגילוי עבריינים מפקיעי מחירים, לפי הנחיות האחראים באותו משרד.

3. מדיניות המשרד היא לעשות ככל אשר לאל ידו במסגרת החוק להגן על הציבור מפני פגיעה ומפני הונאות, לרבות הפקעת מחירים בעתות מצוקה או מלחמה. המשטרה פועלת בתחומים אלה הן במדים והן בלא מדים, הכל בהתאם לצורך ולפי החוק.

יורשה לי להוסיף כי באמת קצרה הבנתי לראות מה היתה עילת השאלתה של חברת-הכנסת גאלה כהן על כך שהמשטרה פעלה לתפיסת מפקיעי מחירים בעתות מלחמה.

1066. סילוק דוכנים למכירת פרחים ופירות בצרי כבישים בין-עירוניים

חבר-הכנסת ב. מאב שאל את שר המשטרה ביום כ"ג בסיון תשל"ד (13 ביוני 1974):

לאחרונה נפוץ מנהג להעמיד דוכנים למכירת פרחים ודוכנים למכירת פירות בכבישים בין-עירוניים. אורחים העוצרים את רכבם בשולי הדרך גורמים למטרד תחבורתי מסוכן ושוטרים נוהגים להגיש לעוצרים דו"ח על עבירת תנועה.

שאלתי היא:

האם פועל משרד המשטרה לסילוקם המהיר של הדוכנים על-ידי אותם שוטרים המגישים דו"ח לעוצרים את רכבם בשולי הדרך לקנייה באותם דוכנים?

שר-המשטרה ש. הלל:

1. הנהוג להעמיד דוכנים למכירת פרחים ופירות לצדי הכבישים הבין-עירוניים אינו חדש; לדאבוננו הוא מתחדש מדי קיץ.

2. המשטרה פועלת נגד העוסקים כך ברוכלות ללא רשיון על-פי חוק רישוי עסקים, תשכ"ח—1968, על ידי הגשת דו"חות והבאת העבריינים לדין. תוך זמן קצר ככל האפשר. בדיון המשפטי מבקשת המשטרה מבית-המשפט לתת צו סגירה או צו למניעת עיסוק ברוכלות. כן פועלת המשטרה בתיאום עם מחלקת העבודות הציבוריות לסילוק רוכלים מהמקום ככל שהמצב מאפשר זאת.

3. אנשי המשטרה, המגישים דו"חות נגד נהגים והעוצרים רכבם בשולי הדרך, מגישים דו"חות גם נגד

1208. סיבת מעצרו של סלימאן אברהים אגריביה

חבר-הכנסת ת. טובי שאל את שר המשטרה ביום ז' בתמוז תשל"ד (27 ביוני 1974):

סלימאן אברהים אגריביה מאום-אל-פחם, העובד כשר-מר לילה בתל-אביב, התלונן בפני שבי"מ א', 16 ביוני 1974, בהיותו בבית-החולים תל-השומר לשם קבלת טיפול רפואי, ישב וחיכה בתור לרופא וקרא עתון "אל-אתיחאד". פתאום ניגש אליו שוטר ששמו שלמה מזרחי והחל לתקור אותו מדוע הוא קורא עתון זה תוך שימוש במלות גנאי כלפי העתון ואיומים כלפי המתלונן. כאשר עמד סלימאן על זכותו לקרוא כל עתון ליגאלי הזמין השוטר ניידת משטרה ומיד הגיעו שוטרים בפקודו של הסמל שחר. אלה העבירו את המתלונן לתחנת המשטרה אור-יהודה. בתחנת המשטרה החלו השוטרים להכות בו תוך השמעת מלות גנאי נגד הקומוניסטים ואיומים וביטויים, כגון שילך להירפא ברוסיה. בעת מעצרו הופעל עליו לחץ שישתף פעולה עם המשטרה וימסור לה ידיעות. בתום 48 שעות מעצר שוחרר המתלונן בערבות עצמית בסכום של מאתיים לירות. את משקפיו סירבו להחזיר לו.

הנני שואל:

1. מה היא סיבת מעצרו של סלימאן אברהים אגריביה מאום-אל-פחם ביום 16 ביוני 1974 בבית-החולים תל-השומר?

2. האם מוכן כבוד השר לבדוק את תלונתו של הנ"ל?

3. האם לא היה זה מעצר בלתי-חוקי והתנהגות החורגת ממילוי תפקיד מצד השוטרים הנוגעים בדבר?

4. האם יש בסמכותו של שוטר לחקור אזרח אודות העתון שהוא קורא?

שר-המשטרה ש. הלל:

1. באזור אור-יהודה לא משרת שוטר ששמו שלמה מזרחי וב-16 ביוני 1974 לא היתה כל תקרית בין אנשי המשטרה באזור לבין סלימאן אברהים אגריביה.

2. ב-10 ביוני 1974 — ולא ב-16 ביוני 1974 ככתוב בשאלתה — נעצר סלימאן אברהים אגריביה, המוכר כבעל עבר פלילי, כחשוד בשוטטות בשטח בית-החולים תל-השומר. למחרת הואשם כדן בעבירת שוטטות למטרת עבירה ובתגובה להאשמה מסר את הסברו להימצאו במקום ולא הזכיר שהועלב, או שנשאל אודות העתון שהוא קורא או שהוכה בידי שוטרים.

3—4. אנשי המשטרה שטיפלו באיש מכהישים את האמור בשאלתה שבשקבותיה הוזמן סלימאן אברהים אגריביה לביורר הטענות המופיעות בה. הוא בא בלוויית עורך-דין המייצגו וזה ביקש לדעת מטרת ההזמנה. מש-הובהר לו מה נטען בשאלתה ביקש "להקפיא את הח-קירה" עד שיברר הוא את העובדות. עד להכנת התשובה לשאלתה זו לא הופיעו לא סלימאן אברהים אגריביה ולא עורך-הדין לביורר.

1210. נתונים על עבריינות בקרב הנוער

חבר-הכנסת נ. אליעד שאל את שר המשטרה ביום ז' בתמוז תשל"ד (27 ביוני 1974):

נא להשיבני:

1. האם עלתה עקומת הפשיעה בקרב נוער עברייני במחצית השנה הראשונה (ינואר-יוני 1974) לעומת התקופה המקבילה אשתקד?

2. כמה צעירים מתחת לגיל 18 הובאו לדין על מעשים פליליים באותה תקופה?

3. מה הוא מספר הקטינות שאותרו על-ידי המשטרה כננות במצוקה ושידוע שהן מועסקות על-ידי סרסורים לעבירה?

4. כמה ננות במצוקה עוסקות בזנות בערים ירו-שלים, תל-אביב וחיפה?

שר-המשטרה ש. הלל:

לשאלה 1: במחצית השנה הראשונה של 1974 פחת ב-30% מספר הצעירים שהואשמו בביצוע עבירות לעו-מת התקופה המקבילה ב-1973.

לשאלה 2: במחצית הראשונה של 1974 הובאו לדין 593 צעירים עד גיל 18 ועד בכלל.

לשאלות 3-4: אין בידי המשטרה רישום על ננות במצוקה. במקרה שמאחרים קטינה הנמצאת במצוקה היא מופנית על-ידי המשטרה לפקיד הסעד או לעובדת היחידה לנערה במצוקה שבמשרד הסעד.

בשנת 1973 הואשמו על-ידי המשטרה 12 קטינות בעבירות נגד המוסר; באותה שנה אותרו כחשודות בעיסוק בזנות 23 קטינות בירושלים, 24 בתל-אביב ו-12 בחיפה. אולם ראוי להדגיש כי בשום פנים אין נתונים אלה משקפים את המצב לאמתו.

1211. מעצרים מינהליים

חבר-הכנסת מ. פעיל שאל את שר המשטרה ביום ז' בתמוז תשל"ד (27 ביוני 1974):

צורף בזה העתק תזכיר שהופץ על-ידי גוף המתכנה "הליגה לזכויות האדם והאזרח".

אבקש לדעת:

א. האם אכן נעצרו כל כך הרבה אנשים (כ-150) החיים תחת שלטון הריבונות הישראלית במעצר מינהלי?

ב. האם הוגשו כתבי-אישום נגד הנאשמים?

אם כן — האם קוימו או יקוימו דיונים משפטיים בענייניהם?

ג. האם נכונה הקביעה כי כל המעצרים הם פולי-טיים?

אם לא — על אילו אשמות נעצרו האנשים ועל אילו חוקים עברו?

ד. האם נכונה הקביעה כי הופעלו נגד חלק מהע-צורים אמצעי עינויים, כגון: כבילה בשרשרת, לדלת, חבישת עיניים במשך ימים, מכות באלות?

שר-המשטרה ש. הלל:

א—ב. בחודשים מארס ואפריל 1974 בוצעו מעצרים בירושלים ובאזורי יהודה ושומרון בקרב חברי החזית הלאומית הפלשתינאית. בסך הכל נעצרו 92 איש, 20 מהם שוחררו, 42 עצורים על-פי צווים מינהליים ו-30 איש יובאו בקרוב לדין. הטיול בכך נמצא בשלבים שונים.

ג. הסיבות למעצרים של האנשים נעוצות בפעילותם נגד בטחון המדינה והחוק ולא בהשקפותיהם הפוליטיות. תוך ביצוע המעצרים והחיפושים נגלו ונתפסו נשק, תח-מוש, חמרי חבלה, כרוזים עוינים וציוד הדפסה.

ד. למיטב ידיעותי, הטענות על עינויים אין להן יסוד במציאות. מכל מקום, ככל תלונה קונקרטיה שתוגש תיבדק.

חוברת כ"ו, ישיבה ע"ז

— שאילתות ותשובות (שערי, הלל, זכין, מ. כהן, פעיל) —

שתי פעמים. שלושה מהם עלו לדרגת קצונה, אחד עלה לדרגת קצונה בכירה. אנשים מספר יישלחו בקרוב לקור-סיים מקצועיים ופיקודיים.

(ד) לא נתגלו בנושאי השאלתה עיוותים שיש לתקנם.

234. תמריצים לאיכלוס מחוז הצפון

חבר-הכנסת מ. כהן שאל את שר הפנים ביום כ"ז שבט תשל"ד (19 בפברואר 1974):

בעתון "הארץ" מיום 12 בפברואר 1974 פורסמה ידיעה מפי הממונה על מחוז הצפון, מר ישראל קניג, לפיה עזבו 25,000 תושבים יהודים את מחוז הצפון תוך שנה ועברו לערים הגדולות ולמרכז הארץ.

אבקש לדעת:

1. מה מספר התושבים היהודים שעזבו בשנה שעב-רה את מקום מגוריהם בצפון הארץ ועברו להתגורר במרכז הארץ?

2. אם יש אמת בידיעה שפורסמה — מה הן הסיבות לעזיבה המונית זו?

3. מה הם האמצעים שבדעת הממשלה לנקוט כדי לבלום עזיבה זו?

4. מה הן תכניות הממשלה ליישוב הצפון ובמיוחד הגליל בשנים הבאות?

שר-הפנים ש. הלל:

1. לפי המידע שבידנו — כ-12,000 תושבים.

2. אין סקר מדוייק, אולם לפי השערה, תנאים כלכליים.

3. נעשים צעדים נמרצים להגביר את התמריצים כדי למשוך את האוכלוסיה היהודית ממרכז הארץ ועולים חדשים למחוז זה.

4. ראה תשובתי לשאלה 3.

400. שיפור השירותים ברשויות המקומיות העריכות

חבר-הכנסת מ. פעיל שאל את שר הפנים ביום י"ב באדר תשל"ד (6 במארס 1974):

ב"על המשמר", 14 בפברואר 1974, פורסמה כתבה מאת ד. גורן ובה הוא מציין כי נגנז דו"ח הוועדה שנתמנתה על-ידי המנהל הכללי של משרד הפנים, בפברואר 1972, כדי לבדוק את השירותים המוניציפאליים בישובים העריכיים. הוא כותב בין השאר: "אף שהוועדה מונתה רשמית ולמרות העובדה שממצאיה ידועים לא פורסם עד כה הדו"ח על-ידי משרד הפנים".

אבקש לדעת:

1. מה היו הממצאים החשובים ביותר של הדו"ח הנדון?

2. מה מתכוון משרד הפנים לעשות כדי למלא אחר המלצותיה של הוועדה?

3. מדוע לא פורסמו הממצאים והמסקנות של הוועדה?

4. מדוע לאחר 26 שנות עצמאות צריכים השירותים המוניציפאליים במגזר הערבי להיות גרועים מאשר במגזר היהודי?

1260. ציורו של המשמר האזרחי בנשק הולם

חבר-הכנסת י. שערי שאל את שר המשטרה ביום י"ד בתמוז תשל"ד (4 ביולי 1974):

אבקש לדעת:

1. האם ננקטים האמצעים הדרושים כדי לצייד את המשמר האזרחי בנשק הולם להתגוננות בהיתקלויות לילה?

2. האם יורחבו האימונים של המשמר האזרחי למ-טרת התגוננות זו?

שר-המשטרה ש. הלל:

עם הקמתו של המשמר האזרחי ננקטים האמצעים להעמיד לרשותו נשק הולם בהתאם לצרכים ולנסיבות, והייתי מוסיף: גם בהתאם לאפשרויות.

1293. זכויותיהם של השוטרים העריכים המשרתים במזרח-ירושלים

חבר-הכנסת ד. זכין שאל את שר המשטרה ביום י"ד בתמוז תשל"ד (4 ביולי 1974):

בעתונות התפרסמו דברי המפקח הכללי של המשטרה מר רוזוליו בנוגע לשוטרים העריכים המשרתים במשטרת ישראל במזרח-ירושלים. המפקח הכללי שיבח את שירותם המסור ואת ביצועיהם היעילים שעלו על כל המשוער. אולם בעתון "אל-אנבא" קראתי את דבריו של שוטר ערבי ממזרח-ירושלים המביא את העובדות הבאות: לקצינים ולשוטרים העריכים אין מחשבים את שנות הוותק (משירותם בממשל הירדני) אף-על-פי שהם היו הראשונים שהתייצבו לשירות לאחר 1967. יתר על כן: נציב שירות המדינה קבע עוד ב-1969 כי יש לחשב את שנות הוותק של השוטרים משנות שירותם בממשל הירדני כשם שמחשבים את שנות השירות האלה לגבי הפקידים העריכים העובדים בשירות המדינה.

כן קובע אותו שוטר ערבי כי מאז 1967 לא הועלה שום קצין או שוטר ערבי במזרח-ירושלים בדרגה. לבסוף מדגיש השוטר כי עריבים רבים בוגרי תיכון ממזרח-ירושלים התגייסו למשטרת ישראל, עברו קורסים יסודיים, אבל איש מהם לא נשלח לקורס קצינים.

אבקש לדעת:

1. האם הדברים הנ"ל נכונים, כולם או בחלקם?

2. מה יש בדעת השר לעשות כדי לתקן את העיוותים?

שר-המשטרה ש. הלל:

(א) הנתונים המובאים בשאלתה בהסתמך על הפיר-סום בעתון "אל-אנבא" אינם נכונים.

(ב) העקרונות שנקבעו על-ידי נציבות שירות המ-דינה בדבר חישוב שנות הוותק של עובדי ממשלת ירדן הממשיכים בשירות מדינת ישראל מוחלים גם על אנשי המשטרה. בהתאם לכך מקבלים אנשי המשטרה העריכים במזרח-ירושלים את תוספת הוותק שעמדה לזכותם ערב מלחמת ששת הימים. כן נחשבת תקופת שירותם במשטרת ירדן כשירות לצורך חישוב גימלאות בשיעורים שהיו נהוגים על-ידי חוק הפנסיה הירדני.

(ג) לפחות שמונה אנשי משטרה עריכים במזרח-ירושלים עלו בדרגה מאז מלחמת ששת הימים, מהם אף

שר-הפנים ש. הלל :

נוכח העובדה כי קיים מחסור בכוח-אדם בשוק ול-
אור המגמה לקימוצים בהוצאות בלתי-הכרחיות, אבקש
לדעת :

1. באילו תחומים בעיקר נוספו העובדים החדשים ?
2. אילו גורמים בעיריית ירושלים מחליטים על
תוספת תקנים למנגנון העיריה ?
3. נוכח העובדה כי צפוי גרעון בתקציב הנוכחי
בשיעור של 35 מיליון לירות, האם בדעת משרד הפנים
למנוע תוספות בתקציב בגין תוספת בלתי-הכרחית של
משרות למנגנון העירוני ?

שר-הפנים ש. הלל :

לשאלה 1 : העובדים ניתוספו בעיקר בתחומים הב-
אים : חינוך, סעד, תברואה.

גידול העובדים נובע מגידול טבעי ומהתרחבות
שירותי העיריה בתחומים הללו גם לשכונות חדשות,
כגון : נוה-יעקב, גילה, מורח-תלפיות וגבעת-שפירא.
עלי לציין עוד ש-217 משרות מתוך 543 ממומנות על-
ידי משרדי הממשלה.

לשאלה 2 : העיריה פועלת על-פי החוק, ומועצתה
אישרה תוספות אלה.

לשאלה 3 : לאור האמור לעיל אין אני חושב שתהיה
אפשרות לפתור את בעיית הגרעון בתקציב של עיריית
ירושלים בדרך של קיצוץ במשרות הללו.

883. מקלטים בשכונות המאוכלסות בצפיפות
בירושלים

חבר-הכנסת ח. שמעוני שאל את שר הפנים ביום ב'
בסיון תשל"ד (23 במאי 1974) :

על-פי "מעריב" מיום 21 באפריל 1974 וכן לפי
אינפורמציה שנמסרה לי מצויות שכונות שלמות בירו-
שלים ללא מקלטים כל שהם, ובשכונות אחרות המקל-
טים הם במצב בלתי-תקין. כוונתי בעיקר לשכונות הנחל-
אות, הזכרונות, בית-ישראל, שכונת הבוכרים והקטמונים.
כל השכונות הללו מאוכלסות בצפיפות משפחות מרובות
ילדים.

שאלותי הן :

1. האם ידוע המצב לשר ?
2. מה בדעת השר לעשות להבטחת מקלטים לשכו-
נות הנ"ל ?

שר-הפנים ש. הלל :

לשאלה 1 : המצב ידוע לי.

לשאלה 2 : עיריית ירושלים ביחד עם מפקדת הג"א
מעבדת כיום תכנית-אב לפתרון בעיית המקלטים. הכנת
התכנית היא בעיצומה, אולם כבר בשלב זה אפשר
ללמוד כי זוהי תכנית רב-שנתית ולביצועה יידרשו לפחות
חמש שנים וסכומי כסף גדולים.

אחזקת המקלטים הציבוריים נתקלת בקשיים, בעיקר
באלה אשר אינם משולבים בבתיים ציבוריים או בתי
מגורים, ובעיקר בשכונות שבהן רמת האחריות האורחית
לקויה.

יש לציין שהעיריה מוציאה סכומי כסף גדולים
לאחזקה שוטפת שנתית. כן יש לציין שהשנה סבלו
מקלטים לא מעטים מהחורף הקשה והבלתי-רגיל אשר
גרם לשטפונות גם בבתי מגורים וגם במקלטים. עיריית

הדין-וחשבון ערוך לפי התרשמויות מראיונות של
הוועדה עם ראשי הרשויות המקומיות והפקידים במשרדי
ממשלה. הממצאים שבדין-וחשבון מראים כי יש צורך
להרחיב את השירותים במועצות המקומיות הערביות
ולדאוג למימון שירותים אלה הן ממקורות מקומיים והן
ממקורות ממשלתיים.

2. הדין-וחשבון הוזמן מראש כדין-וחשבון פנימי
לצרכי משרד הפנים וליתר משרדי הממשלה. עם זאת
יפורסמו ברבים הממצאים העיקריים.

3. ראה תשובתי לשאלה 2.

4. בתקופה של 26 שנים מאז הקמת המדינה גדל
קצב ההתקדמות של השירותים המוניציפאליים במגזר
הערבי יותר מקצב ההתקדמות במגזר היהודי, אלא
שבעת הקמת המדינה היו השירותים המוניציפאליים
במגזר היהודי מפותחים ובמגזר הערבי כמעט שלא היו
שירותים כלל. עם קום המדינה היו במגזר הערבי שתי
עיריות ומועצה מקומית אחת בלבד, וכיום 85% מהאוכל-
לוסיה הערבית כלולים ברשת המוניציפאלית.

מכל מקום, לאור הדין-וחשבון הנ"ל הנמצא עתה
בעיון משרד הפנים מכינים עתה הצעה אופראטיבית
להעלאתה של רמת השירותים ברשויות המקומיות הער-
ביות.

759. שיפור השירותים בישובים הערבים

חבר-הכנסת ת. טובי שאל את שר הפנים ביום ט"ו
באייר תשל"ד (7 במאי 1974) :

בחלילת 1972 הרכיב משרד הפנים ועדה בראשות
ד"ר סאמי ג'ראסי, עובד בכיר של משרד הסעד, ובה
חברים עובדים של משרד הפנים ואנשי ציבור יהודים
וערבים לשם בדיקת מצב הרשויות המקומיות הערביות.
לפני כמה חודשים נודע על סיום עבודת הוועדה
וסיום הדו"ח שלה שהוגש למשרד הפנים. העתון "אל-
אנבא" ועתונים אחרים פירסמו חלקים מהדו"ח. לפי מה
שפורסם מביא הדו"ח ידיעות חמורות על אפליית הרשויות
המקומיות הערביות בתחום המענקים, בתחום התיכנון
והבנייה, וכן בתחום שירותי הבריאות והחינוך.

אבקש לדעת :

1. מדוע לא פורסם עד כה דו"ח הוועדה הנ"ל
על מצב הרשויות המקומיות הערביות ?
2. האם מוכן משרד הפנים לפרסם ברבים את ממצאי
הוועדה ?
3. האם יבצע משרד הפנים את המלצות הוועדה ?

שר-הפנים ש. הלל :

ראה נא תשובתי לשאלתה מס' 400 של חבר-הכנסת
מאיר פעיל.

805. גידול מספר העובדים בעיריית ירושלים

חבר-הכנסת א. אולמרט שאל את שר הפנים ביום כ"ב
באייר תשל"ד (14 במאי 1974) :

"הארץ" מיום 15 באפריל 1974 מוסר כי על-פי
תקציב העיר ירושלים לשנה הנוכחית יגדל מספר עובדי
העיריה ב-543. מר אלון מציין כי רק 217 משרות הן
על חשבון תקציב העיריה.

חוברת כ"ו, ישיבה ע"ז
— שאילחות וחשובות (הלל, לבני, בן-פורת, זיאד) —

שלא קיבל ייצוג במועצה. ציינתי שמצאתי מועצה שכבר נתמנתה. היתה על כך שאילתה לשר הקודם. הוא השיב עליה, וקטונתי מלהיות מסוגל להיכנס לשיקול דעתו של השר הקודם בעניין זה. אני יכול רק לציין שמצאתי את המועצה הקיימת, ואם אתה מתכוון לכך, אינני חושב שיש הצדקה בתקופה זו לשנות את ההרכב של המועצה לאחר שכבר נתמנתה.

איתן לבני (הליכוד):

אם שר אחד עשה עוול, מדוע לא יתקן אותו השר השני?

היו"ר מ. בן-פורת:

אתה פטור מתשובה. התשובה ניתנה.

שר-הפנים ש. הלל:

אין אני רוצה שישימו בפי דברים שלא אמרתי. לא אמרתי שהשר הקודם עשה עוול. אמרתי ששיקוליו היו עמו. האם יש הצדקה לשנות את ההרכב? — אינני מוצא הצדקה לכך.

899. אספקת מים וחשמל לשיכון אל-מושיד
בפורידיס

חבר-הכנסת א. לבני שאל את שר הפנים ביום ט' בסיון תשל"ד (30 במאי 1974):

חושבי שיכון אל-מושיד בפורידיס מתלוננים שאין מגיעים מים לדירותיהם ולבית-הספר הנמצא בתחום השיכון וכן טרם חובר השיכון לרשת החשמל.

אבקש לדעת:

1. מה עושה המועצה המקומית הנתונה לפיקוח משרדן למען אספקת מים במשך כל שעות היום לשיכון הנ"ל שתושביו משלמים מסייהם כסדרם?

2. מה נעשה כדי לזרז את חיבור השיכון לרשת החשמל בהתחשב בעובדה שתושבי השיכון הנ"ל מוכנים לשאת בהוצאות הכרוכות בכך?

3. מדוע מרשה משרדו לקיים בית-ספר בלי אספקה תקינה של מים וחשמל?

שר-הפנים ש. הלל:

לשאלה 1: המועצה הכינה תכנית להרחבת רשת המים והנחת צינור בקוטר גדול וגם משאבה חזקה יותר. היא תבוצע השנה. הסכומים הדרושים לכך שוריינו בתקציב השנה של המועצה.

לשאלה 2: המועצה הכינה תכניות והעבירה אותן לחברת החשמל. החברה הודיעה למועצה שהיא בודקת את התכניות ומקווה להודיע את אומדן ההוצאות בחודש אוגוסט שנה זו. עם קבלת אומדן ההוצאות תיגש המועצה לביצוע התכניות בתנאי המששתכנים ישאו בעול ההוצאות כמקובל.

לשאלה 3: התשובות לשאלות 1 ו-2 משיבות גם על שאלה זו.

934. כינון מועצה מקומית בכפר שעב

חבר-הכנסת ת. זיאד שאל את שר הפנים ביום י' בסיון תשל"ד (31 במאי 1974):

בעתון "אל-אנבא" מיום 21 במאי 1974 פורסמה ידיעה על פגישה שהתקיימה ב-20 במאי 1974 בין יועץ ראש הממשלה לעניינים ערביים לבין משלחת מהכפר

ירושלים עושה היום פעולה נרחבת לשיפוץ אותם המקל-טים אשר נפגעו. רמת האחזקה של המקלטים בבתי המגורים היא אקוויוואלנטית לרמת האחזקה של הבית כולו.

משרד הפנים עוקב אחר טיפולה של העירייה בנושא חיוני זה.

898. הרכב המועצה המקומית בכפר כבול שבגליל

חבר-הכנסת א. לבני שאל את שר הפנים ביום ט' בסיון תשל"ד (30 במאי 1974):

בכפר כבול שבגליל מונתה לא מזמן מועצה מקומית זמנית שתפקידה לנהל את ענייני המקום עד לעריכת בחירות למועצה מקומית קבועה.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. לפי איזה מפתח נעשה המינוי?

2. אף שהמועצה מונתה לאחר הבחירות לכנסת השמינית, מדוע לא הובאו בחשבון התוצאות הארציות של הבחירות לכנסת כפי שהדבר מקובל במינוי מועצות מקומיות זמניות?

3. מדוע נעשה המינוי על-פי המלצת המחלקה למיעוטים שליד המערך שהעתקה נמצא בידי?

4. מדוע התעלם כבוד השר מהליכוד שלא קיבל ייצוג במועצה זאת, אף שבמקום עצמו קיבל מספר כפול של קולות ממפלגה אחרת שקיבלה ייצוג?

5. האם קיבל כבוד השר או הממונה על המחוז עצומה התחומה על-ידי מרבית ראשי המשפחות במקום ובה הם מודיעים על אי-נכונותם לשתף פעולה עם המועצה הממונה, ומה בדעתו לעשות בעניין זה?

6. מתי תתקיימה בחירות למועצה מקומית נבחרת, והאם מזרז משרד הפנים תהליך זה?

7. האם במינוי מועצות מקומיות נוספות בכפרי הגליל שצריך להיות מבוצע בזמן הקרוב יובאו בחשבון התוצאות הארציות של הבחירות לכנסת?

שר-הפנים ש. הלל:

המועצה בכבול נתמנתה על-ידי שר הפנים הקודם לפני חודשים מספר. והנני מרשה לעצמי לצטט את דברי תשובתי של קודמי בתשובה לשאלתה מס' 718 מיום 4 באפריל 1974:

"הבסיס למינוי המועצה המקומית בכבול הוא צו המועצות המקומיות (ב), תשי"ג—1953.

מאז הקמת המדינה מופעלת בדרך כלל המועצה המקומית הראשונה בכל ישוב בדרך של מינוי חבריה. לאחר שהמועצה תתארגן ותניח את התשתית למתן השירותים המקומיים החיוניים לתושבים אקבע את מועד הבחירות למועצה."

היו"ר מ. בן-פורת:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת לבני.

איתן לבני (הליכוד):

לא קיבלתי תשובה על שאלות 4, 5 ו-6 בשאלתה שלי.

שר-הפנים ש. הלל:

ציינתי בדברי שהמועצה נתמנתה על-ידי קודמי ואתקשה מאוד לומר מדוע התעלם כבוד השר מהליכוד

שר-הפנים ש. הלל :

שאלה 1 : התשובה שלילית.

שאלה 2 : המועצה הצליחה להניח את החלק הג-
דול של התשתית לפיתוח הכפר ומתן השירותים לתוש-
בים : סללה את רוב הכבישים הפנימיים, בנתה מבנים
לבתי-הספר ובמיקף רחב והסדירה את מתן השירותים
המקומיים. עתה מטפלת המועצה בהכנסת חשמל לכפר,
ממשיכה בסלילת כבישים ובבניית בתי-ספר נוכח הריבוי
הטבעי וגידול מספר התלמידים. לדעתי, יש לאפשר
למועצה הקיימת להשלים את עבודות הפיתוח וכשיושלמו
אשקול בדבר קביעת מועד לבחירות.

היו"ר מ. בן-פורת :

שאלה נוספת לחבר-הכנסת זיאר.

תופיק זיאר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
למה התשובה לשאלתי הראשונה שלילית ?

היו"ר מ. בן-פורת :

אין השר חייב להשיב. גם תשובה שלילית היא
תשובה, ואני מבקש להסתפק בה.

1104. הוספת כוח-אדם בלשכת מרשם התושבים
בכאר-שבע

חבר-הכנסת א. לבני שאל את שר הפנים ביום כ"ח
בסיון תשל"ד (18 ביוני 1974):

משרד מרשם התושבים בכאר-שבע מטפל בין השאר
באוכלוסיה הבדואית בנגב המונה כ-35,000 נפש.

קבלתם לצורך רישומים, כגון לידות, שינוי כתובות
וכו', נעשית על-ידי פקיד אחד המקדיש לכך רק יומיים
בשבוע וזמן זה אינו מספיק לדרישת הנוקקים לשירותיו.

אודה לכבוד השר אם ישיב לשאלותי הבאות :

1. מדוע אין התחשבות מספקת בצרכי האורחים
הנ"ל ?

2. מדוע עליהם לבוא מספר פעמים ולחכות בתורים
ארוכים ?

3. מה יש בדעת השר לעשות כדי למנוע מציבור
גדול זה טרחה מיוחדת של הלוך ושוב ?

שר-הפנים ש. הלל :

1. מקבלים בלשכה לעלייה ומרשם בכאר-שבע פנ-
יות של בדואים בודדים יום במסגרת קבלת קהל
ריגילה. ברם לשם ייעול נקבע כי פעמיים בשבוע מתקב-
לים שייכים וראשי פלגים המטפלים בכל החומר של
חברי השבט שלהם.

2. קורה שדואר אינו מגיע באופן סדיר לכל המאה-
לים (אגב, לא רק למאהלים), ולכן יש צורך שהנוגע
בדבר יגיע אישית ללשכה.

3. מאחר שראינו לאחרונה הצטופפות גדולה בתורים
בגלל ריבוי האוכלוסין נקבע עוד לפני חודש וחצי
בקירוב כי החל ב-1 בספטמבר 1974 יתוגבר בלשכת
באר-שבע כוח-אדם, וללא ספק יביא הדבר הזה להקלה.

מפאת הקושי בהשגת כוח-אדם היודע קראו וכתוב
עברית וערבית, מצד אחד, ובגלל לחץ הקהל בחודשי
הקיץ, מצד שני, הצלחנו להסדיר את התיגבור רק
מ-1 בספטמבר 1974. אם יעלה בידנו למצוא פתרון עוד
קודם לכן נעשה זאת ברצון.

הערבי שעב. בפגישה זו הדגיש היועץ בפני המשלחת
כי "הממשלה מעוניינת בכינון מועצה מקומית בכפר
שתפקח על ביצוע מפעלי פיתוח שהכפר זקוק להם".
כן אמר היועץ שהממשלה מעוניינת להרחיב את שטח
הבנייה ולהקים עשרות יחידות דיור.

אבקש לדעת :

1. האם ברצונו לכוונן את המועצה המקומית בכפר זה
עוד בשנה זו ? אם לא — מתי ?

2. מה הוא אומדן שטחו של הכפר ?

מה הוא אומדן שטח הבנייה כיום ועד כמה ברצון
משרד הפנים להרחיבו ?

3. האם יש תכנית מוכנה לבניית עשרות יחידות
דיור אלו ומתי יוחל בביצועה ?

אם לא — מתי תהיה תכנית זו מוכנה ?

שר-הפנים ש. הלל :

שאלה 1 : התשובה חיובית.

שאלה 2 : השטח בתכנית המופקדת לתחום בנייה
הוא 376 דונם.

שאלה 3 : מינהל מקרקעי ישראל הגיש תכנית
פארצלציה למגורים, בניינים ציבוריים ורשת דרכים
ובהם 132 יחידות למגורים.

היו"ר מ. בן-פורת :

שאלה נוספת לחבר-הכנסת זיאר.

תופיק זיאר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
רציתי לשאול : מהו מועד הקמת המועצה המקומית ?

שר-הפנים ש. הלל :

אמרתי שהתשובה חיובית. אינני יכול לקבוע עדיין
את המועד. השאלה הייתה אם בכוננתנו להקים את
המועצה השנה, והתשובה הייתה חיובית.

תופיק זיאר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

זאת אמרת : עוד השנה ?

שר-הפנים ש. הלל :

אמרתי שהתשובה חיובית. עוד השנה.

945. קביעת מועד לבחירות למועצה המקומית
בכפר רינה

חבר-הכנסת ת. זיאר שאל את שר הפנים ביום י"ד בסיון
תשל"ד (4 ביוני 1974):

בתאריך 28 בספטמבר 1968 מינה שר הפנים מועצה
מקומית בכפר רינה. מאז תאריך זה נערכו הבחירות
הכלליות לכנסת ולמועצות המקומיות בארץ כבר פעמיים :
בשנת 1969 ובשנת 1973.

המועצה הממונה בכפר אינה מייצגת את התושבים
(כפי שהוכח בכל מערכת בחירות שנערכה בכפר) והיא
לא הצליחה לפתור את בעיותיו היסודיות של הכפר.

אבקש לדעת :

1. האם אין כבוד השר חושב שהגיע הזמן לקבוע
מועד לעריכת בחירות למועצה המקומית בכפר זה ?

2. אם לא — מדוע ?

אם כן — מתי יוכל כבודו לקבוע את המועד ?

1122. שיקום הגן הבוטאני שבהר הצופים

חבר-הכנסת ש. ליון שאל את שר הפנים ביום כ"ט בסיון תשל"ד (19 ביולי 1974):

אחת מפנינות הזכרון שהוקמו על הר-הצופים היה הגן הבוטאני. גן זה ניוק עתה. כביש שנפרץ לרוחב הגן מחלקו לשניים ופינת הזכרון למייסד הגן פרופסור אייג ז"ל נהרסה כליל.

במרכז הגן נחפרה תעלה עמוקה למדי ובגלל הורדת מפלס ההר אין גישה לגן.

שאלותיו הן:

1. מדוע לא נשמר הגן הבוטאני בצורתו המקורית? מי אחראי להריסתו?
2. האם קיימת תכנית לשיקומו ואף לסלול כביש גישה אליו?
3. כמה יעלה עתה שיקומו של הגן?

שר-הפנים ש. הלל:

1. הגן הבוטאני בהר-הצופים משומר ומטופל וקיי-מת מגמה לשפרו ולהשלימו. אמנם דרך עוקפת המש-תלבת במערכת הצרכים של הקאמפוס הועברה במדרונות הגן, אך לא היה מגוון מכך לאור מגמות הפיתוח וה-תיכנון הכולל של השטח. תפקיד המנהרה שהוזכרה בשאלתה הוא לשמש כניסה נוחה למרכז הגן מבלי לטפס על המדרונות, וכן להעביר צנרת מתחת לפני השטח. כל העבודה מבוצעת מטעם האוניברסיטה העברית.

2. כפי שנאמר, קיימת מגמה לשפר ולהשלים את הגן הבוטאני.

3. יש לראות את ההוצאות בשיפור הגן והשלמתו כחלק מן ההוצאות הכלליות של פיתוח הקאמפוס ופיתוחו.

1153. ביצוע צו הריסה בשכונת מנחת שבירושלים

חבר-הכנסת א. לבנבראון שאל את שר הפנים ביום ה' בתמוז תשל"ד (25 ביולי 1974):

בזמן ביצוע צו הריסת מבנה בשכונת מנחת בירו-שלים ביום חמישי, 20 ביולי 1974, פרצה תיגרה בין תושבי השכונה לבין השוטרים. במהלך התיגרה נפצעו שבעה שוטרים ואזרח אחד נורה ברגלו.

אבקש לדעת:

1. לאחר שוועד תושבי השכונה ובעלת הבית חזרו בהם מתנאי ההסכם שהסכימו עליהם עם נציגי העירייה בנוגע להריסת המבנה — האם לא היה מקום להשהות את ביצוע צו ההריסה כדי לאפשר משא-ומתן נוסף עם בעלת הבית?

2. האם מוכן כבוד השר לפנות לראשי העיריות והמועצות המקומיות בבקשה להימנע ככל האפשר מעי-מות עם תושבי השכונות ובעלי דירות במקרה של הוצאת צו הריסת מבנים ולעשות את כל המאמצים להגיע להסכם עם בעלי הדירות?

שר-הפנים ש. הלל:

מדובר בצו הריסה מטעם בית-המשפט, ואיני רואה את עצמי מוסמך להורות על הימנעות מביצוע הצו הנ"ל.

1154. מניעת הקצבות לפעולות שיש בהן חילול שבת

חבר-הכנסת ש. לורנץ שאל את שר הפנים ביום ה' בתמוז תשל"ד (25 ביולי 1974):

במכתב שקיבלתי מ"קבוצת צעירים למען היהדות" בחיפה הם מתריעים על "השתתפות הרשויות המקומיות בהוצאות הכרוכות בחילולי שבת שאינם לצורך". בין השאר הם כותבים: "צעדות רבות וכן סיוורים נערכים על-ידי גופים שונים בהתאחדויות הספורט והחברה להגנת הטבע. מצער הדבר שמרבית האירועים הללו מתקיימים דווקא בשבת, למרות שישנה אפשרות לעשותם בימי חול. ביותר מצערת העובדה שהרשויות המקומיות נותנות תמיכתן לחילולי שבת מיותרים אלה."

אבקש לדעת:

1. האם נכונה הטענה כי רשויות מקומיות מקציבות כספים לפעולות שיש בהן חילולי שבת שלא לצורך?
2. אם כן — האם מוכן השר לנקוט את הצעדים הדרושים כדי שתיפסק הקצבה זו?

שר-הפנים ש. הלל:

משרד הפנים מאשר תקציבי הרשויות המקומיות מבחינת הקצאת המשאבים לנושאי התקציב השונים. אין באפשרותו לבדוק שאלות מהסוג שמעלה השואל הנכבד. השאלה יכולה להיבדק על-ידי חברי מועצה בכל אתר ואתר ולא על-ידי שר הפנים.

1177. הקמת מבנה מתאים לגן-הילדים העירוני

שברחוב מודיעין בבני-ברק

חבר-הכנסת ע. נוף שאל את שר הפנים ביום ו' בתמוז תשל"ד (26 ביולי 1974):

במכתב שקיבלתי מאת נציגת ועד הפעולה של הורי הילדים הלומדים בגן-הילדים העירוני ממלכתי-חילוני ברחוב מודיעין בבני-ברק הובא לידיעתי כי זה חמש שנים שוכן הגן במבנה סדוק, טחוב ושוורץ עכברים. 35 ילדי הגן משוכנים בשני חדרים ששטחם הכולל הוא 30 מ"ר, גן-הילדים פונה אל רחוב סואן ביותר ובשל הרעש סגורים חלונות הגן גם בקיץ. והמיתקנים בחצר הקטנה של הגן הם לקויים ביותר, כעדות אותו מכתב.

אבקש לדעת:

1. האם לדעת נציגי המשרד ראוי המבנה לשמש כגן-ילדים?
2. אם לא — מה בדעת המשרד לעשות כדי לאפשר העברת הילדים למבנה מתאים?
3. האם דרושים תיקונים במבנה?
4. אם כן — מה הם התיקונים הדרושים ומתי ייעשו?

שר-הפנים ש. הלל:

לשאלה 1: הבית שבו נמצא גן-הילדים העירוני ממלכתי-חילוני ברחוב מודיעין בבני-ברק אינו רכוש העירייה אלא מבנה שכור המשמש רק זמנית למטרה שהיא נושא השאלתה הנדונה.

לשאלה 2: באזור זה ייבנה גן חדש לפי התקן ודרישות של משרד החינוך.

1. האם משרד הפנים ערוך לבסס את הרישום שבמרשם התושבים על קרבה משפחתית, היינו קובץ תעודות זהות של הורים, בנים ובנות ?

2. אם איננו ערוך לכך — האם קיים תכנון כזה ומתי יוגשם ?

שר-הפנים ש. הלל :

לשאלה 1: נכון הוא ששיטת מרשם האוכלוסין כפי שבאה לידי ביטוי בחוק מרשם האוכלוסין, תשכ"ה—1965, מכוונת לשיטה אינדיבידואלית ולא משפחתית. ברם משרד הפנים הרגיש בצורך להרחיב את הבסיס ולציין התייחסות משפחתית בין הורים לילדיהם, בין ילדים להורים ובין ההורים בינם לבין עצמם. עוד ב-1970, כאשר תוכננה הריאורגאניזציה במרשם האוכלוסין, נכללה דרישה זאת בין דרישות היסוד.

לשאלה 2: משרד הפנים נמצא כעת בתחילת ביצוע התכנית הגדולה של הריאורגאניזציה ולפי המתוכנן תיווצר ההרחבה הנדונה תוך כדי הסבה המתחילה בסתיו 1974, וכך ייווצר קובץ מרשם משפחתי.

1339. שמירת השבת עם הנהגת שעון קיץ

חבר-הכנסת מ. פרוש שאל את שר הפנים ביום כ' בתמוז תשל"ד (10 ביולי 1974):

בהתאם להחלטת הממשלה יונהג החל במוצאי שבת זו שעון קיץ. כתוצאה מכך יתאחר זמן יציאת השבת בשעה אחת, והוא יהיה בשבועות הקרובים בסביבות השעה 8.30 בערב.

קיים חשש שתחרות התחבורה ומפעלי הבידור למי-ניהם יתחילו לפעול בשעה מוקדמת ולא ימתינו עד לצאת השבת, כפי שהיינו עדים לכך בשנותיה הראשונות של המדינה שבהן הונהג שעון הקיץ מדי שנה בשנה.

מלבד הפגיעה החמורה בקדושת השבת שתיגרם על-ידי כך יהיה הדבר גם בניגוד לחוקי-העזר לשמירת השבת שהתקינו רוב הרשויות המקומיות.

רצוני לשאול :

האם מוכן כבוד השר להוציא הנחיות מתאימות לרשויות המקומיות שעליהן להקפיד על קיומם המלא של חוקי-העזר לשמירת השבת, ועם הנהגת שעון הקיץ עליהן לנקוט את האמצעים הדרושים כדי למנוע הפעלת תחבורה ציבורית ופתיחת עסקים לפני צאת השבת ?

שר-הפנים ש. הלל :

בעת הדיון על הצעה לסדר-היום באותו הנושא ביום 17 ביולי 1974 הסברתי בתשובתי שאין קשר בין הנהגת השעון החדש לבין שאלת שמירת השבת. אף הזכרתי דבר קיומם של חוקי-העזר ופניתי בקריאה לרשויות המקומיות לשמור על חוק-עזר זה ככל חוק אחר.

לשאלה 3: לקראת שנת הלימודים הקרובה לא יופעלו כנראה הלימודים במבנה הנוכחי.

לשאלה 4: עיריית בני-ברק מבטיחה לעשות כל מאמץ לשכן לפי שעה את הגן הנ"ל במבנה טרומי מתאים עד להקמת בניין קבע חדש.

1242. סילוק מטרדים של דוכנים למכירת אבטיחים בצדדי כבישים

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר הפנים ביום י"ב בתמוז תשל"ד (2 ביולי 1974):

יואל גא השר להשיבני :

1. מה עושה משרדו כדי לחסל את התופעה העונתית שבהצבת דוכנים למכירת אבטיחים במבואות הערים ?

2. מה פועלות הרשויות המקומיות כדי למנוע תופעה זאת בצדדי הדרכים ובכניסות לישובים עירוניים ?

שר-הפנים ש. הלל :

הרשויות המקומיות עושות בעניין זה כמיטב יכולתן, ומשטרת ישראל עושה אף מעבר לכך.

ראה גא תשובתו המפורטת של שר המשטרה שניתנה היום לשאלתה מס' 1066 של חבר-הכנסת בועז מואב.

1244. חיבור כתי תושבים בשפרעם לרשת החשמל הארצית

חבר-הכנסת א. לבנבראון שאל את שר הפנים ביום י"ב בתמוז תשל"ד (2 ביולי 1974):

רצוני לשאול :

מה היא הסיבה לאי-העברת קווי חשמל לבתי התושבים של הכפר שפרעם למרות היותו מחובר לרשת החשמל הארצית זה שלוש שנים ?

שר-הפנים ש. הלל :

חיבור חשמל לבתי תושבים איננו שירות מוניציפאלי ואין זה מחובת הרשות המקומית לפעול בגדון. לאחר שקיימת הרשת בישוב צריכים התושבים המעוניינים לחבר את בתיהם לרשת החשמל לפנות ישירות לחברה המבצעת.

1335. ציון קרבה משפחתית בתעודות זהות

חבר-הכנסת מ. בן-פורת שאל את שר הפנים ביום כ' בתמוז תשל"ד (10 ביולי 1974):

כידוע, מרשם התושבים מבוסס על תעודת זהות בודדת ללא התחשבות בקרבה המשפחתית.

אודה איפוא לכבודו את ישיבני :

ב. חוק מס עזבונו (תיקון מס' 4), תשל"ד—1974 *

(הצעת חבר-הכנסת ש. ארליך)

ח"ו"ר מ. בן-פורת :

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעת חוק של חבר-הכנסת שמחה ארליך: חוק מס עזבונו (תיקון מס' 4), תשל"ד—1974. רשות הדיבור לחבר-הכנסת ארליך.

שמחה ארליך (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני בא להציע הצעת תיקון לחוק מס עזבונו. למעשה הייתי צריך להציע ביטול החוק המכנסים היום בתנאי האינפלציה כ-19 מיליון לירות בסך הכל ומעסיק צוות מומחים שיכולים להביא תועלת רבה יותר באגף מס הכנסה. אבל כיוון שאנחנו עומדים לפני גזירות של מסים חדשים ומילווות חדשים אינני מעז להציע ביטול החוק גם אם הוא מכניס רק סכומים פועטים ועולה ביוקר רב לאוצר המדינה. אבל התיקון הוא הכרחי כיום, מחוייב המציאות, ואני סבור שגם האנשים העומדים בראש משרד האוצר אינם חולקים על עצם הצורך לשנות שינוי מציאותי ולהתאים את החוק לתנאים הקיימים היום.

אני רוצה גם לומר שעידכון החוק מפגר בעשר שנים. התיקון האחרון חל ב-1964. מה שקרה בעשר השנים בערך הלירה — אני פטור מלהסביר זאת לחברי הבית. מאידך גיסא, משרד האוצר שוקד כלפי האזרח להיות מעודכן בערך הלירה שהוא גובה. הנה עכשיו אנחנו דנים בוועדת הכספים בחוק מימון רכש. ההצעה היא שכל רכוש שנערך על-ידי מס רכוש ב-1972 ייחשב עכשיו פי שניים לצורך הטלת מס רכש. כלומר בעניין זה, במה שנוגע להטלת הכבדות על האזרח, משרד האוצר מעודכן מאוד; אך בדברים שצריך להקל על האזרח — משרד האוצר מפגר מאוד.

כאמור, חוק מס עזבונו הונח על שולחן הכנסת, הוגש לכנסת, ב-1963 ואושר ב-1964. המדד הכללי בין 1964 ועד לחודש מאי 1974 עלה ב-270 נקודות, שהן 170%.

את ההצעה הזאת הגשתי במארכ 1974, מבוססת וחזויה על-פי המדד שהיה בינאר. לצערי הרב, גם המספרים שאני מציע כאן בהצעה זאת כבר אינם ריאליים לעומת התנאים שנוצרו בחודשים האחרונים. כמוכן אינני בא לקבוע עכשיו את המספרים. אני משאיר זאת לוועדת הכספים, ואני סבור שעד לסוף השנה יגיע ההפרש לשלוש לירות, כפי שהיה חזוי לשישה-שבעה חודשים.

הערה שנייה: אני סבור שיש צורך לבסס את חוק מס עזבונו על מדד מחירי התשומות בבנייה המשקף בצורה נכונה יותר את ערך הנכסים המועבר בירושה. בדרך כלל, ובשיעורים גבוהים יותר בתקופה האחרונה. קצב הגידול בחודשיים האחרונים הוא בשיעור של 15% לחודש. יש לעשות כאן תיקונים משמעותיים ולמצוא שיטה — יש שיטה, אבל אינני רוצה להציע אותה עכשיו, כי יש בה הרבה חסרונות — שהאזרח לא יעמוד

כל שנה לפני שינוי, במיוחד בתקופה שבה אנו חיים, תקופה של אי-יציבות כלכלית, אינפלציה של מחירים וערכים חמריים. לכן אני מציע לכנסת את התיקונים כפי שהונחו על שולחן הכנסת.

אני רוצה לקוות שגם משרד האוצר מכין הצעת תיקון בעניין זה, ושגם שר האוצר יתמוך בהצעה להע-ביר את הצעת שר האוצר כפי שיעלה אותה על שולחן הכנסת בקרוב, ולאחדו בטיפול.

ח"ו"ר מ. בן-פורת :

רשות הדיבור לשר האוצר, לתשובה.

שר-האוצר י. רבינוביץ :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בעת הדיון שנערך בכנסת בנושא הרפורמה במס ההכנסה ב-20 במארכ 1971 מסר שר האוצר דאז כי נגיש השנה הצעה לתיקון בחוק מס עזבונו. הצעת האוצר תתבסס בין היתר על המלצות ועדת אשר שהגישא אותן לא מכבר. התיקונים לחוק מס עזבונו, בנוסף לסעיפים הנוגעים לשיעורי המס ולניכויים, יתייחסו גם לשינויים הנובעים מגסיון הפעלתו של המס, שינויים שבוודאי ידועים לחבר-הכנסת שמחה ארליך המגיש הצעה חלקית בלבד, דהיינו: לתקן רק את מערכת השיעורים והניכויים.

מהסיבות שצינתי מציע אני לדחות את הדיון בכ-נסת בהצעת החוק הפרטית של חבר-הכנסת ארליך עד להגשת הצעת החוק הכוללת של האוצר. הייתי מציע לחבר-הכנסת ארליך שיצטרף להצעה להוריד את הנשוא ברגע זה מסדר-היום — גם של הוועדה וגם של הכנסת — ונחכה עד שהאוצר יגיש את החוק המלא.

ח"ו"ר מ. בן-פורת :

חבר-הכנסת ארליך, אתה מסכים להצעה ?

שמחה ארליך (הליכוד):

אני מבקש להעמיד את הצעתי להצבעה.

ח"ו"ר מ. בן-פורת :

לפנינו שתי הצעות: הצעה להעביר את הצעת החוק הפרטית של חבר-הכנסת ארליך לוועדה; והצעה להסיר את הצעת החוק הפרטית מסדר-היום.

ה צ ב ע ה

בעד הסרת הצעת החוק מסדר-היום — 20

בעד העברת הצעת החוק לדיון מוקדם

בוועדה — 10

ההצעה להסיר את הצעת חוק מס עזבונו (תיקון מס' 4), תשל"ד—1974, מסדר-היום נתקבלה.

— מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת (בן-פורת, יעקבסון); שאילתות ותשובות (בן-פורת, בארי, ידליו, קצב, ג. כהן) —

ג. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר מ. בן-פורת : סגן מוזכר הכנסת ש. יעקבסון :
 חברי הכנסת, נשמע עתה הודעה על המסמכים
 שהונחו על שולחן הכנסת.
 ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי היום
 הונח על שולחן הכנסת לקריאה ראשונה, מטעם הממ-
 שלה : חוק העיתורים במשטרת ישראל ובשירות בתי-
 הסוהר (תיקון), תשל"ד—1974.

ד. שאילתות ותשובות

- היו"ר מ. בן-פורת : 1236. הצגות התיאטרון לילדים ולנוער באזורי פיתוח ומצוקה
- חברי הכנסת, אנו חוזרים לשאילתות ותשובות.
1235. חוגי קליעה למטרה בכתי-ספר
- חבר-הכנסת י. בארי שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"ב בתמוז תשל"ד (2 ביולי 1974):
- נוכח הצורך הגובר "ללמד בני יהודה קשת" אבקש לדעת :
1. מה הוא אחוז התלמידים של בתי-הספר התי-כונניים הפעילים במועדוני הקליעה של הגדנ"ע ?
  2. האם מעודד משרד החינוך והתרבות את נושא הקליעה למטרה בקרב הנוער הלומד ?
  3. אם כן — במה מתבטאים צעדי העידוד ומה תוצאותיהם ?
  4. האם נכון משרד החינוך והתרבות לשקול הקמת חוגים לקליעה למטרה בבתי-הספר התיכונים ?
  5. אם כן — האם ניתן להעמיד לרשות חוגים אלה אולמות אשר יוסבו למועדונים ויצויידו בעמדות ירי ובנשק (רובי אוויר) ?
- שר-החינוך-והתרבות א. ירליו :
- לכל השאלות : במסגרת מועדוני הקליעה של פיקוד הגדנ"ע משתתפים כ-6,000 תלמידים מבתי-הספר בחוגי הקליעה המופעלים על-ידי הפיקוח על הוראת הגדנ"ע במשרדנו. חוגי הקליעה נמנים בדרך כלל עם חוגי החובה. הפיקוח על הגדנ"ע מעודד השתתפות בחוגים אלה על-ידי שיחות מדריכים ומפקדי מועדוני קליעה בבתי-הספר.
- משרדנו ממליץ לפני הנהלות בתי-הספר על התקנת מטווחי רובי אוויר בבתי-הספר. קיימים קשיים גם מה-בחינה התקציבית, שכן ציוד ומיתקני מטווח לרובי אוויר הם יקרים, וכן קיימים קשיים בהתאמת האולם לדרישות תקן של משטרת ישראל.
- היו"ר מ. בן-פורת : שאלה נוספת לחבר-הכנסת בארי.
- ירידה בארי (הליכוד) : מה לגבי בתי-ספר שבהם אין הגדנ"ע פועל ?
- שר-החינוך-והתרבות א. ירליו :
- הגדנ"ע פועל במרבית בתי-הספר, והואיל ואנו מוגב-לים באמצעים תקציביים אין השאלה כראשית רלבאנטית.
1236. הצגות התיאטרון לילדים ולנוער באזורי פיתוח ומצוקה
- חברת-הכנסת נ. קצב שאלה את שר החינוך והתרבות ביום י"ב בתמוז תשל"ד (2 ביולי 1974):
- השבוע הראתה הטלוויזיה תכנית על תיאטרון היל-דים ונמסר שמאות אלפי ילדים חוו בהצגותיו בכל חלקי הארץ.
- אבקש לדעת :
- א. באילו עיירות פיתוח, שכונות עוני ואזורי מצוקה הופיע תיאטרון זה ?
  - ב. באיזו מידה מתנה משרד החינוך והתרבות הק-צבותיו בתדירות הופעת תיאטרון זה באזורי המצוקה ?
  - ג. באיזו מידה מעודד תיאטרון זה ילדים ממקומות אלה שיש להם כשרון לשחק בתיאטרון ?
- שר-החינוך-והתרבות א. ירליו :
- א. בשנת הלימודים תשל"ד קיים התיאטרון לילדים ולנוער 252 מופעים באזורי פיתוח מתוך 603 ברחבי הארץ; 125,000 תלמידים צפו בו מתוך 335,000 בכל רחבי הארץ. וזאת פרט למופעים לפני תלמידים משכו-נות עוני שבכפרים הגדולות.
- ב. התיאטרון לילדים ולנוער הוקם כדי לאפשר לכל ילדי ישראל לחוות בתיאטרון טוב ומבוקר בכל מקום בארץ, לרבות ישובים נידחים. פעילות התיאטרון בנויה על עקרון הניידות והוא מופיע גם במקומות נידחים כמו מצפה-רמון. מהתלמידים במקומות אלה לא נגבה אפילו תשלום סמלי.
- ג. אין התיאטרון מעסיק ילדים כשחקנים, אף אינו רואה זאת כמשימתו, שכן ההצגות מתקיימות בבקרים והעסקת תלמידים עלולה לפגוע בלימודיהם הסדירים.
1271. תיכנון ההשכלה הגבוהה בהתאם לצרכי המשק
- חברת-הכנסת ג. כהן שאלה את שר החינוך והתרבות ביום י"ד בתמוז תשל"ד (4 ביולי 1974):
- לאור הצורך במדיניות ראינואלית של הפניית סטו-דנטים לחוגים השונים באוניברסיטאות בתיאום עם מדי-ניות של תעסוקה — אודה לכבודו אם ישיבני :
1. האם קיים מעקב הבודק : א. אם עיסוקם של הסטודנטים לאחר גמר הלימודים באוניברסיטה הוא המשך למקצוע ולחוג הלימודים שלהם באוניברסיטה ? ב. אם פנו לתחומי עיסוק אחרים — מה הם התחומים ומה הסיבות לכך ?

3. משרדנו מקיים מגע של קבע עם עיריית תל-אביב כדי למנוע התפתחות בלתי-רצויה העלולה לפגוע בציבור התלמידים.

1291. שיעורי ההנחה בשכר לימוד לבניהם של מורים ומורות

הכרת-הכנסת מ. פרידמן שאלה את שר החינוך והתרבות ביום י"ד בתמוז תשל"ד (4 ביולי 1974):

גודע לי שמורים בבתי-ספר מקבלים הנחה של 50% בשכר הלימוד של ילדיהם בעוד שמורות מקבלות הנחה של 30% בלבד.
שאלותי הן:

1. האם האינפורמציה הנ"ל נכונה?
2. אם התשובה לשאלה 1 היא חיובית — מה הסיבה להבדל זה?

שר-החינוך-והתרבות א. ידלין:
לשאלה 1: בני מורים מקבלים הנחה של 55%, ובני מורות — 35%.

לשאלה 2: הנחה בסך 55% ניתנת למורה בהיותו המפרנס הראשי במשפחה. אם המורה היא המפרנסת הראשית מקבלים ילדיה הנחה באותו שיעור שמקבלים בני מורים, וזאת על דעת הסתדרות המורים.

1324. סיבת העיכוב בתשלום משכורת למורים

הכרת-הכנסת ח. גרוסמן שאלה את שר החינוך והתרבות ביום כ' בתמוז תשל"ד (10 ביולי 1974):

מהסתדרות המורים נמסר על עיכוב בתשלום משכורת יוגי ובהקצבת ההבראה המגיעה למורים ולגננות, — זאת למרות פניות אחדות ממשרד החינוך והתרבות. אי-תשלום קיצבת ההבראה אף גורם שיבושים בתכניות המורים לצאת לחופשה.

ב"הארץ" 8-מ ביולי 1974 נמסר כי גזברות משרד החינוך והתרבות תולה את הקולר באי-קבלת חומר מהמתחשב.

אבקש לדעת:

1. האם נכונות הידיעות האמורות?
2. אם כן — מה בדעת השר לעשות כדי למנוע הלנת שכר לרובבות מורים וגננות בעתיד?

שר-החינוך-והתרבות א. ידלין:

1. בשל תקלה טכנית במחשב חל עיכוב בהכנת משכורת חודש יוגי לאותם מורים שמשכורתיהם מעוב-דות במחשב. המשכורת משולמת בדרך כלל ב-5 לכל חודש.

משרדנו עשה סידורים מיידיים לתיקון התקלה. ואמנם המשכורת הוכנה ושולמה למורים ב-10 ביולי, ולא היתה הלנת שכר מבחינת החוק.

קצובת ההבראה שולמה במשך השנים, על-פי הנ-תונים של המחשב, עם משכורת חודש יולי. משרדנו ינהג כך גם השנה.

2. משרדנו מברר עתה אפשרויות, יחד עם הסתד-רות המורים, לשיפור בהכנת משכורת המורים. ועדה מש-תפת למשרד החינוך והתרבות ולהסתדרות המורים הגישה דין-וחשבון ובו המלצות לשיפור משמעותי להכנת מש-

2. האם מתכנן משרדך הקמת מכונים מיוחדים להכ-שרת מורים לבתי-ספר על-יסודיים שבהם ילמד הסטודנט גם את המקצוע וגם את שיטת ההוראה, במקום הפיצול הקיים היום מבחינה זו באוניברסיטאות?

3. אם כן מה הצעדים הממשיים שמשרדך נוקט או ינקוט כדי להגשים את הדבר?

שר-החינוך-והתרבות א. ידלין:

1. נערכו סקרי מעקב הבודקים את הקשר בין תחומי הלימוד ומשלת-היד על-ידי הרשות לתיכנון כוח-אדם במשרד העבודה והאוניברסיטאות. בשלבי סיום נמצא כעת סקר מקיף של אקדמאים ושל בעלי השכלה על-תיכונית המבוצע על-ידי הלשכה המרכזית לסטא-טיסטיקה בשיתוף עם משרדי ראש הממשלה, העבודה והחינוך והתרבות. סקר זה יספק מידע מפורש ומעודכן על הקשר בין תחום הלימודים ומשלת-היד. תיכנון ההשכלה הגבוהה, בין השאר גם בהתאם לצרכי המשק, זכה עתה לדחיפה רצינית עם הקמת ועדת ההקצבות.

2-3. משרדנו ערך דיונים עם בתי-הספר לחינוך של האוניברסיטאות ומתגבשות הצעות בכמה אוניברסי-טאות לשינוי כדי שלימוד המקצוע וההכשרה ייעשו בכפיפה אחת.

כן אישר משרדנו שתי תכניות ניסיוניות בנדון וייתכן שאחת מהן תבוצע כבר בתשל"ה והשנייה בתשל"ו. בסמינארים המיועדים להיות מכללות לחינוך יש מסלו-לים להכשרת מורים לחטיבות הביניים הנכללות במסגרת החינוך העל-יסודי. בסמינארים אלה מתבצעים העקרו-נות הנ"ל.

1290. מבנים לתלמידי חטיבת הביניים בתל-אביב

הכרת-הכנסת א. אפרת שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"ד בתמוז תשל"ד (4 ביולי 1974):

זה כמה שבועות נסערות הרוחות בקרב קבוצות הורים בתל-אביב עקב מצב הדיור של בתי-הספר היסו-דיים לתלמידי חטיבת הביניים, עד כדי כך שהעירייה נאשמת בהפרת הבטחות וקבוצות הורים מכינים הפגנות והפסקת לימודים.

אבקש לדעת:

1. האם ידוע לכבודו מה הוא מצב הדיור של בתי-הספר היסודיים בתל-אביב?
2. האם נכון הדבר כי תלמידי חטיבת הביניים הב-אים בחלקם הגדול מהשכונות ייפגעו על-ידי ההסדרים שמציעה עיריית תל-אביב?

3. האם יש בדעת משרד החינוך והתרבות להתערב בטיכסוך זה ולמנוע הפגנות הורים קיפוח תלמיזים?

שר-החינוך-והתרבות א. ידלין:

1. הקמתם של מוסדות חינוך, החזקתם ושיפוצם הם באחריותה של הרשות המקומית. במשרדנו אין רשימת מצאי של מבני מוסדות החינוך והיא נמצאת ברשות המקומית. זו נבדקת על-ידינו כאשר משרד החי-נוך והתרבות מתבקש לתקצב מבנים חדשים.

2. אם כוונת השואל היא לחטיבת הביניים בבית-הספר הקליר, הרי משרדנו — בשיתוף עם העירייה — מטפל בהשלמת החסר בבית-הספר. בגלל פיגור בקצב הבנייה הפתרון להשלמת המבנים החסרים הוא במבנים ארעיים, וזאת עד להשלמת מבני הקבע.

3. האם ניתנת תמיכה מספיקה לתנועות הנוער לפ-עילות בקרב התלמידים ?

שר-החינוך והתרכות א. ידליו :
התשובה מתייחסת לכל השאלות שבשאלתה.

פעולת החינוך החברתי-ערכי במערכת העל-יסודית הורחבה בשנת הלימודים האחרונה ללא תקדים. המשרד נערך לביצוע תכנית שעיקרה התפיסה שחובת בית-הספר לעסוק גם בחינוך החברתי-ערכי כחלק ממסגרת תפקידו. המסגרת איננה רק או דווקא שעת המחנך, ולכן לא יורחבו שיעורים אלה.

עיקרי התכנית הם :

(1) בכל בית-ספר יהיה רכז חינוך חברתי אשר יוכשר לכך ויסייע בטיפוח התחום בבית-הספר. עד כה זה חל על רבע מבתי-הספר, ותוך 3—4 שנים, אם לא תהיינה מגבלות, תקציביות, בדעתנו להקיף את כלל המערכת.

(2) מוקמת מערכת מנחים מסייעים לפעולה בבית-הספר.

(3) ניתן לבית-הספר סיוע תקציבי לפעולות בשדה, בחברה ובקהילה, וכן לפעולת חברת התלמידים על-פי מצב בית-הספר ומקומו הגיאוגרפי. השנה יכללו בכך רוב בתי-הספר בדרום ובצפון וכרבע מבתי-הספר במחוזות האחרים.

(4) כל תלמידי י"א ייצאו לסמינאר בן 3 ימים שעניינו הארץ והציונות, ובתשל"ו תקיף פעולה זו את כל קבוצת הגיל.

(5) תלמידי י"ב ייצאו לסמינאר המכין לשירות בצבא. הדבר עדיין בראשית ניסויו במגמה לכלול בתשל"ו את מחצית קבוצת הגיל.

(6) היקף היציאה לבתי-ספר שדה מוגבר פי-שלושה לעומת זה שלפני שנתיים.

(7) המחלקה לחינוך חברתי החלה בהכנת נושאים לבתי-הספר, כגון תכנית ליום הזכרון תשל"ד, ועתה נמצאת בשלבי הכנה תכנית לקראת מלאת שנה למלחמת יום כיפור, וכדומה.

(8) גדנ"ע. משרד החינוך מפעיל בתכנית ימי השדה שלו נושאים הקשורים לאזור, לקהילה ולארץ, כחלק מתכנית זו.

הקצבת משרדנו לפעולות החברה בבתי-הספר גדלה מ-670,000 לירות בשנת 1972 ל-5,537,000 לירות בשנת 1974.

1327. פיקוח על גני-ילדים

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר החינוך והתרכות ביום כ' בתמוז תשל"ד (10 ביולי 1974):

בעתון "מעריב" מיום א' 7 ביולי 1974 נתפרסמה רשימה של גילי ארקין: "הגננות הפרטיות מאיימות בשבתה".

לאחר קריאת כתבה זו אתכבד לשאול :

1. לפי אילו קריטריונים נקבעים גני-הילדים שע-ליהם יחול פיקוח מטעם משרד החינוך והתרכות ?

2. מי קובע קריטריונים אלה ?

3. מה זיא מדיניות משרד החינוך והתרכות לגבי גני-הילדים הפרטיים ומקומם במערכת החינוך בגיל הרך ?

כורת המורים. אנו מתכוונים להוציא לפועל את עיקר ההמלצות במשך שנת הלימודים הקרובה, אבל מסתבר שלא קל לעובדים להסתגל לעניין של מחשבים.

1325. נתונים על בעלי השכלה רפואית ועיסוקם

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזילנו שאלה את שר החינוך והתרכות ביום כ' בתמוז תשל"ד (10 ביולי 1974):

בעתון פורסם כי שר החינוך והתרכות הביע דאגה מבריהתם של בוגרי הפאקולטות לרפואה לחוץ-לארץ ושלדעתו כדאי לבדוק אם אין אנו מכשירים רופאים לארצות-הברית.

נוכח העובדה שהכשרת רופא עולה למדינה רבות לירות ובהתחשב בכך שעדיין קיים מחסור של רופאים, בעיקר באזורי פיתוח, רצוני לשאול :

1. כמה סטודנטים סיימו את הפאקולטות לרפואה בשנים 1969, 1970 ו-1971-1972 ?

2. כמה מהם עוסקים ברפואה בישראל ?

3. כמה מהם נמצאים בחוץ-לארץ ?

4. האם קיימת תכנית להבטחת שירותם של מסיימי הפאקולטה לרפואה לפחות שנים מספר לאחר גמר לי-מודיהם ?

5. אם כן — מה היא התכנית ?

6. אם לא — האם יש מגמה לקבוע תקנות המחייבות את מסיימי הפאקולטה לרפואה לעסוק ברפואה בישראל ?

שר-החינוך והתרכות א. ידליו :

לשאלה 1: בשנת תשכ"ט קיבלו תואר דוקטור לר-פואה 129 סטודנטים; בתשל" — 111; בתשל"א — 112; ובתשל"ב — 132 סטודנטים. מהם כ-20 סטודנטים מדי שנה קיבלו תואר דוקטור לרפואת שיניים.

לשאלה 2: הלשכה המרכזית לסטאטיסטיקה עורכת עתה לפי הזמנת משרדי החינוך, ראש הממשלה והע-בודה סקר בעלי השכלה גבוהה והשכלה אקדמית. במס-גרת סקר זה יתקבלו נתונים מפורטים גם על בעלי השכלה רפואית ועיסוקם הנוכחי.

לשאלה 3: אני מציע להפנות את השאלות בנדון לשר הבריאות ולשר העבודה, שעניינים אלה שייכים לתחום טיפולם.

לשאלות 4—6: לא. סטודנט המסיים את האוניבר-סיטה אינו חייב להחזיר את תמיכת הממשלה על-ידי מתן שירות. שיטה זו אינה נהוגה, בדרך כלל, בעולם החפשי.

1326. פעולות חינוך חברתי בבתי-הספר

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזילנו שאלה את שר החינוך והתרכות ביום כ' בתמוז תשל"ד (10 ביולי 1974):

נוכח הביקורת שנמתחה במסגרות שונות על העדר פעולות חברה מקיפות במגמה להעמיק את התודעה הלאומית וחינוך לערכים חברתיים בבתי-הספר בכלל ובמיוחד בבתי-הספר העל-יסודיים — רצוני לשאול :

1. האם קיימת תכנית להגדלת שיעורי החברה בתכנית הלימודים ?

2. האם קיימת תכנית להגברת פעולות החברה לאחר שעות הלימודים ?

2. אילו פעולות מונעות נקטות כדי למנוע מעשים שלא ייעשו במשחקים מועדים ?

3. אילו צעדים ינקוט משרדך בעקבות תכנם של המכתבים שצורפו בזה ?

שר-החינוך-והתרבות א. ידליו :

1. חקירת נסיונות להטיית משחקי כדורגל מופקדת בידי משרד החקירות. בעונה הנוכחית מועסקת לנושא זה חברת "מודיעין אורחיי".

ההתאחדות לכדורגל וחברת החקירות יוזמות מעק-בים אחר משחקים רגישים של קבוצות הנמצאות במצב דחוק בטבלת הליגה, לפני המשחק ובשעת קיומו. כן חוקרת חברת החקירות כל שמועה, ידיעה או חשד, יהיו מקורותיהם אשר יהיו.

2. חברת החקירות, ישירות או באמצעות ההתאחדות לכדורגל, עושה פעולות שונות לצורך מניעת נסיונות הטיית משחקים על-ידי הודעה מוקדמת להנהלת הקבו-צות ולמאמנים, הזמנה לחקירה של נושאי תפקידים ושחקנים בקבוצות, חקירת עדים או אנשים שונים המקור-בים לקבוצות, נוכחות במשחקים וכדומה.

3. המכתבים הועברו להנהלת ההתאחדות לכדורגל והיא נתבקשה למסור לנו את המידע שברשותה או שברשות חברת "מודיעין אורחיי" ולפתוח בחקירה במידת הצורך.

1357. דיוור למורים בקריית-שמונה

חברת-הכנסת א. הרליץ שאלה את שר החינוך והתרבות ביום כ"א בתמוז תשל"ד (11 ביולי 1974):

לאחר האסון בקריית-שמונה פנה משרד החינוך והתרבות באמצעות כל כלי התקשורת וביקש ממורים ומורות לבוא ללמד בקריית-שמונה.

לאחרונה שמעתי מפי ראש עיריית קריית-שמונה כי כ-150 מורים הביעו את נכונותם לעבור לקריית-שמונה. ראש העירייה מוסיף כי אם מבין הפונים יבואו 50 מורים ללמד בקריית-שמונה תהיה בכך ברכה רבה, אך יחסר דיוור לחלק גדול מהם. ועוד מציינן ראש העירייה כי מורים מוסמכים בני קריית-שמונה וחניכיה אינם חוזרים ללמד בה יעו כי אין מוצעים פתרונות דיוור אלא למורים שבאים ממקומות ישוב אחרים.

אודה לכבודו אם ישיבני :

1. האם המידע אשר נמסר לי על המחסור בשיכון למורים ועובדי חינוך בקריית-שמונה מדוייק ?

2. האם נכונה הידיעה כי מחסור בפתרון דיוור הוא גורם המונע מעבר מורים ועובדי חינוך אחרים לקרייה ?

3. האם נכונה הידיעה כי מורים בני המקום אינם זכאים לפתרון דיוור ?

4. מה מתכוון המשרד לעשות, ומה עשה, יחד עם משרד השיכון ועם ועדת השרים לעיירות הפיתוח, למען פתרון שיכון כדי שמורים ועובדי חינוך יגורו בקריית-שמונה או יעברו לגור וללמד בה ?

5. האם ער השר לעובדה כי ההבטחות למשכנתה הן חסרות ערך אם אין בנמצא דירות ?

6. האם יש מקום לבדוק הצעה לפתרונות דיוור בשכירות כדי למשוך מורים לקריית-שמונה ולמקומות דומים ?

4. מה הם הקריטריונים לקביעת שכר לימוד בגני-הילדים ?

5. האם קיימת במשרד החינוך והתרבות תכנית-אב לנושא החינוך בגיל הרך, עקב התרחבות רשת הגננים לגילאי שלוש-ארבע שמקים משרד החינוך והתרבות ?

6. האם נערך על-ידי המשרד סקר על מספר הגננות שיש היום בארץ, והאם קיים תיכנון להכנת כוח-אדם, בהתחשב בכוח-האדם הקיים ובתכנון הפיתוח במעונות ובגננים בכל רחבי הארץ ?

7. מה בדעת המשרד לעשות כדי שכל הרשויות המטפלות בנושאי החינוך בגיל הרך ירכזו ברשות ח-נוכית אחת ?

שר-החינוך-והתרבות א. ידליו :

שאלה 1 : חוק הפיקוח על בתי-הספר, תשכ"ט—1969, הוא הקובע את הקריטריונים שלפיהם חל הפיקוח על בתי-הספר וגני-הילדים. לפי חוק זה לא חל הפיקוח על גני-ילדים שהוקמו לפני יולי 1969, פרט לעיר תל-אביב.

שאלה 2 : משרד החינוך והתרבות בהתייעצות עם ועדת החינוך של הכנסת.

שאלה 3 : לשלב במערכת גני-הילדים בפיקוח ה-משרד כל גן פרטי שהוא ברמה חינוכית ההולמת את הנורמות הקיימות.

שאלה 4 : המחירים שהיו קיימים אשתקד הוקפאו ובמשך הזמן הותרו העלאות בגין התייקרויות שחלו במשק. לגבי גילאי שלוש-ארבע בישובים שהם נתמכים על-ידי משרדנו נקבע שכר הלימוד בהתאם להכנסת ההורים.

שאלה 5 : כן. מתוכננת קליטה הדרגתית של גילאי שלוש-ארבע לפי סדר העדיפויות שלהלן : גילאי ארבע נוקקים ; גילאי שלוש נוקקים ; גילאי ארבע שאינם נוקקים ; גילאי שלוש שאינם נוקקים.

שאלה 6 : כן. 1) מתקיים מיפקד שנתי של גני-הילדים, ומדי שנים מספר נערך מיפקד עובדי הוראה מפורט הכולל את כל הגנים שבפיקוח. 2) סקר אקדמי-אים ובעלי השכלה על-תיכונת שיטפס בין השאר נתונים על גננות שאינן מועסקות במערכת החינוך נמצא בשלב סיום. 3) נושא הגננות נכלל בתחזית שמכינים באופן קבוע לצורך תיכנון מערכת החינוך.

שאלה 7 : משרד החינוך והתרבות מרכז בידי את נושא החינוך של גילאי ארבע ושלוש, אך לגבי גילאים צעירים יותר יתחיל המשרד לטפל כשיועברו לרשותו התקציבים למעונות-יום לילדים מתחת לגיל שלוש.

1329. מניעת נסיונות להטיית משחקי כדורגל

חבר-הכנסת א. כץ שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ' בתמוז תשל"ד (10 ביולי 1974):

מצורפים בזה העתקי מכתבים שקיבלתי ממר ז. תלם, רכז הסקציה לכדורגל, נס-ציונה. תכנם מדבר בעדם.

אבקש להשיבני לשאלות הבאות :

1. מי אחראי לחקירת מעשים שלא ייעשו בתחום משחקי הכדורגל בליגות השונות ?

מי קובע אילו משחקים ייחקרו, ולפי אילו קריטר-יונים ?

אלמגור בטלוויזיה על הראשונים הגיעו לאזניו הדי תגובות של צעירים בני 16—17 מקיבוצו אשר התפלאו כי בשנת 1882 כבר היו יהודים בארץ.

נוכח סיפור זה של האלוף (מיל.) לנר וגילויים רבים של אי-ידיעת תולדות הציונות בקרב הנוער אבקש לדעת:

1. האם נערך בשנה האחרונה סקר על-ידי משרד החינוך והתרבות לשם בדיקת הידיעות של תולדות התנועה הציונית הן בקרב תלמידי בתי-ספר יסודיים והן בקרב תלמידי בתי-ספר תיכוניים?

2. אם כן — מה הן התוצאות?

אם לא — האם יערך משרד החינוך והתרבות סקר מעין זה?

3. האם קיימת תכנית כל שהיא במשרד החינוך והתרבות כדי להגביר את הלימודים במקצוע זה, לחדש ולשכלל שיטות ההוראה בנדון, לשם השגת תוצאות טובות יותר והחדרתה של התודעה הלאומית-ישראלית ביתר שאת?

שר-החינוך והתרבות א. ירליון:

לשאלות 1—2: לא.

לשאלה 3: ראה נא תשובתי לשאלתה מס' 1326 של חברה-הכנסת שושנה ארבל-אלמזלינו. וכאן אוסיף ואציין כי בכיתות הגבוהות של בית-הספר העל-יסודי לומדיע את תולדות ישראל בדורות האחרונים והנושא כלול בבחינות הבגרות.

1359. סידורי בטחון בגני-ילדים

חבר-הכנסת נ. אליעד שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"א בתמוז תשל"ד (11 ביולי 1974):

גן-הילדים במושב שאר-ישוב, הכולל גם את ילדי בית-הלל, שוכן בבית מגורים משופץ ואינו מתאים לדרישות החקן המקובל. מיקומו בקצה המשק יש בו סכנה בטחונית, ולאחרונה נורו לעברו קאטיושות. פניות התושבים לשיפור המצב הושבו עד כה ריקם.

אבקש לדעת:

1. מתי ייבנה מבנה מתאים לגן-הילדים בשאר-ישוב?

2. האם קיים מעקב מטעם משרד החינוך והתרבות על מצב בתי-הספר וגני-הילדים בישובים לאורך הגבול הצפוני?

3. מה האמצעים הננקטים לשם בטחון גנים הנמצאים במצבו של הגן בשאר-ישוב?

שר-החינוך והתרבות א. ירליון:

לשאלה 1: בגן-הילדים בשאר-ישוב לומדים 25 ילדים. מחציתם בני שאר-ישוב ומחציתם מבית-הלל. מפ-קדת ההגנה המרחבית במקום המליצה על הקמת חדר בטחון בלבד ולא על החלפת המבנה כולו. אולם משי-קולים חינוכיים המלצנו לפני המועצה האזורית של הגליל העליון להקים מבנה חדש, וזאת בתנאי שהיה משותף לשאר-ישוב ולבית-הלל.

לשאלה 2: כן. נעשית פעולה משותפת עם מפקדת ההגנה המרחבית.

לשאלה 3: בגני-ילדים קיימים בונים לפי המלצת מפקדת ההגנה המרחבית חדרי בטחון. גני-ילדים חדשים מוקמים בבנייה בטחונית מיוחדת.

7. מה בדעת השר לעשות כדי להעלות את רמת החינוך בקריית-שמונה, דבר שהוא חיוני לקידומה, פי-תוחה ובטחונה של העיר?

שר-החינוך והתרבות א. ירליון:

לשאלה 1: המידע אינו מדויק.

לשאלה 2: לא. השנה העמיד משרד השיכון 16 יחידות דיור חדשות בקריית-שמונה בתנאי שכירות, עם אופציה לרכישה בתנאים נוחים. כן הודיע נציג משרד השיכון באזור שהוא מתחייב להעמיד דירות נוספות בשטח של 70 מ"ר ברכישה לכל מורה המעוניין בכך.

לשאלה 3: לא. מורים בני המקום זכאים לפתרון דיור נאות במסגרת ההסדר לזוגות צעירים. משרד השיכון העמיד השנה 10 יחידות דיור, בשכונת אשכול, להשכרה לכל מורה המעוניין בכך, לרבות מורים בני המקום.

לשאלה 4: משרדנו מפעיל במלואן את החלטות ועדת השרים לעיריות הפיתוח כדי למצוא פתרון דיור למורים ולהעניק תמריצים כדי לעודד עובדי הוראה ללמד בעיר ולגור בה.

אנו סבורים שיש לתת לעובדי הוראה בישובים מסוגה של קריית-שמונה תמריצים משמעותיים יותר מאלה שע-ליהם החליטה הוועדה, ובימים אלה מסיים משרדנו הכנתה של תכנית מקיפה לתמריצים בתחומי הדיור, ההשתלמות, הרווחה הכלכלית והרחבת האופקים.

לשאלה 5: לפי הודעת משרד השיכון יש בקריית-שמונה דירות במידה מספקת, ומשום כך ההבטחות למשכנתאות הן בעלות ערך.

לשאלה 6: הגענו למסקנה זו לפני זמן רב. משרד השיכון העמיד השנה בקריית-שמונה 16 יחידות דיור, בנוסף לדירות שבשכונת אשכול, בשטח שבין 45 מ"ר ל-66 מ"ר בשכר חודשי. לפי מיטב ידיעתנו רוב הדירות עדיין לא הושכרו.

לשאלה 7: משרדנו נמצא כבר בשלבים ראשונים של הפעלת תכנית מקיפה להעמקת הטיפול במערכת החינוך במקום והשבחתה. לפי תכנית זו ייעשו בשנת הלימודים תשל"ה ובשנת הלימודים תשל"ו הפעולות הבאות: (א) הגברת מפעל הקייטנות ומפעלי הקיץ במקום; (ב) תיכנון יום חינוך ארוך, לרבות הזנה במקרים הנדרשים; (ג) טיפול אינטנסיבי למניעת נשי-רה; (ד) העמקת הטיפול בנוער במסגרות החינוך המש-לים; (ה) הקצבת כספים לבדק בית וחצרות בבתי-הספר; (ו) הגברת החינוך הטכנולוגי בשנת בתי-הספר המקיפים במקום; (ז) השלמת תכנית פיתוח הכוללת הקמת מועדוני נוער, מגרשי ספורט, גני-ילדים ובתי-ספר נוספים וכן הרחבת המרכז הקהילתי.

1358. לימוד תולדות הציונות בבתי-הספר

חבר-הכנסת י. שערי שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"א בתמוז תשל"ד (11 ביולי 1974):

בראיון עם אלוף (מיל.) דן לנר בגלי צה"ל, בשבת 6 ביולי שנה זו, השיב בין השאר לשאלת המראין מר אגמון, בעניין תודעת הנוער על זכותו של העם היהודי על הארץ הזאת, כי יש להגביר תודעה זו ולעשות להעמקת הידיעות של תולדות הציונות ומימוש עובדות מאבקה. בין השאר סיפר האלוף (מיל.) לנר כי כאשר חוזה בקיבוצו נאות-מרכזי בתכנית של דן

חברת כ"ו, ישיבה ע"ז
— שאילתות ותשובות (זיאד, ידליו, נמיר) —

שר-החינוך-והתרבות א. ידליו :
לשאלה 1: כן.

לשאלה 2: משרדנו עומד בקשר עם הגורמים הנוג-
עים בדבר (המו"לים, משרד המסחר והתעשייה, מפעלי
נייר חדרה) כדי להבטיח הדפסת ספרי לימוד במועדם.
על-פי המידע שברשותנו יצאו לאור רוב ספרי הלימוד
ונמצאים כבר למכירה בשוק. נעשים מאמצים מירביים
להבטחת נייר להשלמת החסר.

1387. העלאת שכר הלימוד כמעון-יום בחיפה

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות
ביום כ"ו בתמוז תשל"ד (16 ביולי 1974):

בעתון "מעריב" מיום 11 ביולי 1974 התפרסמה כתבה
על מאבקם של הורים המשרתים בצבא הקבע ובזרועות
בטחון אחרות נגד התייקרות פתאומית שחלה במחירי
המעון לילדי מגויסים על שם שבתאי לוי בחיפה. בכתבה
מסופר כי מעון שבתאי לוי גבה עד כה 280 לירות לילד
לחודש ובימים אלה החליט להעלות את המחיר ל-415
לירות.

אני מניחה שידוע לכבוד השר כי לגבי מעונות-
היום השייכים לאירגוני הנשים נקבע מחיר אחיד על-
ידי הידברות של נציגות האירגונים מלפני חודשים
אחדים, והוא 200 לירות לילד לחודש.

עלותו של ילד במעון לחודש על-פי תחשיב לחודש
אפריל 1974 מטעם אירגון אמהות עובדות תל-אביב
וויצ"ו היא 288 לירות לילד לחודש, אך אין אירגוני
הנשים המחזיקים ברובם של המעונות בארץ מרשים
לעצמם להעלות את המחיר פעמיים בשנה ומגדילים על-
ידי כך את גרעונותיהם.

אי לכך אתכבד לשאול:

א. האם המעון על שם שבתאי לוי הוא ציבורי או
פרטי?

ב. האם המעון הנ"ל נהנה מתמיכה כספית ממשל-
תית או עירונית? אם כן — מה שיעור התמיכה?

ג. האם קיים פיקוח חינוכי מטעם משרד החינוך
והתרבות על העבודה החינוכית הנעשית במעון?

ד. האם יכול מוסד חינוכי, במתכונת שכמותה יש
מוסדות רבים אחרים בארץ, לקבוע שכר לימוד כפי
הנראה בעיניו?

ה. האם יש בידי משרד החינוך והתרבות הכלים
הדרושים לפיקוח על שכר הלימוד הנגבה במוסדות
חינוך?

ו. מה בדעת המשרד לעשות במקרה מיוחד זה?

שר-החינוך-והתרבות א. ידליו :

מעונות-יום לילדים אינם בטיפולו של משרד החינוך
והתרבות, והוא הדין לגבי מעון שבתאי לוי בחיפה.

הצו על ייצוב המחירים שהוצא על ידי שר החינוך
והתרבות חל על גני-ילדים בלבד ולא על מעונות-יום.
לגבי הפיקוח על המחירים בגני-ילדים יש בידי משרדנו
הכלים והאמצעים הדרושים והוא מפעיל אותם במקרים
המתאימים.

1309. הכשרת מגרש כדורגל בשפרעם

חבר-הכנסת ת. זיאד שאל את שר החינוך והתרבות
ביום כ"ד בתמוז תשל"ד (14 ביולי 1974):

ב-3 ביולי 1974 פורסם בעתון "אל-אנבא" מאמר על
הצורך במגרש כדורגל בעיר שפרעם.
הנני מביא את תמצית המאמר:

א. בעיר שפרעם אין מגרש קבוע לכדורגל ולא
נערכות פעולות ספורטיביות אחרות. העיר סובלת מבעיה
זו כבר שנים.

ב. ראש העיר אמר בראיון לכתב העתון שהעיריה
עומדת על כך שהבעיה תיפתר. היא מצאה חלקת אדמה
לכך, אך חלקה זו היא רכוש של מינהל מקרקעי ישראל.
העיריה רצתה לשכור אותה ולהפכה למגרש ספורט.
העיריה הקציבה 35,000 לירות למטרה זו ולפעולות
ספורטיביות שונות.

אבקש לדעת:

1. מה היא הסיבה שמינהל מקרקעי ישראל נמנע
עד היום מלהשכיר לעיריית שפרעם חלקת האדמה הנ"ל
שהעיריה רוצה להפכה למגרש כדורגל?

2. האם מוכן משרד החינוך והתרבות לבדוק את
העניין ולהורות למינהל מקרקעי ישראל שיענה לבק-
שתה של עיריית שפרעם?

שר-החינוך-והתרבות א. ידליו :

1. עיריית שפרעם פנתה לראשונה למינהל מקרקעי
ישראל בעניין החכרת שטח למגרש כדורגל ב-5 ביולי
שנה זו. אין זה נכון כי מינהל מקרקעי ישראל נמנע
מלהחכיר לעיריית שפרעם שטח. הצעתה של עיריית
שפרעם נבדקה ונמצא כי אותו השטח שנתבקש על-ידי
העיריה כבר הוחכר למשרד השיכון לשם בניית דירות.

2. רכז רשות הספורט במחוז הצפון בדק את הנושא
עם ראש העיריה ומנהל מחלקת החינוך ונמכר לו כי
הבעיה נפתרה כבר על-ידי חכירת שטח פרטי אשר יוכשר
עתה לשימוש קבוצות הכדורגל בשפרעם.

1386. הבטחת כמות מספקת של נייר

להדפסת ספרי לימוד

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות
ביום כ"ו בתמוז תשל"ד (16 ביולי 1974):

בשלושת רבעי השנה האחרונה נוצר מחסור חמור
בנייר. בתקופה זו הועלה מחיר הנייר שלוש פעמים.
בשבוע האחרון הודיעו מפעלי נייר חדרה על קיצוץ
באספקת נייר לספרים ב-50% בקירוב, דבר שיביא למח-
סור בהוצאה לאור של ספרים בחודשים הקרובים. סכנה
מיוחדת קיימת לגבי הדפסת ספרי לימוד.

כיוון שמועד פתיחת שנת הלימודים קרב ובהכנה
לדפוס נמצאת כמות גדולה של ספרי לימוד וספרי עזר
לתלמידי בתי-הספר — רצוני לשאול את כבודו:

1. האם משרד החינוך והתרבות מודע למצב מיוחד

זה?

2. אילו צעדים דחופים עומד השר לנקוט כדי שלא
תיפגע מערכת הלימודים התקינה בבתי-הספר עם פתיחת
שנת הלימודים?

1403. הכנת תכנית לחינוך מיני

חבר-הכנסת נ. אליעד שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ו בתמוז תשל"ד (17 ביולי 1974):

שר החינוך והתרבות הצהיר לאחרונה כי משרד החינוך והתרבות יציע תכנית לחינוך מיני.

אבקש לדעת:

1. מי הוא צוות המחקרים השוקד במשרד החינוך והתרבות על תכנית זו?
2. אימתי תהיה מוכנה תכנית זו ובאילו כיתות תופעל?

שר-החינוך-והתרבות א. ידלון:

בכוונתנו להציע בעתיד תכניות לפעולות חינוך והסברה בתחום החינוך לחיי משפחה והחינוך המיני, לקבוצות גיל שונות באוכלוסיות שונות של תלמידים ול-עובדי חינוך שונים. עד כה הונכנה על-ידי ועדה משותפת של משרד הבריאות ומשרד החינוך טיוטה פנימית של תכנית המקיפה את כל שנות ההתפתחות של הילד. התכנית תותאם לגיל התלמידים ותבליט במיוחד את הפן החינוכי.

עדיין לא הוחל בעיבוד התכנית ולא הוקם צוות מחנכים לשם כך. נתחיל בהן לאחר שירוכז מידע מספיק על פעולות המתבצעות כבר כיום במוסדות חינוך שונים, ביוזמתם או בשיתוף עם הצוות האחראי לכך במשרדנו. אז יוסקו גם מסקנות לגבי הכשרת מורים שהחילונו בה במסגרות גיסיטיות. יש להניח שעבודות ההכנה יימשכו כשנה עד שנתיים.

1405. פיקוח על גני-ילדים פרטיים

חברת-הכנסת נ. קצב שאלה את שר החינוך והתרבות ביום כ"ו בתמוז תשל"ד (17 ביולי 1974):

במרבית גני-הילדים הפרטיים תובעים תשלום מוגזם מאמהות — דבר המכביד מאוד על אמהות עובדות.

שאלותי הן:

- א. מה עושה משרדו כדי לפקח על מחירי הגנים הפרטיים?
- ב. מה הם הקריטריונים שלפיהם נגבה התשלום מההורים?
- ג. מה הוא הפיקוח החינוכי על גנים אלה?

שר-החינוך-והתרבות א. ידלון:

א. ב־29 באפריל 1974 פירסם שר החינוך והתרבות צו בדבר איסור העלאת מחירי השירותים בגני-ילדים מעל לאלה שהיו קיימים ב"מועד הקובע" שהוא מ־10 עד ל־31 בדצמבר 1972. לבעלויות על גנים המפקיעות את המחירים בניגוד לצו הנ"ל גישלחות אזהרות ובמקרה הצורך מוגשות תביעות משפטיות.

ב. הקריטריונים הם בדרך כלל עלות הילד בגן. עד הוצאת הצו לייצוב המחירים לא היה פיקוח על המחירים ועל הקריטריונים לקביעת המחירים. לאחר הוצאת הצו הותרו העלאות מספר של המחירים בהתאם להת-ייקרויות במשק.

ג. גני-ילדים פרטיים שחוק הפיקוח על בתי-הספר, תשכ"ט—1969, חל עליהם הם בפיקוח חינוכי מתמיד של משרד החינוך והתרבות, בדומה לפיקוח החינוכי הניתן לגני-ילדים רשמיים לגילאי חינוך חובה.

1388. נתונים על הפער בחינוך

חבר-הכנסת מ. שחל שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ו בתמוז תשל"ד (16 ביולי 1974):

במאמרם של ד"ר סמי סמוחה ויוחנן פרס בקובץ "מגמות" (מכון סאלד) פורסמו ממצאים על בעיית הפער בישראל. בשאלת הפער בחינוך ובהשכלה מסכמים המחברים את הממצאים הבאים:

1. אין ספק שהפער מצטמצם והולך בחינוך היסודי.
2. במידה מסוימת חל שיפור גם בחינוך העל-יסודי, אבל השינוי אינו משמעותי לגבי עתיד הבעיה וסתימת הפער בין הדורות כי השיפור הוא לגבי מספר תלמידים מעדות המזרח הלומדים בבתי-ספר מקצועיים וחקלאיים, אך בבתי-ספר עירוניים אין הפער מצטמצם.
3. גם בחינוך הגבוה המצב דומה, וככל שגדולה היוקרה של מקצועות כגון מדעי הטבע, רפואה, הנדסה, קטן מספר התלמידים מבני עדות המזרח, וכן לגבי דרגת התארים.

שאלותי הן:

1. האם הממצאים הנ"ל נכונים?
2. מה המספרים הרלבאנטיים בשנים 1964—1974 לגבי כל סוג מסוגי החינוך: יסודי, על-יסודי לסוגיו גבוה לסוגיו?
3. מה בדעת הממשלה לעשות כדי לצמצם פערים אלה?

שר-החינוך-והתרבות א. ידלון:

הממצאים כשלעצמם נכונים. הנתונים נמצאים בחו-ברת "מערכת החינוך בראי המספרים" שתונח בימים אלה על שולחן הכנסת לקראת הדיון על פעולות משרד החינוך והתרבות בשנת הכספים 1974. בשעת הדיון ארחיב דברים על פעולותיו והישגיו של משרד החינוך והתרבות לצמצום הפערים בהשכלה ובחינוך.

1389. דרישה שספורטאים המייצגים את ישראל

בחז"ל יעברתו את שמותיהם

חבר-הכנסת י. בארי שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ו בתמוז תשל"ד (16 ביולי 1974):

נוכח הצוברה שרבים מבין הספורטאים המייצגים את מדינת ישראל בתחרויות ספורט הנערכות בחוץ-לארץ נושאים שמות משפחה לועזיים — אבקש לדעת:

1. האם נכון כבוד השר ליתן הוראה שתחייב כל ספורטאי המייצג את ישראל בתחרויות ספורט בחוץ-לארץ לשאת שם משפחה עברי (בדומה לנציגי המדינה העובדים במשרד החוץ) ותתנה יציאתו לחוץ-לארץ בעיברות שמו?
2. אם כן — מתי תינתן ההוראה האמורה?
3. אם לא — מדוע לא?

שר-החינוך-והתרבות א. ידלון:

1. הוראה מחייבת כזו נטולת בסיס חוקי כלשהו. אין גם דמיון בין משרד החוץ השולח מטעמו עובדים לחוץ-לארץ לבין משלחת ספורט אשר משגר הוועד האולימפי בישראל (ולא משרד החינוך והתרבות).
- 2—3. אנו חושבים שעניין זה נתון להכרעה מצפון-גית ופנינו באמצעות הוועד האולימפי בישראל לספורטאים בהמלצה לעברת את השם.

חוברת כ"ו, ישיבה ע"ז

— שאילתות ותשובות (בן-פורת, קצב, ידליון, ג. כהן, אמוראי, דרניצקי) —

היו"ר מ. בן-פורת :

שאלה נוספת לחברת-הכנסת קצב.

נוחת קצב (המערך):

האם ידוע לשר כמה תביעות משפטיות בנדון זה הוגשו עד עכשיו.

שר-החינוך-והתרכות א. ידליון :

לצערי, לא. אהיה מוכן לבדוק זאת אם תוגש שאילתה נוספת.

1406. הרחבת הלימודים בכתי-הספר על תרבות יהודי המזרח

חברת-הכנסת נ. קצב שאלה את שר החינוך והתרכות ביום כ"ז בתמוז תשל"ד (17 ביולי 1974):

אודה לכבודו אם ישיבני :

א. מה מידת הביטוי שמשרד החינוך והתרכות נותן במסגרת תכניות הלימודים בכתי-הספר לתרכות המזרח כדי לעודד ילדים מארצות אסיה ואפריקה ול-טוע בהם הרגשת בטחון עצמי ויוקרה — שאכן גם להם היתה מורשת תרבותית עשירה — דבר שימנע מהם הסתייגות (ללא הצדקה) ממוצאם, כפי שהדבר מתבטא היום בקרב חלקים רבים מילדים אלה ?

ב. איזו תנופה עומד השר לזווג להעשרת התכניות בתחום זה ?

שר-החינוך-והתרכות א. ידליון :

תכנית הלימודים החדשה בספרות בחטיבת הביניים כוללת נוסף לספרות יהדות ספרד יצירות מתרכות יהודי המזרח.

משרדנו מעודד הכללת מבחר יצירות מתרכות יהודי המזרח במקראות השונות. כדי להקל על מחברי מקראות בשילוב יצירות ספרות על יהודי המזרח פירסם המרכז לתכניות לימוד במשרדנו בשנת תשל"ב רשימה בי-ב-ליוגרפית מפורטת של יצירות אלו. על יסוד רשימה זו הוכנה אנתולוגיה של יצירות ספרותיות בעריכת ד"ר א. שטאל. אנתולוגיה זו מיועדת לעורכי תכניות לימודים ולמחברי מקראות ולמורים. המרכז לתכניות לימודים מטפל כעת בפירסום האנתולוגיה.

ועדה מיוחדת, בראשותו של ד"ר אבנר שאקי, גיב-שה המלצות להרחבת הלימודים על תולדות קהילות היהודים בארצות המזרח. ועדה זו עמדה בקשר עם המרכז לתכניות לימודים, הגישה לו חומר שהוכן על-ידי ועדות-המשנה, והשפעתה ניכרת בהכנת תכנית הלי-מודים בהיסטוריה.

1408. נתונים על תחומי עיסוקם של מסיימי אוניברסיטאות

חברת-הכנסת ג. כהן שאלה את שר החינוך והתרכות ביום כ"ז בתמוז תשל"ד (17 ביולי 1974):

אודה לכבודו אם ישיבני :

האם קיים מעקב אחרי המסיימים אוניברסיטאות לפחות במשך שנים מספר שיראה :

א. כמה מהמסיימים ממשיכים גם אחרי הלימודים באותו תחום המחקר שהוכשרו בו או המקצוע שלמדו אותו באוניברסיטה ?

ב. כמה פנו לתחומים אחרים ומה הסיבות לכך ?

שר-החינוך-והתרכות א. ידליון :

ראי נא תשובתי שניתנה היום לשאלה 2 בשאלתה מס' 1325 של חברת-הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו.

1417. מניעת נסיונות להטיית משחקי כדורגל

חבר-הכנסת ע. אמוראי שאל את שר החינוך והתרכות ביום כ"ז בתמוז תשל"ד (17 ביולי 1974):

בעתון "ידיעות אחרונות" מיום 2 ביולי 1974 פירסם העתונאי משה שינמן ידיעה האומרת כי שוער "הפועל" לוד, מר צבי טאג, הודה בפניו ובפני משרד חקירות (הודאה חתומה על-ידו) שקיבל טובות-הנאה כדי לה-טות תוצאות שלושה משחקי כדורגל.

אבקש לדעת :

א. האם פרשת "המכירה" הובאה לידיעתו ?

ב. אם כן — אילו צעדים נוקט משרד החינוך והתר-בות כלפי השוער ?

ג. אם לא — לאחר קריאת הכתבה שצורפה בזה, מה בדעת השר לעשות בעניין זה ?

שר-החינוך-והתרכות א. ידליון :

לשאלה א : כן.

לשאלות ב-ג : הנושא נתון בתהליכי סיום החקירה של "מודיעין ארתי" בשיתוף עם ההתאחדות לכדורגל. אם יימצא שיש חשד בנסיונות הטיית משחקים, יינקטו הצעדים הבאים : א. העמדת הנאשמים לדין במוסד משמעותי של ההתאחדות לכדורגל ; ב. העברת החומר למשטרת ישראל לחקירה משטרתית.

1424. דרישה להקים בית-ספר תיכון מקצועי בשלומי

חבר-הכנסת י. דרניצקי (יודין) שאל את שר החינוך והתרכות ביום כ"ח בתמוז תשל"ד (18 ביולי 1974):

נוכח העובדה כי 200 ילדי עיירת הפיתוח שלומי לומדים במוסדות חינוך על-יסודיים מחוץ לשוב פנה יושב-ראש המועצה המקומית בתזכיר לוועדת הפנים של הכנסת ובו תביעה להקמת בית-ספר תיכון מקצועי מקיף בשלומי.

אבקש לדעת :

האם בשים לב למצבה המיוחד של שלומי בחן השר את האפשרות לספק את תביעת המועצה המקומית, ואילו אמצעים נוקט השר כדי להבטיח קיום חינוך על-יסודי בשוב זה ?

שר-החינוך-והתרכות א. ידליון :

כבר עניתי על שאלה זו ביום 11 ביוני 1974 לשאל-תה מס' 775 של חבר-הכנסת דוד קורן.

היו"ר מ. בן-פורת :

שאלה נוספת לחבר-הכנסת דרניצקי (יודין).

יהודה דרניצקי (יודין) (המערך):

האם התשובה לחבר-הכנסת קורן ניתנה לפני המ-אורעות במעלות ?

שר-החינוך-והתרכות א. ידליון :

התשובה ניתנה אחרי המאורעות במעלות והיא תש-נה בה מאוד מפורטת, המנתחת את חלוקת התלמידים לפי שלבי החינוך ומוכיחה מדוע בשלב הקרוב אין צורך

הפטור הקולקטיבי החל על כמה עיירות פיתוח ועל מושבים וקיבוצים. שיטת שכר הלימוד המדורג פירושה שמעוטי היכולת יהיו פטורים מתשלום שכר לימוד.

לשאלה 3: לא.

לשאלה 4: המדיניות שעניינה ספיגת הקיצוצים או הימנעות מקיצוצים, בדרך של שאיבת אמצעים מבלי יכולת, מיועדת למנוע פגיעה בשירותי חינוך לטעוני טיפוח.

היו"ר מ. בן-פורת:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת חביב שמעוני.

חביב שמעוני (המערך):

האם אפשר להבין מזה שעל-ידי כך יופנו יותר משאבים לטעוני טיפוח?

שר-החינוך והתרכות א. ידלן:

הדבר הראשון שאנחנו מבטיחים הוא שבעקבות ההחלטה של הממשלה והכנסת לא ייפגעו שירותים לטעוני טיפוח. אני מקווה שהמהלכים שנקטתי לגבי ספיגת תשלומים מהורים בעלי יכולת — הואיל והם ימשיכו בחלקם, לא כולם, גם בשנים הבאות — גם הם יועלו וכל תוספת התקציב שתעמוד לרשות משרד החי-נוך בשנה שלא יהיו קיצוצים תהיה מכוונת רק לנוער במצוקה, מתוך תשומת-לב מיוחדת: א) לגיל הרך; ב) לאותם נערים שעל אף קיומו של חוק לימוד חובה אינם מגיעים לבית-הספר או נושרים ממנו בגיל 12 ושום שופט או שוטר אינם מסוגלים להביא אותם לספסל הלימודים אלא רק אמצעים הראויים לשמם. אבל עד היום לא עמדו האמצעים לרשותנו, ואני מקווה שיעמדו לרשותנו בעתיד על יסוד המדיניות המטילה תשלומים, לצערי, כבדים, על אוכלוסיית הורים אמידה יחסית.

ה. הצעות לסדר-היום

הודעת שר-המסחר והתעשייה ח. בר-לב על עתידם של יהודה ושומרון

מלמעלה, בין קברניטיה הרשמיים של המדינה. על הפסוק "ישראל נתבעים ונותנים" אמר רש"י: "נתב-עים למשכן ונותנים, נתבעים לעגל ונותנים". עמנו עם מצויין, הבעיה היא האתגר המוצב בפניו, למה הוא נתבע, ועל הכל — מה הדוגמה וההשראה הניתנים לו מלמעלה על-ידי אלה הממונים על התביעה.

חברי הכנסת, בין הנגעים שדבקו בארצנו לאחרונה, מן המסוכנים היא הדברית, דברת השרים. היא הפכה למכת מדינה. נתבונן ביבול הכרוזתיהם של שני שרים תוך שבוע אחד.

החל במלאכה שר ההסברה. אל גלי צה"ל הלך, למען ישמעו דבריו היטב ואמר, כי הוא דוחה משא-ומתן עם הפלשתינאים כל עוד — חברי הכנסת, שימו לב — כל עוד הם עומדים על הקמת מדינה חילונית על חורבותיה של ישראל. אך אילו ביטל האירגון לשיחור פלשתין את האמנה הפלשתינאית, הכיר בקיו-מה של ישראל והפסיק את פעולות האיבה, היה מקום למשא-ומתן אחר. כל מה משא-ומתן — סתם שר ההסברה ולא פירש. ברור כי לא על השלטון ברבת-עמון, ברור כי מדובר במי יהיה הריבון ביהודה וב-שומרון. רוצחי קריית-שמונה, מעלות, שמיר ונהריה

בהקמת בית-ספר על-יסודי במקום וכי טובת הילדים שילמדו במקומות קרובים לשלומי, הן בנהריה והן ביד-נתן. עם זה אנחנו עומדים בראשית הקמתה של חטיבת ביניים ואנו מקווים כי עם גידולה תצמח למוסד מוכבד.

1425. סיוע לטעוני טיפוח

חבר-הכנסת ח. שמעוני שאל את שר החינוך והתרכות ביום כ"ח בתמוז תשל"ד (18 ביולי 1974):

על-פי ידיעה בעתון "ידיעות אחרונות" מ-12 ביולי 1974 אמרת כי התכנית הכלכלית תביא לקיצוצים גדולים בשירותי החינוך ובוטל הפטור משכר לימוד בבתי-ספר תיכוניים במושבים ובעיירות פיתוח.

שאלותי הן:

1. האם נכונה ידיעה זו?
2. האם נכון לדעת השר לקצץ בתקציב הסיוע בשכר לימוד לילדי המושבים ובעיירות הפיתוח?
3. האם לא יגורר הדבר הפחתה נוספת למספר הילדים מעיירות הפיתוח שילמדו בבתי-ספר תיכוניים?
4. האם מוכן השר להשלים עם מדיניות זו העומ-דת בניגוד תמור לכלל ההצהרות להגביר את הסיוע לטעוני טיפוח?

שר-החינוך והתרכות א. ידלן:

לשאלה 1: הידיעה אינה מדויקת. אמרתי שכדי להימנע מקיצוצים גדולים בשירותי החינוך יש להגדיל את עומס החשלומום בעד חינוך הילדים המוטל על הורים בעלי יכולת.

לשאלה 2: במסגרת המדיניות המכוונת להגדלת החשלומום של הורים בעלי יכולת בכוננתנו לבטל את

היו"ר מ. בן-פורת:

אנו שבים להצעות לסדר-היום. לפנינו שתי הצעות לסדר-היום על הנושא: הודעת שר-המסחר והתעשייה מר חיים בר-לב על עתידם של יהודה ושומרון, שהוגשו על-ידי חברי-הכנסת חיים לנדאו ויהודה בן-מאיר. רשות הדיבור לחבר-הכנסת לנדאו.

חיים לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, לא מעט תקלות ואסונות פקרו אותנו מאז מלחמת יום-הכיפורים. רובם תוצרת בית, פרי כירסום עצמי. לאחרונה מחדל רודף מחדל, ובכל השט-חיים. נודה ואל נבוש, כי טרם התאוששנו מבחינה צבאית; במשק — תחושת אין אוניס להתמודד עם הקשיים; בחברה — תיסכול רב וחוסר אמון; ועל הכל, חברי הכנסת — יסודות, ערכים אשר קודשו במשך דורות בסבל, קרבן ועמל והיו לנו צוקי סלע בעיקר בימי מבחן, לפתע מושמים לצדם סימני שאלה. אמונות מתחילות להתערער, אמנם עדיין בשולי המחנה, אבל בקול רם שהדיו מגיעים למרחוק, דומני, שאם לא נאתר את האש, המלחכת כרגיל בקצוות, היא עלולה להתפשט ולהגיע ללב. לצערנו מצאו להם התיסכול, הרגשת אין האונים והתערערות האמונה מורי הלכה

חברת כ"ו, ישיבה ע"ז
— הצעות לסדר-היום (לנדאו, זכין) —

בפגישה זו, אדוני שר המסחר והתעשייה, מינית עצמך כשר החוץ או כראש הממשלה והודעת באוני העתונאים כי ישראל תחזיר לירדן את רובה של הגדה המערבית. והם מפרסמים את דברייך אלה מיד בעולם כולו בתיאבון רב. הצהרתך, אדוני שר המסחר והתעשייה, דע לך, היתה לרוחם, ערבה לאזנם. 'אדוני השר, עם כל הכבוד, מי הסמיך אותך למסור הכרזה זו בשם ישראל? האם נתקבלה בממשלה החלטה על מסירתה של מרבית יהודה ושומרון לחוסיין? להיפך — התחייבות מפורשת ניתנה מעל במה זו על-ידי ראש הממשלה, גם בשמך, כי שאלת עתידם של יהודה ושומרון תימסר בבוא היום להכרעת העם. עם כל הכבוד, אדוני השר, מי שמך למסור את מרבית יהודה ושומרון שלנו לידי זרים? האומנם אתה סבור כי יהודה ושומרון הם בחזקת מקר-קעין למסחר, לטראנסאקציות של real estate? מה ההתנדבות הזאת, היומה הזאת, להתפטר מזכויות לא-מיות שמומשו והמהות יסוד איתן יחיד לבטחון קיו-מנו? ועל הכל, מה התכלית, מה התועלת בדיבורים האלה, וזלת הנזק החמור אשר בצלם? הרי הם גורמים רק לתיסכול מבית, מרפים ידי ידידים בעולם ומקשי-חיים את עמדת האיובים — הפארטנרים העתידים להסדר שלום.

אדוני שר המסחר והתעשייה, אינני בא לבקש ממך הסבר לתיאוריה בטחונתי מזורה, שלפיה אין סיבה שתושבי יהודה ושומרון לא יהיו בשליטת ירדן אם לא יהיה צבא ירדני ממערב לירדן.

אדוני הרמטכ"ל לשעבר, נדמיין לעצמנו, לרגע, שלטון ירדני ביהודה ובשומרון בלי שצבא ירדני יימצא בו. אבל הרי ברור כי אל-פתח יימצא בו על כל גונו ומסגרותיו, ויהודה ושומרון יישמשו להם כבסיס מתקפה חדשים, ומהם יוכלו להפגיו כל ישוב, כל מרכז אוכלוסין בארץ, ולמקש כל דרך, כל כביש וכל חלקת שדה. אילו הגענו לכך חלילה, אתה היית צריך להזמין או את הלגיון הערבי לתוך יהודה ושומרון לחסל את המתבלים, לרסנם; או שצה"ל היה צריך שוב לפתוח במלחמה ולכבוש שטחי מולדת שנטש אותם על-פי המלצות שריו. זה נשמע פלאדוקסאלי, אבל דברי מציאות כזו הוצעו על-ידי.

אבל לא בפרשה בטחונתי זאת באתי לעסוק היום, אלא בדברת שהיא, לדעתי, חפווה וחסרת אחריות. שר המסחר והתעשייה מצטדק, ודוברו מודיע בשמו, כי בשיחה עם העתונאים האמריקניים הביע השר את דעתו הפרטית. השטאנץ מוכר. אך בעולם התפרסם, בשמו של שר המסחר והתעשייה, כי לא הוא, אלא ישראל תהיה מוכנה להחזיר את מרבית שטחי הגדה המערבית כנוסחו; ישראל, ולא השר בר-לב, והנזק ברור. אלמלא היה המדובר בצרה שלנו, ניתן היה אולי להסתפק במנוד ראש, אבל הרי את מחירם של דיבורים פרטיים, כביכול, אלה, עלול בסופו של דבר עם ישראל להתבע לשלם. והמחיר עלול להיות גורלי.

אדוני היושב-ראש, מה מקורם של חולשת הדעת, של הכירסום העצמי המוסיף לאכול כל חלקה טובה בתו-כנו והמסוכן ללא ספק יותר מכל לחץ חיצוני? מה מקורם של אלה, שבאו לידי ביטוי בהצהרות שרים שהוכרתי ובהצהרות אחרות של שרים אחרים? חברי הכנסת, אני מהרהר לעתים בדבר ונדמה לי, כי דווקא בתוך צמרת השלטון החלה להתערער אמונת דורות, החלו להישחק אבני יסוד, ויש הכרח דחוף בחיזוק שרשים

פסולים אצלו כפארטנרים למשא-ומתן רק זמנית, כל עוד זכו.

חברי הכנסת, איוז תבונה מדינית בהכרזות כאלה? לא עברו שעות רבות ולהצהרתו ניתן פירסום רב בכל כלי התקשורת בעולם כולו ובייחוד באמצעות-הברית. גורמים זרים ראו בהתבטאותו של שר ההסברה ריכוך של העמדה הישראלית, מאחר שיום לפני כן הודיע ראש הממשלה כי לא נשב עם הפלשתינאים, עם המחב-לים, למשא-ומתן. העולם המדיני מחפש כל הזמן ריכוך בעמדותיו, כי נוח לו לשלם על חטובו.

אני מניח כי לא רק שר הבריאות וחבר-הכנסת בן-אהרן בירכו את שר ההסברה על הצהרתו החיובית וה-מאוזנת, כדבריהם. בטוחני כי רשם אותה לפניו עוד יהודי מפורסם, אשר את שמו אשאיר לחברי הבית לניתוח.

טרם התאוששנו מהצהרה זו של שר ההסברה ובאה עלינו לפתע התגלות גדולה מפיו, שבישר אותה לפני טטודנטים לאמור: "בינתיים אין לנו משיח אחר בעולם מלבד ארצות-הברית". משיח חדש לישראל.

אבל טרם הספקנו להרהר בגילוי משיחי זה ולאחריו, הלך שר המסחר והתעשייה אל העתונאים שנלוו אל שר האוצר האמריקני בעת ביקורו בארץ, וכך אמר להם: "ישראל מוכנה להחזיר לירדן את רובה של הגדה המער-בית. אנו סבורים" אמר — לא 'אני סבור', אלא 'אנו סבורים' — "שרוב הגדה המערבית ייכלל בתחומה של ירדן". סיים שר המסחר והתעשייה עם העתונים האמרי-קניים והלך באותו שבוע אצל מראיין אחר בתכנית מ-שני דרת הנקראת "בירה ומצב רוח" — על-פי שמה היא, כנראה, במה רצינית ואווירתה רצינית — ואמר דברי תבונה נוספים: (א) "אם אלה הרואים עצמם כפלש-תינאים אומרים 'נאחזנו קיימים' — או אלה קיימים"; (ב) "אין חובה לממש את כל הזכויות ההיסטוריות שלנו" והמשיך: "אם לא יהיה צבא ירדני ממערב לירדן אין סיבה שתושבי יהודה ושומרון לא יהיו בשליטת מדינת ירדן".

אדוני שר המסחר והתעשייה, אתה מכהן בתפקיד שלך זמן לא קצר. התבונן וראה בשטחי פעולתך, במס-חר — האנרכיה; בתעשייה — פיגור איום וירידה; פריון העבודה — ירוד; מוסר העבודה — בשפל המדרגה. הניהול התעשייתי — כושל ומיושן, על אלה דווקא לא שמענו ממך — לא תכנית, לא מוצא ולא דרך. באלה אתה משום-מה מחריש. ואם לא לכאן שר אוצר אמריקני וניתן לדבר עם מלוויו על נושאים הקשורים במשרדך, על השקעות הון, על ביטול כפלי מיסוי, על מחקר תעשייתי, על פיתוח טכנולוגי, ויש לך על מה לדבר אתם בתחום זה — תחת זאת אתה משים עצמך בפגישה היא לשר החוץ או לראש הממשלה ומכריז באוני-הם — — —

דב זכין (המערך):

אסור לשר לדבר?

(ק ר י א : זו שיטת סתימת הפיות?)

חיים לנדאו (הליכוד):

עוד אשאל מה מותר, מה אסור, למי מותר, על דעת מי מדברים ואת מי מחייבים. על מי שמים משכנתה לדורות ומי ישלם את מחיר הדיבורים האלה. עוד נגיע לזה.

— הצעות לסדר-היום (לנדאו, בן-פורת, בן-מאיר, קשת, גולן, ורטמן, גיבלבר) —

לשר ההסברה, הרי כאשר הוא קם ואומר: אין לעם ישראל משיח אחר אלא ארצות-הברית — דומני שגם הוא, אולי, יסכים שמוטב שדברים כאלה לא ייאמרו. רבותי, קצת זהירות. אולי זו היתה הברקה באותו רגע. אבל לומר באזני כל העולם שהמשיח שלנו זו ארצות-הברית? כולנו מכירים בחשיבות ידידותה של ארצות-הברית, בחשיבות תמיכתה של ארצות-הברית, איש מאתנו איננו מזלזל בזה. אבל לא צריך לדבר בצורה כזאת. יש לעם ישראל משיח בן דוד שיבוא ויגאל; יש לעם ישראל הקדוש-ברוך-הוא; יש לעם ישראל הוא עצמו והעם היהודי. לומר שהמשיח היחיד שיש לנו זו ארצות-הברית?

בן-ציון קשת (הליכוד):

"צום שווייגן קומט דאס נישט".

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
כבר אמרו חז"ל: סייג לחכמה שתיקה.

יצחק גולן (המפלגה הליברלית העצמאית):
מתי יבוא המשיח ויגאל?

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אולי תשאל את הממשלה? הואיל והממשלה קובעת מיהו המשיח, תשאל אותה מתי הוא יבוא. אני בטוח שגם על כך יהיו הצהרות סותרות של שרי הממשלה: האחד ינקוב בתאריך זה, והשני בתאריך זה, ואתם תצביעו אחרת, כפי שהצבעתם אתמול נגד הממשלה.

משה ורטמן (המערך):

הוויכוח הוא על איוה סוס הוא יבוא.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

חבר-הכנסת ורטמן, אל תזלזל ברעיון המשיחי שלנו, הוא חשוב מאוד, הוא תרם תרומה חשובה.

אברהם גיבלבר (המערך):

התשובה לגבי המשיח צריכה להיות ברורה: אני מאמין בכל יום שיבוא.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

גם אני מאמין. אבל אני גם מאמין שזה לא ארצות-הברית.

אדוני השר, הדיון בכנסת הוא על הצהרותיהם של שרים. זהו הדיון, הוא דיון רציני, ואני מציע שהכנסת תקיים דיון במליאה בנושא.

הנה גם בבוקר אחד, או כנראה, בערב אחד, שר המסחר והתעשייה, שיש לי כמו לכולנו מלוא הערכה לפעלו, לעברו הצבאי והבטחוני. אבל הוא שר המסחר והתעשייה, יש לו תחום פעולה רחב, כבד, מסובך וקשה. מי כמוהו וכמוני, העוסקים בנושא — הוא בתחום האח-ריות המיניסטרילאית ואני בתחום ועדת הכספים — יודעים עד כמה מסובך הנושא ומה יש לעשות בתחום סחר החוץ של המדינה, קידום היצוא של המדינה, פיתוח הייצור של המדינה. והנה בא שר המסחר והתעשייה וגותן הצהרה — ואני מצטט מתוך עתון "מעריב" מיום 18 ביולי 1974 — שהכותרת שלה: "בר-לב: ישראל תחזיר לירדן את רוב הגדה המערבית". וההודעה אומרת: "ישראל תחזיר לירדן את רובה של הגדה המערבית, כחלק מהסדר שלום עם ירדן. כך אמר אתמול שר המסחר

יהודיים וציוניים שהתרופפו כנראה מחוסר מטען אידיאלי מתאים או מחוסר מטען בסיסי מספיק, או תחת כובד המשא של עומס ימינו אלה. לא טוב, כמוכן, שבידיים כאלה מופקד הדגל והן במקום להניפו מנסות לקפלו. נעזוב את ההיררהורים ונחזור לבעיה אשר על סדר-יומנו. את הנעשה אין להשיב. אבל חובה עלינו לתת את הדעת איך מוגעים לעתיד הצהרות ודיבורי שרים הפוג-עים חמורות באינטרסים לאומיים חיוניים. לא טוב הדבר שאויבים וידידים כאחד יראו את שרינו בחולשתם וישפטו על-פי רפיונם את כושר עמידתו של העם. כי העם איתן ונכון לעמוד. לא כשרי.

חז"ל אמרו: חכמים, היוהרו בדבריכם. קל וחומר — שרים, היוהרו בדבריכם.

חובה אפוא להפסיק את ההתדרדרות בדברת ולבלום את הנזק הנגרם בעטייה.

אדוני היושב-ראש, אני מציע לבית לקיים דיון בבעיה.

היו"ר מ. בן-פורת:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת בן-מאיר.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חובתה של הממשלה, כל ממשלה; חובתם של חברי הממשלה, כל חברי הממשלה — לנהוג בזהירות, באזהרות, בשיקול-דעת, בהתאפקות, בכובד-ראש, בהתנהגותם ובמיוחד בהתאפקותיהם בכתב ובעל-פה. הדברים אמורים בכל עניין ובכל נושא, וקל וחומר שהדברים אמורים בעניין חיוני לעצם קיומה של מדינת ישראל.

ניכר בה בממשלה זו המצומקת והמקוטעת, ניכר בה חוסר נסיון, חוסר יציבות בדבריה ובתנהגותה. הממשלה הזאת קיימת פחות מחודשיים, פחות מחודשיים ממשלה חדשה ובתקופה קשה. אבל כבר זכינו לשמוע מכול של הצהרות והכחשות וסתירות ושינויים, כאשר אחד סותר את דעתו של השני, כופר בדעתו של השני. והתוצאה היא שמבלבלים ומטשטשים את הציבור בארץ, את יהדות העולם ואת ידידינו בחוץ-לארץ. בתקופה זו כל אחד מאתנו נפגש עם יהודים, תיירים מחוץ-לארץ, והם המומים. הם אינם יודעים מה קורה אצלנו, הם לא מבינים מהי התכלית והתוצאה של הדברת המבלבלת, שכולה באה מאותו מקור: מהממשלה, משריה.

לפני שבועות מספר הוצעו 50 חברי כנסת אי-אמון לממשלה בגין הודעה אפילו מלמלה של שר החוץ וסגן ראש הממשלה, אשר הודרו למסור אותה שעות ספורות בלבד לאחר שנפל דבר חמור — והיום גם ראש הממשלה וגם הממשלה אומרים שזהו דבר חמור, אותו הסכם בדבר אספקת המיתקן הגרעיני האמריקני למצרים. והוא הודרו להודיע שזה בסדר, אין סכנה, אין דאגה, אין חרדה. באותו ערב הספיק לתקן את דבריו בשידורי ישראל, 4 ימים לאחר מכן במליאת הכנסת עמד על הדברים שאמר לכתחילה, שהכל בסדר. וזאת כאשר באותו יום הודיע, ראש הממשלה כי הממשלה אכן רואה את העניין בדאגה ובחומרה.

שר ההסברה קם ומציע הצעה דראמאטית חדשה, עמדה חדשה בהתייחסות לבעיה הפלשתינית, כדי שלמ-חרת יבוא ראש הממשלה ויאמר בדיוק את ההיפך. בכלל, צריך להיזהר בהצהרות. עם כל הערכתי האישי

חבורת כ"ו, ישיבה ע"ז

— הצעות לסדר-היום (בן-מאיר, שריד, זכין, גרוסר, פעיל) —

לעצמי לומר: אין דבר כזה — הודעתו האישית של שר בממשלת ישראל. הממשלה יש לה אחריות קולקטיבית לניהול המדינה, כולם כאחד.

האם יעלה על הדעת שנשיא ארצות-הברית יבוא לפני עתונאים, יתן הצהרה ויאמר: זו דעתי הפרטית, לא דעת ממשלת ארצות-הברית? וכאן כל שר עושה אותו דבר. ממשלת ישראל היא האקסקוטיבה של המדינה, היא הזרוע המבצעת, ואחריותה קולקטיבית. אין פה דעות פרטיות. חבר כנסת רשאי להביע דעה פרטית, לא שר בממשלת ישראל. והדבר הזה, אגב — ואמרת זאת קודם בתשובה — בא בניגוד להחלטתה של הכנסת. הכנסת בראש חודש ניסן תשל"ב קיבלה החלטות שעד היום לא שוננו. אתם רוצים לשנות אותן — תביאו פה הצעה והכנסת תצביע על כך, ונראה איך היא תצביע.

אבל בינתיים החלטות הכנסת, גם הקודמת, תקפות. והכנסת החליטה: (1) הכנסת רשומת לפניה את הודעת ראש הממשלה מיום א' בניסן תשל"ב על נאומו של מלך ירדן מיום כ"ט באדר תשל"ב. (2) הכנסת קובעת כי זכותו ההיסטורית של העם היהודי על א"י אינה ניתנת לעירעור.

ואיך באים כאן ובהבל פה מוותרים על זכותנו ההיסטורית על ארץ-ישראל? מה שווה הזכות ההיסטורית כאשר מחזירים את ארץ-ישראל לחוסיין? הוא ישמור על הזכות ההיסטורית שלנו? נפקיד אותה בידי המלך חוסיין? זו תשובה שעושים לנו: הרי לא לפלשתינאים. איך אפשר לשמור על זכותנו על ארץ-ישראל בידי מלך ירדן? כמו שסבו הקודם שמר לנו את העניין הזה? וההחלטה בכלל איננה ניתנת לעירעור. וכאן, בלי החלטה. בלי דבר, מביאים את העניין הזה.

אינני מבין בכלל מה הלהיטות הזאת, מה ריצת האמוק הזאת, להודיע רק על ויתורים. אני לא שמעתי על שום נשיא, מדינאי, שר, סגן שר, פקיד, פקידון באיזו שהיא ממשלה ערבית שידבר מלה אחת על מה הוא מוכן לוותר. האם שמעתם הצהרה כזאת, חצי הצהרה כזאת?

מאיר פעיל (מוקד):

מציעים לך להיות יהודי, לא ערבי.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

האם היה קם מנהיג, איוו שהיא דמות בארץ ערבית, חבר-הכנסת פעיל, ואומר: צריך להבין את היהודים שיש להם זיקה לירושלים?

אנחנו צריכים לדעת איפה אנחנו חיים, באיזה עולם אנחנו חיים. אינני מדבר על יהודה ושומרון. האם שמעתם באיזה מקום בארץ ערבית שמישהו יגיד: צריך להבין את היהודים שירושלים זה משהו בשבילם, שהר-הבית זה משהו בשביל העם היהודי?

איך אמר אתמול חבר-הכנסת משה דיין: חברון זה לא עניין של 30—40 שנה, חברון זה עניין של אלפי שנים בתולדות העם היהודי. אבל אנחנו קמים באיזו רוח תבוסתנות כזאת ויש התחרות מי יכול לוותר יותר. אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר: אני זוכר כאשר דיברנו על ממשלת ליכוד לאומי ותבענו הקמתה של ממשלת אחדות לאומית וממשלת חירום לאומי. מה היתה התשובה? אי-אפשר להקים ממשלה כזאת. מדוע? אמנם אמרו לנו: נכון, הממשלה תכריע ברוב. כך הצגנו את

והתעשייה, מר חיים בר-לב, בשיחה עם עתונאים אמריקניים המלווים את שר האוצר האמריקני, ויליאם סיימון, בביקורו בישראל.

יוסף שריד (המערך):

שרי הסעד, הדתות והפנים לא הצהירו הצהרות פוליטיות? גם להם היו שטחים מאוד מוגדרים.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

הם מעולם לא הצהירו הצהרות פוליטיות בניגוד לעמדת הממשלה, בניגוד להחלטות הכנסת.

יוסף שריד (המערך):

בניגוד לדעתך. מעניין מה היית אומר אילו השר היה מצהיר דברים התואמים את דעתך.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

חבר-הכנסת שריד, תתאור בסבלנות ותשמע שזה בניגוד גמור להחלטת הכנסת ולקווי היסוד של הממשלה.

דב זכין (המערך):

כל יומיים נקיים דיון באותו עניין?

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אתה יכול להצביע נגד דיון. בינתיים אני מעלה הצעה. חבר-הכנסת זכין, כנראה, לך הנושא לא חשוב ולא שווה דיון כל יום. לי הוא שווה דיון כל הימים ולא רק כל יום. בהבל פה מוותרים על המולדת של עם ישראל. האם מדובר בתמריצי יצוא, בשיעורי רי-בית? כך בקלות להחזיר את הגדה לירדן? זה מה שהוא אמר. אני מצטט את הידיעה. אין דומה הדבר אם אומר זאת חבר כנסת או אם אומר זאת שר בממשלה. כאן אמר זאת שר בממשלת ישראל, ושר בממשלת ישראל איננו מדבר בשמו הפרטי.

אני ממשיך לצטט מתוך העתון: "השר בר-לב הוסיף כי ירדן תצטרך לקלוט את הפלשתינאים בארצה כחלק מן ההסדר. אנו סבורים — אמר השר — כי הפלשתינאים צריכים להשתייך לירדן שרוב הגדה המערבית תיכלל בתחומה." העתונאי מוסיף ואומר: "זו פעם שנייה בתוך שלושה ימים שהשר בר-לב מדבר על עתיד הגדה המערבית." פעם שנייה תוך שלושה ימים. ולהלן כותב העתונאי: "בתחילת השבוע אמר לעתונאים כי ממשלת רבין מוכנה להעביר חלק מהגדה המערבית לירדן בתמורה לשלום." איפה החליטה על כך ממשלת רבין? מתי הבאתם זאת לכנסת?

יוסף שריד (המערך):

סוף סוף שר הצהיר הצהרה טובה.

פסח גרוסר (הליכוד):

בגלל הצהרות טובות כאלה הגענו למלחמת יום-הכיפורים.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אני שואל, אדוני היושב-ראש, איך אפשר לבוא ולהצהיר הצהרות כאלה ובאותו ערב מודיעים ב"שידורי ישראל" שהשר בר-לב מודיע כי לגבי הודעתו זאת — שאגב הודיע בשם ממשלת רבין, כך כתוב: "ממשלת רבין מוכנה להעביר חלק מהגדה המערבית לירדן בתמורה לשלום" — הוא מתקן את עצמו ואומר שזו הודעתו הפרטית שהביע? עם כל הכבוד, אני מרשה

זה. היתה הסכמה: הממשלה תכריע ברוב, הרוב יחייב. אבל אמרתם: זו תהיה ממשלה חצויה בדעתה, אפילו תכריע ברוב, אבל היא לא תגיע להכרעה. משום שהיו דעות שונות, תהיה התרוצצות, ממשלת שיתוק. צריך להקים ממשלה שיש לה גוון אחד, ממשלה שיש לה גישה אחת.

והנה, מה קרה? הקמתם ממשלה מצומצמת ביותר על חודו של קול בכנסת, בחסדי רק"ח. כמו שאתמול בחסדי קולות רק"ח העברתם את ההצעה שלכם. ממשלה של 61, מצומקת, ממשלונת כזאת. והנה, מה קרה שוב? שבעה מול תשעה.

היו"ר מ. בן-פורת:

אתה מתבקש לחזור בך מהביטוי "ממשלונת".

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אני חוזר בך. אני אספק ב"ממשלה מצומקת".

סגן ראש הממשלה ושר החוץ לא היה מוכן להסכים לדעת ראש הממשלה, שייאמר שמדינת ישראל לא תס- כים למדינה פלשתינאית נוספת. זה היה קיצוני מדי בשביל שר החוץ המתון של ממשלת ישראל. אז ראש הממשלה נשאר במיעוט בממשלה, רק 7 קולות. 9 קולות, האגף המתון, תמכו בסגן ראש הממשלה. חלילה, הס מלומר שזה תקום מדינה פלשתינאית, אלא רק באופן חיובי לומר שזה יוקם ככה.

ראינו את זה גם אתמול בלילה, כאשר סיעה שלמה החברה בקואליציה, בממשלה, קמה כאן — דבר שלא קרה — והציעה הצעה בניגוד לעמדת הממשלה. הממשלה הזאת, האם היא יכולה ומסוגלת לנהל את ענייני המדינה בתקופה הקרובה? האם הממשלה הזאת, המצומקת, על חודו של קול, המחולקת בתוכה, המפוצלת בתוכה, תוכל לעמוד בבעיות הללו?

ולכן, אדוני היושב-ראש, אני מציע: המסקנה הנוב- עת מהדברים האלה, המסקנה הנובעת מההצהרה הזאת ומכל מה שקורה מאז קמה הממשלה הזאת, מיומה הראשון — אני פונה לממשלה להסיק את המסקנה: עליה להתפטר, להגיש את התפטרותה. ואחת מהשתיים — או שנקים ממשלת אחדות לאומית בישראל, שתוכל להנהיג את העם; ואם לא — תלכו לעם. מה אתם מפחדים? הרי העם לא בחר בממשלה הזאת. לא זו היתה הממשלה ב-31 בדצמבר שהעם חשב עליה. יש לכם ממשלה חדשה, תלכו לעם. מה הפחד הזה? נלך לבחירות חדשות ואז נראה אם העם יתן לכם מאנדאט. מאנדאט מהנשיא יש. מאנדאט מהכנסת פורמאלית יש, אבל לא מאנדאט מהעם. אני מציע לכם, תלכו לעם, תבקשו מאנדאט והוא יכריע.

היו"ר מ. בן-פורת:

רשות הדיבור לשר גלילי, לתשובה.

השר י. גלילי:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בהתייעצות עם ראש הממשלה נתבקש עמיתי וידידי השר בר-לב להס- כים לוותר על אמירת דברי תשובה להצעה לסדר-היום שהוגשה בעקבות דבריו. וזאת, כמובן, לא מפני שיברח איש כמוהו, שהרי אומץ לבו מחוור וידוע לכל, אלא מפני שאנחנו איננו רוצים לסלול דרך לתקדים, שלפיו התבטאויות של שרים בעניינים החורגים מתחום אחרי-יו- תם המשרדית והפונקציונאלית יהיו נושא לדיון הכנסת.

מנחם בגין (הליכוד):

זה לא תלוי בממשלה, אם הכנסת תחליט לדון.

השר י. גלילי:

חבר-הכנסת בגין, הכנסת אינה בכיסי, אבל יש לי רושם שהיא גם לא בכיסך.

מנחם בגין (הליכוד):

לא דיברתי על כיס. נגיש הצעה לסדר-היום ויהיה דיון.

השר י. גלילי:

אתם תציעו הצעה לסדר-היום ואנחנו נציע להסיר אותה מסדר-היום. אם הכנסת תיענה להצעתנו — העניין יוסר, אם הכנסת לא תיענה להצעתנו — הנושא יידון.

הכנסת, בטבעו של דבר, היא פורום הדן במדיניות הממשלה, הן במליאת הכנסת והן בוועדותיה. בטבעו של דבר אפשר למתוח ביקורת על מדיניות הממשלה, אך אין אנחנו גורסים שהכנסת היא הפורום המתאים לדיון בהתבטאויות אישיות על דעות השרים בעניינים שאינם בתחום משרדיהם.

באשר למדיניותה של הממשלה, הרי הדיון נערך באורח רצוף, מפעם לפעם. אתמול היה דיון בקטע רציני מאוד של מדיניות הממשלה, בנושא הפלשתינאים; בשבוע שעבר היה דיון בנושא ההתנחלות. ואין אנחנו חסרים הודמגויות לדון במדיניותה של הממשלה.

אני רוצה לומר שאנחנו הננו ממשל בחברה דמו- קראטית, וכבר נאמר כי "המשטר הדמוקראטי הוא הגרוע ביותר, פרט למשטרים גרועים ממנו". ובמשטר דמו- קראטי נתונה הרשות להתבטאויות של אישים, של מדינ- אים, של הוגים, וכן של שרים.

אני רוצה להזכיר לחברים מסיעת ה"ליכוד": לשעבר היו בממשלה שרים מטעם סיעת גח"ל, גם בעת שהם היו בממשלה לא היתה מעולם הצעה לאסור על הת- בטאויות של שרים. אנחנו רוצים בקונטראקט בין השרים ובין הציבור. אני קובע שאין כל שחר לכותרת להצעה לסדר-היום, באשר שר המסחר והתעשייה, ידידי היים בר-לב, לא מסר כל הודעה בשם הממשלה "על עתידם של יהודה ושומרון".

אני מציע — —

חיים קורפו (הליכוד):

למי הוא התכוון כשאמר "אנחנו"? הוא ואשתו?

השר י. גלילי:

כאשר תגמרו לשסע, אני אמשך.

היו"ר מ. בן-פורת:

הם גמרו.

השר י. גלילי:

— אני מציע לחברי הכנסת, המתייחסים להת- בטאויות של שרים על-פי הכתוב בעתונות, לבדוק אם הציטוטים נכונים, אם הדברים נמסרו במלואם. הנה, למשל, קרה — — —

חיים לנדאו (הליכוד):

אדוני השר, לפני כתבה בשם "אסושייטד פרס", במרכאות דברי השר בר-לב: "ישראל מוכנה — — —

השר י. גלילי :

אני מען לומר שאלמלא דברים שנחשבו על-ידי חלק גדול של הציבור כדברי הבל, היו יחסי הכוחות בכנסת אחרים.

אני ממשיך ואומר : הדברים של עמיתי השר חיים בר-לב, נאמרו על יסוד זכות ההתבטאויות של החברים. לכל איש בישראל, וכן לכל שר בישראל, הרשות להעריך אותם כערכם, בהערכה הראויה. הנסיון להציג את השר בר-לב כמקור של "תיסכול, אין-אונים וחוסר אמונה" הוא נסיון בלתי-רציני.

חברי הכנסת, כאמור, השר בר-לב לא קיבל על עצמו למסור הודעה בשם הממשלה בדבר עתידם של יהודה ושומרון. המדיניות של הממשלה בנושא זה בוטאה בהודמגויות אחרונות, לא אחת, על-ידי ראש הממשלה. בעת הצגת הממשלה בכנסת אמר ראש הממשלה דברים בהירים. הוא אמר שאנחנו חותרים לשלום, אפילו השלום כרוך בפשרה טריטוריאלית. על כך הלכנו לבחירות. ממשלת ישראל, עד שעה זו שאני עומד ומדבר בשמה, לא הגדירה מה היא הפשרה הטריטוריאלית אשר נהיה נכונים לה. ידוע שמדיניות הישראלית אומרת כי בבוא העת נחליט על גבולי השלום. אבל אנחנו סבורים שהננו מסייעים לסיכויי השלום על-ידי כך שאנחנו מודיעים ברבים על נכונות לדון על שלום קבע עם המדינות השכנות על בסיס של פשרה טריטוריאלית.

ב-3 ביוני הוסיף ראש הממשלה ואמר בכנסת כי אנחנו נהיה נכונים לדון גם עם ממשלת ירדן על הבעיות שבינה לבינינו. אנו מעוניינים לנהל משא-ומתן עם ירדן על שלום; אנו חותרים לחוזה שלום עם ירדן שיושתת על קיום שתי מדינות עצמאיות : ישראל — שבירתה ירושלים המאוחדת — ומדינה ערבית ממזרח לישראל. במדינה הירדנית-הפלשתינית השכנה תוכל לבוא לכלל ביטוי הזהות העצמית של הערבים הפלשתינים והירדנים.

הממשלה סמכה ידה השבוע על החלטה-הודעה זו. אני מוסמך לומר בשם שר החוץ של ממשלת ישראל, כי באשר לעמדה שהוא מבטא ויבטא לגבי שלילת הקמתה של מדינה פלשתינית נוספת, נפרדת, בין ישראל ובין ירדן — אין כל הבדל בין לבין עמדת ראש הממשלה והחלטת הממשלה בנדון.

לפעמים יש מקום וגם חובה, מבחינה מתודולוגית-דיאקטית, בהדגשה זאת או זאת. אבל החלטת הממשלה השבוע בזכות שתי מדינות בלבד — אין כל סתירה בינה לבין ההודעה של ראש הממשלה בכנסת, לרבות שלילת משא-ומתן עם אירגוני מחבלים השוללים את עצם קיומה של מדינת ישראל. בשבוע שעבר הבהרתי בכנסת שאנחנו מקיימים את תכניתנו בתחום ההתייש-בות. הבהרתי שהממשלה תעשה בהתאם להחלטותיה להמשך ביצורם של ישובינו. הנה, ראש הממשלה ביקר אתמול בבקעת הירדן. הוא אמר, בין השאר, בתשובה לשאלה, כי התיישבות בבקעה נעשתה "לאור ההנחה שישובים המוקמים יהיו ישובים אשר יישארו וייכללו בשליטה שלנו...". אתם רוצים להחשיד, לערער אמן בסמכותה של הממשלה — זו זכותכם, אבל לא נניח לכם ליצור שרשרת של תקדימים שהתבטאויות של שרים בתחומים שהם מופקדים עליהם יהיו נושאים לדיונים בכנסת שלוש-ארבע פעמים בשבוע.

חיים לנדאו (הליכוד) :

הבעיה היא התוכן של ההופעות, לא עצם הדיבורים.

השר י. גלילי :
אדוני חבר הכנסת, איני רוצה לשמוע במה אתה משמע אותי. אני לא שישעתי אותך, אף לא במלה אחת.

ובכן, אני מציע לחברי הכנסת להיוהר מכתבות עתונאויות. הכתבות — לא תמיד בכוונה רעה, ולעתים כן בכוונה רעה — אינן משקפות את הדברים שנאמרו באמת.

אהרן אבוהצירא (חזית דתית לאומית) :
האם היתה הכחשה ?

השר י. גלילי :

כן. אירע גם לדבריו של שר-המסחר-והתעשייה השר בר-לב. מדבריו הושמטו משום-מה הקטעים שאמר על כך שהירדן צריך להיות גבול הבטחון; הושמט שהוא הדגיש כי אינו מדבר בשם הממשלה אלא הוא מביע את דעותיו הפרטיות; לא נכללה התבטאותו כי לא יוצב צבא זר ממערב לירדן.

אין אני חייב בהזדהות עם התבטאויות של עמית זה או זה בממשלה. אני מען לומר שגם אני, כאחד השרים בממשלה, אומר לעתים דברים שחברי חולקים עליהם ומסתייגים מהם, ולא אחת דברים אלה מגיעים לידי ביטוי. האם תגידו שבממשלת ישראל צריך לקבוע מי ומי מוסמך להתבטא "על כוס בירה", או בפגישה עם עתונאים, כאשר הוא נשאל על דעתו? האם נגזור על שרים שלא לבטא את דעתם, גם תוך הדגשה כי זו אינה עמדת הממשלה אלא עמדתם האישית?

אתם הרי רוצים בממשלה של "ליכוד לאומי". האם תקבלו בממשלה של ליכוד לאומי איסור על התבטאויות-תיכם האידיאולוגיות? אני לא גורס את השיטה הזאת.

מנחם בגין (הליכוד) :

— — — הביא נזק חמור למדינה.

היו"ר מ. בן-פורת :

אני מבקש להפסיק את הוויכוח ביניכם.

מנחם בגין (הליכוד) :

הכנסת מפקחת על הממשלה.

יצחק בן-אהרן (המערך) :

זו אחת הסיבות שאין ממשלה משותפת אתך.

השר י. גלילי :

על-פי הזכות וחופש הביטוי המקובלים בדמוקרטיה אמרו גם חברי כנסת מהליכוד דברי הבל, לפי דעתי, גם בהיותם שרים.

מנחם בגין (הליכוד) :

זה חל גם על הנואם הזה.

השר י. גלילי :

יש זכות גם לנואם לומר דברי הבל לפי דעתך.

מנחם בגין (הליכוד) :

תדבר על התוכן.

חיים לנדאו (הליכוד) :

השאלה מי מחלם את מחירם של דברי הבל אלה.

(ק ר י א : ח) חבר הכנסת לנדאו, על הדברים שלכם שילמנו כבר הרבה מאוד במדינת ישראל.)

(ק ר י א : ל) למשל, מלחמת-יום-הכיפורים ?

(ק ר י א : ל) למשל, מלחמת-יום-הכיפורים.)

השר י. גלילי :

לא ניתן את ידנו לכך. ואנחנו קוראים לחברי הכנסת לתמוך בעמדתנו : על מדיניות הממשלה יש מקום לדון במליאת הכנסת, אם ביוזמת הממשלה ואם ביוזמת חברי הכנסת, ואנחנו דנים בכך ברציפות. אבל התבטאויות של שרים בעניינים שמחוץ לתחום אחריותם אינן צרי-כות להיות נושא לדיון בכנסת. באשר לעמדת הממשלה בנושא יהודה ושומרון הרי זו באה לידי ביטוי בפי ראש הממשלה בהופעתו ולא בהתבטאויות פרטיות של שרים.

ואסיים ואומר : בעמדה שלנו בדבר נכונות לשלום, אפילו הדבר כרוך בפשרה טריטוריאלית, אין אנו רואים כל סתירה להחלטת הכנסת, שציטט אותה חבר-הכנסת בן-מאיר, בדבר זכותנו הבלתי-מעוררת על ארץ-ישראל. אנחנו מקבלים מאנדאט מן הציבור לפעול, וכן אנו פועלים. יש לנו מאנדאט מן הציבור לפעול לשלום, אפילו הדבר כרוך בפשרה טריטוריאלית. יש לנו סמכות לנהל משא-ומתן על-פי מדיניות זאת. אבל בבוא עת ההכרעה נשאל את העם על-ידי בחירות, כפי שהובטח על-ידי ראש הממשלה.

חברי הכנסת, אני מבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום.

יצחק רפאל (חזית תית לאומית):

אדוני השר, אולי שאלה אחת : האם בכל זאת, לאחר שהממשלה החליטה כפי שהחליטה, והיא יוצאת למשא-ומתן — האם צריך לקום שר בכיר ולהצהיר בראשת המשא-ומתן על ויתורים מאקסימאליים ? הם זה צעד נכון ? כי זאת השאלה, ואני מבקש על כך תשובה.

השר י. גלילי :

בבקשה, ידידי חבר-הכנסת רפאל, אני אינני ממונה על השרים. ומבחינה זאת אין איש ממונה על השרים. הדבר נתון לשיקול-דעתם של השרים. אני יודע היטב שעמיתי השר בר-לב מזדהה בלב שלם עם המדיניות המוצהרת של הממשלה. אין לאסור על שר להביע את דעותיו הפרטיות, והממשלה אחראית אחריות קולקטיבית רק על מדיניותה.

היו"ר מ. בן-פורת :

רבותי, הצעה נוהלית לחבר-הכנסת בגין. בבקשה.

יצחק בן-אהרן (המערך):

חבר-הכנסת רפאל, האם תודה בזה שהצהרות מעין אלו נשמעו על-ידי חברים נכבדים של הממשלה הקוד-מת שאתם ישבתם בה, על נכונות לפשרה טריטוריאלית ועל ויתורים נרחבים על שטחים ? נמסרו הודעות כאלה של השרים ?

היו"ר מ. בן-פורת :

חבר-הכנסת בן-אהרן, לא תיתכן שאלה כזאת בתוך הצעה לסדר-היום. בבקשה, חבר-הכנסת בגין.

מנחם בגין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, מורי ורבותי חברי הכנסת, הטי-עון של השר גלילי לא יעמוד לו מבחינת מה שהוא כינה "תקדימים". אם מדובר בתקדים — אני זוכר אותו מלפני ימים מספר. בישיבת הממשלה השר גלילי הגיש שאילתה בקשר עם התבטאותו של אחד השרים.

משה כרמל (המערך):
 בישיבת הממשלה.

מנחם בגין (הליכוד):

אבל הוא הגיש שאילתה והביע תמיהה על שדברים כאלה נאמרו, וניתנה תשובה, חבר-הכנסת כרמל. הרי לכולנו יש אותו נסיון.

אבל המדובר לא בממשלה אלא בכנסת. ואני רוצה לומר שהעניין כלל לא בסמכותו של השר גלילי, וגם לא בסמכותה של הממשלה כולה. הכנסת היא ריבונית. יש בה שני חלקים, כל אחד ימלא את תפקידו, ואני רוצה להודיע שאם חבר ממשלה ישמיע הודעה שאנחנו נראה בה נוק למדינת ישראל, שאנחנו נמצא בה דבר הבל ורעות-רוח או דיבה — הכל ביטויים שיצאו פעם מפי אחד השרים — — —

יוסף שריד (המערך):

לא ייתכן שחבר הכנסת יעלה על הדוכן בכל פעם שהוא רוצה, בנימוקים — — —

מנחם בגין (הליכוד):

כן, בכל פעם שנחליט — — —

היו"ר מ. בן-פורת :

חברי הכנסת, נא לא להתערב בנייהול הישיבה. יש לכם טענות, פנו לוועדת הפירושים, לא כאן. חבר-הכנסת בגין קיבל רשות הדיבור בהתאם לתקנון.

יצחק בן-אהרן (המערך):
 על מה ?

חיים לנדאו (הליכוד):

בן-אהרן, סבלנות. עוד תשמע.

מנחם בגין (הליכוד):

אם תשמיע קריאות-ביניים כאלה, חבר-הכנסת שריד, תוכיח שהנסיון הפארלאמנטארי שלך קצר מאוד. מוטב תחריש. לא יישאר אפילו שריד מנסיוןך.

דוד לוי (הליכוד):

למה, חברי המערך, אפילו את היושב-ראש שלכם אינכם מכבדים ?

היו"ר מ. בן-פורת :

אנא, אל תגן עלי.

מנחם בגין (הליכוד):

ובכן, כשאנחנו נשמע דברים כאלה יוצאים מפי שרים, נפעיל את סמכותנו לפקח עליהם, ונביא עניינים אלה לדיון בכנסת, טרומי, על-פי הצעה לסדר-היום. אין פה שום בעיה של תקדימים. אני רואה שראש הממשלה מסכים. כל הכבוד.

עכשיו לעצם העניין. אני מציע להעביר את הצעה-תיהם של חברי-הכנסת לנדאו ובן-מאיר לוועדה. ואנמק את הצעתי.

(ק ר י א ו ת : איזו ועדה?)

ועדת הכנסת תחליט לאיזו ועדה. תשובה טובה ? אבל אני משער שיש ועדה שיש לה סמכות בענייני חוץ ובטחון.

— הצעות לסדר-היום (בגין, בן-אהרן, כרמל, לנדאו, בן-פורת, קורן, בר-לב, אביעד יפה, עופר, חוברת כ"ו, ישיבה ע"ז, הורביץ) —

(קריאה: מה זה כאן, יש פה צנזורה פוליטית הקובעת מה לומר?)

היו"ר מ. בן-פורת:
חבר-הכנסת בגין, להזכיר לך — את חמש הדקות סיימת. עליך לסיים, בבקשה.

מנחם בגין (הליכוד):

אני מבקש לדעת: מה פה העניין הפורמאלי? לא עלה בידי לדבר. מה קרה לנו — יהודים וציונים? על מה אתם מדברים שאתם עומדים למסור? הלוא את בית-חם אתם עומדים למסור; זה הלוא חלק ממה שקראת West Bank. את יהודה ושומרון. מי שמכם להודיע על כך? הלוא זו אחת הזטראגדיות של דורנו. מה קרה לכם? אני יכול להביא את כל דברי המנהיגים, גם של מפלגותיכם, שהיו מוזעזעים לשמע ההודעה הזאת. את לב לבה של האומה אתם אומרים שתמסרו לשלטון נכרי לאחר השיחור, ובקלות אתם עוברים ככה לסדר-היום. שום דבר לא קרה. שר בישראל אמר — נחזיר את ה-West Bank, את יהודה ושומרון, לשלטון נכרי, והכנסת לא תגיב? מי שמכם לכך?

שר-השיכון א. עופר:
זה במצע המערך.

מנחם בגין (הליכוד):

נחלת אבות, לב האומה היהודית בימי קדם. דורות על דורות עם ישראל מתגעגע לשוב ליהודה ושומרון, וקם לו חבר ממשלה, מדבר עם תעונאים ואומר — אנו נמסור אותם.

היו"ר מ. בן-פורת:

חבר-הכנסת בגין, אבקש ממך לסיים.

מנחם בגין (הליכוד):

אני כבר מסיים, אדוני.

(קריאות)

זה אחד החזיונות המוזעזעים ביותר.

(שר-העבודה מ. ברעם קורא קרי-

את - ביניים)

יגאל הורביץ (הליכוד):

איפה כתוב להחזיר את יהודה ושומרון?

חיים לנדאו (הליכוד):

את זה, כנראה, אמרתם אז לגייים במקום ליהודים.

מנחם בגין (הליכוד):

אני מבקש לאפשר לי לסיים. הדבר עדיין לא הוכרע בכנסת. אתם מעולם לא הבאתם אותו להכרעה בכנסת. הגברת אלוני מחייבת פה. שמעתי את דברי הוילזול שלה על יהודה ושומרון.

היו"ר מ. בן-פורת:

זה היה בינינו.

מנחם בגין (הליכוד):

את יכולה לזלזל. עם ישראל אינו מזלזל. זו מורשת אבות, לב האומה, שבביל כל היהודים — לא רק שבביל היהודים בארץ-ישראל; שבביל מיליוני יהודים, שבביל

מורי ורבותי, שר המסחר והתעשייה דיבר עם העתונאים שיליו את שר האוצר האמריקאי ואמר את הכתוב בעתון, לאמור: ישראל תהיה מוכנה להחזיר את רוב הגדה המערבית לירדן. הוא לא הכחיש את הדברים האלה. הוא רק ציין שהשמיע אותם על דעתו. זאת הבעיה.

יגאל בן-אהרן (המערך):
היו עוד כמה דברים.

מנחם בגין (הליכוד):

אבל אותי מעניינים הדברים האלה. מותר לי? קודם כל, הייתי רוצה להפנות את תשומת-לבו של הבית לביטוי האומלל הזה "הגדה המערבית", כשהוא יוצא מפי חבר ממשלה. איו "גדה מערבית"?

מושה כרמל (המערך):

של הירדן. יש ירדן? "שתי גדות לירדן".

חיים לנדאו (הליכוד):

תמשך: "שתי גדות לירדן...".

היו"ר מ. בן-פורת:

הרשו לי להזכיר לחבר-הכנסת בגין ולכם שהוא קיבל חמש דקות בלבד. ואנא, תנו לו לסיים.

מושה כרמל (המערך):

"שתי גדות לירדן" — — —

מנחם בגין (הליכוד):

אתה לא יודע על מה אתה שח. עבדאללה והשליטים הערבים פלשו לארץ-ישראל המערבית, השמידו, הרסו, החריבו וכבשו חלק מארץ-ישראל המערבית. לאחר שעבדאללה סיפח אותה לעבר-הירדן, הוא קרא ליהודה ושומרון West Bank. הוא קרא לכל ארץ ישראל המערבית West Bank.

(חבר-הכנסת מ. כרמל קורא קרי-את - ביניים)

חיים לנדאו (הליכוד):

הגדה המערבית היתה כל ארץ-ישראל המערבית.

מנחם בגין (הליכוד):

נכון.

רוך קורן (המערך):

כל ארץ-ישראל המערבית היתה "הגדה המערבית". זהו מושג ירדני, ואתם מאמצים אותו.

שר-המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

דיברתי באנגלית. שאלו אותי: West Bank? או אמרתי: West Bank.

מנחם בגין (הליכוד):

הנה אתה כבר משתדל לתקן את עצמך, וזה לטובה.

אביעד יפה (המערך):

הוא לא מתקן. הוא אומר את הנוסח המדוייק.

מנחם בגין (הליכוד):

כשתדבר פעם שנייה עם העתונאים תגיד להם: Judea and Samaria

— הצעות לסדר-היום (בגין, בן-פורת, בן-אהרן, אולמרט); חוק יסוד: הכנסת (תיקון מס' 5) (בן-פורת, שערי) —

לפנינו שלוש ההצעות האפשריות בתקנון: דיון במליאה, הסרה מסדר-היום והעברה לוועדה. הצעת ה-ממשלה היא לא לכלול את ההצעה בסדר-היום, על כן אעמיד אותה ראשונה להצבעה.

יצחק בן-אהרן (המערך):

אני מציע כבר למנות מונים, כדי למנוע — — —

היו"ר מ. בן-פורת:

הצעה יעילה. אבקש את חברי-הכנסת שמואל תמיר ואליעזר רונן למנות.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה לא לכלול את הנושא

בסדר-היום — 53

נגד — 43

ההצעה לא לכלול את הנושא בסדר-היום נתקבלה.

היו"ר מ. בן-פורת:

אני חושב שההגיון קובע שאין להצביע הלאה — לא על דיון במליאה ולא על העברת הנושא לוועדה.

אהוד אולמרט (הליכוד):

מבקשים כן להצביע.

היו"ר מ. בן-פורת:

בבקשה, נצביע על ההצעה להעביר את הנושא לוועדה.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה — 43

נגד — 53

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה לא נתקבלה.

מיליוני היהודים ברוסיה הרוצים לבוא ליהודה ושומרון, זו ארץ-ישראל, המולדת ההיסטורית של העם היהודי, ואתם עושים את זאת בקלות. אל תסתכל לשם, ראש הממשלה, לא אתה ממונה על הישיבה. יש יושב-ראש.

היו"ר מ. בן-פורת:

אתה, לצערי, לא מסייע לי לנהל את הישיבה.

מנחם בגין (הליכוד):

אתה מסתכל על השעון.

(ק ר י א ה: מה זה כאן — דיקטאטורה?)

היו"ר מ. בן-פורת:

אל תביטו על השעון.

(ק ר י א ה: איוו חוצפה זו?)

מנחם בגין (הליכוד):

אבל אתם התחייבתם למסור את ההכרעה בעניין זה לעם — —

יצחק בן-אהרן (המערך):

נכון, נכון.

מנחם בגין (הליכוד):

— — אז איך אתם יכולים לומר מראש, קודם שהעם החליט?

(ק ר י א ת)

הממשלה, אם אתם רוצים לדבר בעשרה קולות, בבקשה. זה רק יוכיח את בילבול המוחין, שאין לכם כל סמכות מוסרית, שאין לכם כל סמכות לנהל את המדינה. אם תגידו דברים כאלה, תמיד נתבע אתכם לדיון הכנסת.

היו"ר מ. בן-פורת:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה.

ו. חוק יסוד: הכנסת (תיקון מס' 5) * (הצעת חבר-הכנסת י. שערי)

בשלושה מבחנים: המבחן הראשון — לייצג באופן נאמן את הדעות, ההשקפות והעמדות השונות של חלקי ציבור מגוונים; המבחן השני — לאפשר ממשל תקין; השלישי — לעודד בחירת אנשים מתאימים. השיטה היחסית מאפשרת ייצוג נאמן של כל הדעות, על כך אין חילוקי-דעות. ואם יש כאלה שטענו ששיטה זו מערערת את יציבותו של השלטון ומונעת התהוות גושים גדולים, הרי נוכחנו לדעת שגם בשיטת הבחירות היחסיות יש לנו בארץ שלטון יציב, וקמו גם גושים גדולים.

לעומת זאת קיימת בעיה של קשר בין הבוחר ובין הנבחר. ההצעה שאני רוצה להציע לפניכם, חברי הכנסת, באה לפתור את הבעיה של קשר הדוק יותר בין הבוחר והנבחר. אבל להבדיל משיטות אחרות המוצעות על-ידי חברי כנסת שונים, הבנויות על השיטה האזורית או הרובית או איוו שהיא הצעת-ביניים, הרי ההצעה שלי אינה באה לסלק את רצון הבוחר, להעביר מאות אלפי קולות מציבור אחד לשני בניגוד לרצונו.

היו"ר מ. בן-פורת:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעת חוק של חבר-הכנסת יהודה שערי: חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 5). רשות הדיבור לחבר-הכנסת שערי.

יהודה שערי (המפלגה הליברלית העצמאית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להביא לדיון הצעת חוק הדנה בנושא שהוא שנוי במחלוקת, שיטת הבחירות, אולם אני מקווה שהצעתי תוכל לאחד את חלקי הבית השונים. יש חילוקי-דעות יסודיים בציי-בוריות ובכנסת באשר לשיטת הבחירות. יש חסידי שיטת הבחירות היחסיות ויש חסידי שיטת הבחירות האזוריות. אני חושב שטעות היא לחשוב שאזוריות ויחסיות אינן יכולות לדור ביחד. אפשר להנהיג שיטת בחירות שתהיה גם אזורית וגם יחסית. לכן אני סבור שאם אנחנו רוצים למצוא מוצא שיכול להתקבל על דעת הרוב, הרי זה בהצעה שאני רוצה להביא לפניכם. חברי הכנסת, שיטת בחירות טובה צריכה לעמוד

חברת כ"ו, ישיבה ע"ז
— חוק יסוד : הכנסת (תיקון מס' 5) (שערי, אברמוב) —

מצביע בעד קו מסויים, בעד מפלגה מסויימת ובעד מצע מסויים. וחשובן הקולות הוא ארצי יחסי. אבל הנבחרים באים מאותם אזורים שבהם הרשימה קיבלה יותר קולות. פירוש הדבר שאם מפלגה מסויימת הציגה מועמדים טובים יותר באזור מסויים, אלה ייכנסו לכנסת, ולא אלה שאולי מגישה במרכז רוצה בהם. זאת אומרת שיש כאן התחשבות גם בעקרון של בחירה בקו וגם ברצון לעודד לבחור באנשים טובים ומתאימים.

והיתרון הרביעי של שיטה זו — שגם הוא אינו מבוטל — שבשיטה זו אין מחסלים זרמים רעיוניים ופוליטיים הקיימים במציאות שלנו.

חברי הכנסת, יש כאלה שהם חסידי השיטה החד-אליסטית — שתי מפלגות, שני גושים. אך מה לעשות והמציאות שלנו מגוונת יותר? אצלנו אין רק שתי מפלגות, ימין ושמאל, אצלנו יש גם מפלגות דתיות. לא חשוב מה תהיה דעתי עליהן, אני בהחלט בעד זה שבמידה שיש להן תומכים, יבוא הדבר לידי ביטוי בבחירות, והן תקבלנה את הייצוג המגיע להן. יש לנו גם מפלגת מרכז, הליברלים העצמאיים, ועוד זרמים. ואינני חושב שיהיה זה גבון שעל-ידי שיטת בחירות נביא כלייה על זרמים, וביניהם זרמי יסוד של המחשבה המדי-נית של מדינת ישראל ושל התנועה הציונית.

לכן אני רוצה לומר בסיים : אם רוצים בהידוק הקשר בין הבחור והנבחר, ההצעה שאני מביא בשם הליברלים העצמאיים עונה על כך. חברי הכנסת ייבחרו באזורים שונים. אם הכוונה היא לשוד של קולות ול-סילוף רצון הבחור, להפוך מיעוט לרוב, או לתת למפלגה שקיבלה אחוז מסויים של הקולות אחוז גדול יותר בייצוג בפארלאמנט — כוונה זו איננה בהצעה שאני מציע. וזה המבחן האמיתי לגבי כל אלה הטוענים למען שינוי שיטת הבחירות : למה הם מתכוונים, לקשר בין הבחור והנבחר או לשוד של קולות. אני רוצה לקוות שאלה המדברים בעד שינוי שיטת הבחירות מתכוונים לקשר בין הבחור ובין הנבחר ולא לסילוף רצון הבחור. ואני רוצה לקוות שאלה שהם חסידי השיטה היחסית יתנו יד לשיטה שאני מציע, כי היא שומרת על רצון הבחור והיא מאפשרת קשר בין הבחור והנבחר על-ידי חלוקת הארץ לאזורים שונים.

היו"ר ש. ז. אברמוב :

האם מישוה מחברי הכנסת מבקש רשות הדיבור ? אין מבקשים רשות הדיבור. אני מעמיד להצבעה הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 5) של חברי-הכנסת שערי.

ה הצ בע ה

בעד הצעת חוק-יסוד : הכנסת (תיקון

5 —	מס' 5) של חבר-הכנסת שערי
— אין	נגד
3 —	בנמנעים

היו"ר ש. ז. אברמוב :

אני קובע שתוצאות ההצבעה היו :

בעד ההצעה — 5, נגד — אין, נמנעים — 3.

(ק ר י א ה : מה התוצאה ?)

היו"ר ש. ז. אברמוב :

התוצאות הן אלו שאמרתי עכשיו. ועדת הפירושים תקבע את משמעות התוצאות.

לכן אני אומר: אם כל המתקנים מתכוונים לדבר אחד, להדק את הקשר בין הבחור והנבחר ; כן ; אבל אם הכוונה היא שוד של קולות, אם הכוונה היא סילוף רצון הבחור — לא.

חברי הכנסת, השיטה שאני מציע בנויה על שני דברים יסודיים : א) הארץ תחולק לאזורים שונים, חברי הכנסת ייבחרו באזורים, הפעל להחליט מה גדלם, וזה ייעשה על-ידי בית-המשפט הארצי ; בכל אזור ייבחרו 5, 7, 10 חברי כנסת, בהתאם לגודל האוכלוסיה בו. השינויים ייעשו בהתאם לגידול האוכלוסיה. לא תמיד הגידול הזה הוא פרופורציונאלי ושווה בכל אזור ואזור. לעומת זאת החשבון של חלוקת המאנדאטים ייעשה באופן ארצי ופרופורציונאלי, וכל רשימה תקבל את מספר המאנדאטים המגיע לה באזורים שבהם זכתה במאק-סימום הקולות מבחינתה שלה.

יתר על כן, כדי למנוע תופעה שרשימה קטנה לא ריכזה אף לא באזור אחד אפילו שליש של המודד, אם הקולות של רשימה קטנה יתפורו בכל הארץ בצורה כזאת שהיא לא השיגה אפילו שליש של המודד באזור מסויים, זה ייתוסף לרשימה ארצית, והיא תקבל את הייצוג על-ידי רשימה זו. פירוש הדבר שמבחינת החשבון החשבון הוא יחסי ארצי ; מבחינת הבחירה — הבחירה היא באזורים.

לדעתי שיטה זו מביאה עמה כמה יתרונות בולטים וחשובים. היתרון הראשון הוא שהבחור אינו בוחר ברשימה של 120 חברי כנסת, והוא אינו יודע מי עומד במקום ה-30, ואם על-ידי קולו ייכנס המועמד ה-30 או ה-40, אלא הוא בוחר במספר מצומצם של נציגים באזורו שלו ואם, נגיה, באזור מסויים ייבחרו 7 חברי כנסת, וזה יתחלק כך : 3 מערך, 2 ליכוד, 1 מפד"ל, 1 ל"ע או חזית תורתית — מי שהצביע בעד המפד"ל יודע בעד מי קבל הצביע ; מי שהצביע בעד הליכוד, גם אם הליכוד יקבל שם שני נציגים, הוא למעשה הצביע בעד אנשים מסויים. הבחור יודע במי בחר, הנבחר יודע מי בחר בו ולפני מי הוא צריך לתת את הדין, עם מי הוא צריך לעמוד בקשר.

לכן אם השאלה היא קשר בין הבחור והנבחר, אם השאלה היא שהבחור יידע במי הוא בוחר והנבחר יידע מי בחר בו — שיטה זו עונה על כך. לעומת זאת אין בשיטה זו אותו סילוף שקיים בהצעות אחרות, שאין ערך שווה לקול הבחור. את הדבר הזה ראינו בצורה בולטת ביותר בשיטה האנגלית. בבחירות האחרונות המפלגה הליבראלית, שקיבלה 6,000,000 קולות, שילמה בעד מאנדאט 450,000 קולות. לעומת זאת ה"לייבור" שילם רק 36,000 קולות. יתר על כן, השמרנים קיבלו יותר קולות מאשר ה"לייבור", אבל ה"לייבור" עלה משלטון — הוא קיבל יותר מאנדאטים. ואין זה המקרה הראשון בהיסטוריה של אנגליה שמפלגה שקיבלה יותר קולות קיבלה פחות מאנדאטים. אם דמוקראטיה היא ביטוי לרצון העם, ואם בכנסת לא אחת אנחנו מכריעים ברוב של כמה קולות ואנחנו אומרים שזו דמוקראטיה, האם זה דמוקראטי שמאות אלפי קולות — בארצות אחרות זה מגיע לפעמים למיליונים, אצלנו אין ממדים כאלה — ילכו לגמרי לאיבוד, ומי שמהווה מיעוט בעם יקבל לתעם רוב גדול מאוד ? האם זה דמוקראטי שתהיה העברה כזאת של מאות אלפי קולות לסילוף רצון הבחור ? השיטה שאני מציע, יש לה יתרון שלישי : היא מאפשרת לבחור לבחור גם ברשימה וגם באיש. הוא

ז. הצעות לסדר-היום

1. שומות מס רכוש לחקלאים

לפי החוק הקיים משק הנמצא באזור חקלאי, בעליו פטור מכל הוכחה שהכנסתו באה מחקלאות, והוא זכאי אוטומאטית להקלות במס. בקאטגוריה זו נכללים בעי-קר הקיבוציים והמושבים.

אדם ש-50% מהכנסתו מחקלאות זכאי לכל ההנחה שחוק זה מחיר בגין נכסים חקלאיים, וללא כל קשר עם מקום הימצאו של המשק, אם באזור שהוכרז כאזור עירוני ואם באזור שהוכרז כאזור חקלאי.

לגבי בעל משק חקלאי באזור עירוני או מועצה מקומית, שהכנסותיו מחקלאות אינן מגיעות ל-50%, ולו מטעים הנמצאים באזור עירוני בשטח שאינו מיועד לבנייה, מוטל על מטעים אלה מס רכוש על-פי החישוב הבא:

א. שווי המטע ייקבע כאילו הקרקע פנויה וערכה לפי הערך שניתן להשיג במכירה של קונה מרצון למורכר מרצון — דהיינו, לפי מחיר השוק.

ב. על הסכום של 25,000 הלירות הראשונות יוטל מס בסך 5 לירות לדונאם, ועל כל סכום שמעל ל-25,000 לירות לדונאם יוטל מס בשיעור של 2.5%.

לדוגמה: שווי של דונאם פרדס נקבע ל-40,000 לירות. על 25,000 הלירות הראשונות יוטל מס של 5 לירות, ועל 15,000 הלירות הנותרות יוטל מס של 2.5%, כלומר 375 לירות. מכאן שהמס על דונאם פרדס מגיע ל-380 לירות.

על מטעים הנמצאים באזור המיועד לבנייה יוטל מס בשיעור של 2.5% אחוז מהלירה הראשונה, מהשווי שייקבע לפי הקריטריון של קונה מרצון ממוכר מרצון — דהיינו, לפי מחיר השוק.

ההקלות וההנחות שהוזכרו לעיל אינן חלות על אדמה מעובדת לגידולים חקלאיים שאינם מטעים. לכן בעל אדמות חקלאיות מעובדות כאמור, הנמצאות באזור ש-הוכרז כאזור עירוני והכנסותיו מחקלאות אינן מגיעות ל-50% כאמור, שטחו ייחשב כקרקע פנויה, ואם אפילו המקום לא יהיה מיועד לבנייה יוטל מס בשיעור של 2.5% החל מהלירה הראשונה ללא שום פטור, דוגמת המטעים המקבלים הנחה על 25,000 לירות הראשונות לדונאם.

העלויות במס, שמקורן בשינוי היעד — הן מסיבת מחסור 50% הנכסה מחקלאות והן מכל סיבה אחרת — יתחלקו ל-5 שנים ובכל שנה ייתוספו רק 20% מהפרש המס של שנת 1971 והשומה החדשה משנת 1972. אם כי אין אנו תמימי דעים עם עצם שיטת השומות כמוזכר לעיל, הרי רק למען הוויכוח והבלטת האפליה, הקיפוח והוסר ההגיון הטמונים בחישובי המס בסעיף זה אביא את הדוגמה הבאה: פרדס הנושא פרי מכנים מטבע-חץ למדינה, גותן תפוחה להרבה אנשים בעל ערך מוסף גבוה, אולם אם הכנסות בעליו מחקלאות אינן מגיעות ל-50% יוטל עליו מס בשיעור של 2.5%. לעומת זאת אדמה עירונית יקרה, ששוויה עולה לאין ערוך על זו של אדמת הפרדס, אם רק מוקם עליה מבנה כלשהו יוטל מס על רכוש זה בשיעור של 0.7% בלבד. עירוניתו כדלקמן (א) ביטול ההכרות של שטח עירוני וקביעת קריטריון כי ייעודו ושימושו של הנכס

היו"ר ש. ז. אברמוב:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת גרופר: שומות מס רכוש לחקלאים. רשות הדיבור לחבר-הכנסת גרופר.

פסח גרופר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בדרך כלל חוקי המדינה הנחקקים אצלנו, מגמתם היא שאין להפלות בין אזרח לאזרח. אולם חוק מס רכוש מפלה בין חקלאים שונים במדינה. ברצוני להביא לפניכם את כל פרטי החוק, אשר חוקק באופן שרירותי לגבי חלק מחקלאי המדינה.

עם פירסומו של החוק באפריל 1961 הוכרו במשך שנים מספר רוב שטחי המושבות כאזורים עירוניים לצרכי מס רכוש וקרן פיצויים בלבד. ואילו השטחים שבשיפוטן של המועצות האזוריות נשאר בחוקת אזורי רים חקלאיים. על-מנת להקל במידת-מה את עול המסים על החקלאים במושבות ובערים נקבע בסעיף 44 של החוק, כי מי שהכנסתו ברטו מהחקלאות — דהיינו כל הפדיון — מגיעה לפחות ל-50%, יראו את נכסיו המשמשים לו בחקלאות כנכסיו של חקלאי באזור חקלאי, והמס שיוטל על הנכסים יהיה זהה למס המוקטן המוטל על מיכסת-קיבוץ או איש מושב.

בזמנו התנגדנו בחריפות לסעיף זה, והתרענו על הגישה של איפה ואיפה ועל האפליה הבולטת בין חקלאי לחברו המתבטאת בכך שהאחד נמדד באחוזי הכנסה מחקלאות, ואילו השני "כשר למהדרין" ללא כל סיג ותנאי, וזאת רק משום שהאזור שבו נמצא משקו לא הוכרז כאזור עירוני.

בתשובה לפנייתנו הרבות תוקן אמנם החוק בשנת 1964 ובמקום 50% הכנסה ברטו קבעו 50% הכנסה נטו, אך זה לא היה התיקון שביקשנו, אלא היתה זו החמרה נוספת כבדה מאוד. למותר להסביר את ההבדל העצום בין הכנסה ברטו ובין הכנסה נטו; דהיינו בין הפדיון ברטו והכנסה נטו, שבמקרה הטוב ביותר היא עשויה להגיע ל-10%, ולפעמים אף לא לזה, כי נגרם הפסד לחקלאי. על כל פנים כאן המקום לציין את העוול שנגרם על-ידי חוק זה לחקלאי הקטן, שמשקו אינו מסוגל לפרנסו ומגשלים אותו מהזכות ליהנות מההקלות שחוק זה נותן לחקלאות. במלים אחרות, לא רק שלא נענו לבקשתנו אלא אף החמירו את החוק בסעיף זה.

ההבחנה של חקלאי בעל הכנסה של 50% מחקלאות לא התייחסה למטעים. שווים של מטעים נקבע בסעיף 13 של החוק — לדוגמה: דונאם פרדס נושא פרי 1,100 לירות ודונאם כרם יין 350 לירות, ללא כל קשר עם הכנסות היעושים מחקלאות.

לאחר תיקון החוק, שעמדתי עליו בתחילת דברי, המשכנו להיאבק ביתר שאת ודרשנו לתקן את החוק כפי שביקשנו, אך גם הפעם טפחה המציאות על פנינו. ובחודש אפריל 1972 שוב הוחמר החוק בסעיף זה על-ידי תיקון הקובע, כי לגבי מטעים חייב בעליהם להיות בעל 50% הכנסה נטו מחקלאות אחת משתי שנות המס הקודמות, דבר שלא היה קודם לכן.

רוצים למכור אותן למטרת בנייה, הוועדה לשימור קרקע חקלאית אינה מאשרת. לא ייתכן שכדי לגבות מס גבוה מחקלאים יכריזו על האדמה כשטח עירוני ויטילו עליה מס באופן שרירותי, וכאשר אותו חקלאי, מחוסר ברירה, בשל המסים הגבוהים, ירצה למכור אותה כאדמת בנייה ישנן חלק שני במדינה שאדמות חקלאיות אינן מותרות לבנייה.

אני מציע איפוא שההצעה לסדר-היום תועבר לווי-זדה. בוועדה נעשה רביזיה בחוק כולו, נוכל לפתור את הבעיה הכאובה ולהגיע לצדק לגבי כל חקלאי וחקלאי.

אני מבקש להוסיף את החומר לפרוטוקול.

היו"ר ש. ז. אברמוב :

רשות הדיבור לשר האוצר, לתשובה.

שר-האוצר י. רבינוביץ :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, תשובתי תהיה קצרה. הבעיה נוגעת לקרקעות ומטעים הנמצאים באזור עירוני ומגדלים עליהן תוצרת חקלאית. בדרך כלל קרקעות באזורים חקלאיים ערכן נמוך ולכן שוויין נקבע לצורך מס רכוש בשווי קצוב, ובהתאם לכך גם המס הוא קבוע לכל דוגמא. לא כן לגבי קרקעות באזור עירוני, שם כל דוגמא קרקע שוויו ממוכר מרצון לקונה מרצון" נע בין 50,000 עד 100,000 לירות, ואני נוקט לשון המעטה. לא ייתכן כי מס הרכוש שייגבה על קרקע כזאת יהיה עד 5 לירות לדוגמא. על אף כל זאת נקבע בחוק שאם אדם משתמש בקרקע לצרכי חקלאות באזור עירוני וזה עיקר פרנסתו, יראו את הקרקע כקרקע באזור חקלאי והוא ישלם את המס הנמוך שהזכרתי — 5 לירות לדוגמא. כמו כן נקבע בחוק כי אם הקרקע נטועה מטעים באזור עירוני ושוויה אינו עולה השנה על 25,000 לירות לדוגמא, גם כאן ישלם מס בשיעורים נמוכים עד 5 לירות לדוגמא, ורק על השווי העודף ישלם מס רכוש בשיעורים הקבועים לגבי קרקע עירונית רגילה.

אינני רואה בכך איוה שהוא עוול הנגרם לבעלי קרקעות אלה לגבי מס זה, אך עם כל זאת אינני מתנגד שהנושא יועבר לדיון בוועדת הכספים לצורך ליבון והבהרה נוספים.

היו"ר ש. ז. אברמוב :

לפנינו הצעה אחת בלבד, והיא — להעביר את ההצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת גרופר לוועדת הכספים. אני מעמיד הצעה זו להצבעה.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכספים נתקבלה.

הוא הוא שיקבע את שווי ושיעורי המס, והיה והאדמה אמנם משמשת לחקלאות — ויהיה מיקומה באשר יהיה — תיחשב היא כאדמה חקלאית לצורך קביעת השווי ושיעורי המס כל עוד היא ממלאה את ייעודה ומטרתה המוצהרת כאמור. (ב) ביטול ההבחנה והתנאי של 50% הכנסה מחקלאות המכוונים רק לחקלאות הפרטית.

ולחלופין אנו דורשים : בעת חקיקת החוק ופירוטו-מו בשנת 1960/61, כשנקבעה ההבחנה של 50% הכנסה מחקלאות לגבי החקלאות הפרטית, הגיע השיעור הממוצע של ההכנסה מחקלאות בהתיישבות העובדת ליותר מ-60%, לכן סביר מאוד להניח כי עובדה זו הנחתה את המחוקק לקבוע את המדד של ה-50% כאמור.

ופה, אדוני היושב-ראש, אדוני שר האוצר, אני רוצה לקרוא בקיצור נמרץ עבודת מחקר שנעשתה — ואבקש לצרף את החומר לפרוטוקול — על הכנסות הקיבוצים מחקלאות במדינה. בעבודה זו נאמר בין השאר כי אומדן חלקה של החקלאות במשק הקיבוצי מצביע על כך כי חלקה של החקלאות בתקופה של המשק הקיבוצי נמוך בממוצע במידה ניכרת מ-50% ומגיע ל-35%, לערך. אומדן חלקה של חקלאות בכלל הערך המוסף של המשק הקיבוצי מגיע ל-40%, בקירוב, מכלל הערך המוסף של סקטור זה. רבות, יש פה עבודה, יש מספרים, אפשר לבדוק אותם, וזו הוכחה שהיום פרנסתם של כל הקיבוצים במדינה מחקלאות היא רק 35% והם ממשיכים לשלם את מס רכוש חקלאיים לפי הקריטריון של הכנסה של 50% מחקלאות.

אנחנו מבקשים להגדיל את הסכום של 25,000 לירות, כנזכר בסעיף 7(ב) לעיל, ל-50,000 לירות ולהצמידו למדד תוספת יוקר בנייה. כמו כן יש לכלול בסעיף זה גם אדמות המעובדות בגידולים חקלאיים שאינם מטעים.

לאחת משתי שנות המס הקודמות, כנזכר בסעיף 1 של החוק — "פרשנות", יש להוסיף גם את שנת המס כך שתצאנה שלוש שנים. במלים אחרות : במקום שתי שנים צריך להיות שלוש שנים.

ההגדרה "מיועדת לבנייה" מטעה ואינה תואמת את המצב הריאלי הקיים במישור זה. אדמה יכולה להיות מיועדת לבנייה בעתיד לפי תכנית-מיתאר הערים, אולם אין עובדה זו מאפשרת בכל מקרה את הבנייה המיידית. לכן יש להוסיף בסעיף — "מיועדת ומותרת מיידית לבנייה", והאיל ואדמות חקלאיות הנמצאות באזור המוכר-רו כעירוני ואף בין שטחי בנייה אינן מותרות לבנייה כל עוד לא אושר הדבר על-ידי הוועדה לשימור קרקע חקלאית המורכבת מפקידי ממשלה ונציגי ציבור. אני רוצה להוסיף בסעיף זה שהמצב הזה הוא מצב משפטי לא ברור. יש אדמות שלגבי המס מכריזים עליהן כאדמות בנייה, תובעים מהן מס רכוש כאדמות בנייה, אבל כאשר

2. היצוא ומצב יתרות מטבע-החוץ של מדינת ישראל

זלמן שובל (הליכוד) :

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת חרוצים בודדים. היצוא הישראלי, ובפרט היצוא התעשייתי, נמצא במשבר. כמה ענפים חשובים ומרכזיים בתעשייה הישראלית נמצאים במשבר. יכול להיות שאין זה צריך להפתיע

היו"ר ש. ז. אברמוב :

חברי הכנסת, אנו עוברים עתה לדון בהצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת זלמן שובל בנושא : היצוא ומצב יתרות מטבע-החוץ של ישראל. רשות הדיבור לחבר-הכנסת שובל.

היצוא העיקריות שלנו וגם בגלל התחרויות בענפים מסויימים מצד מה שנקרא "הארוצות המתפתחות". אולם זוהי מציאות והממשלה חייבת למצוא דרכים לתקוף מציאות זו, כי מה שקובע הוא הפתרון ולא הסיבות שגרמו למשבר. והקשיים העומדים לפני היצוא הישראלי הם רבים ומרובים: שינויי השער הפתאומיים והתכופים של מטבעות שונים, ההתייקרויות של חמרי-גלם מסויי-מים, עליות השכר הגבוהות בארץ, התייקרויות ההובלה, מחסור בעובדים, המסים הגבוהים, לרבות אלה שהוטלו לאחרונה עקב המדיניות הכלכלית החדשה. מה הפלא שיותר ויותר נעשה היצוא בלתי-משותף? אינני מדבר על כמה מפעלים שהם מפעלי יצוא מובהקים, אבל על כל אותם מפעלים שאין להם כל קושי למכור את מוצריהם בשוק המקומי הרעב והבלתי-ברזן. וזה לא רק בטקסטיל. הנה, רק הבוקר קראנו שתעשיית המתכת והחשמל קובלים על קשיים ביצוא. המצב דומה ביהל-מים ובענפים אחרים.

הבה נעיין בכמה נתונים: ההתייקרות הממוצעת של חומר-גלם המיובא ב-1974 לעומת 1973 היא ב-38.5%. עלות השכר — 29%. הוצאות מקומיות שונות — 46%. הוצאות מימון — 25%. סך כל ההתייקרויות המשוקל-לות — 35.2%; העלות תמריץ היצוא בשיעור 10%, שהם כמובן לא 10% אלא הרבה פחות אם נביא בחשבון את שער היצוא שהיה קיים קודם לכן, אינה מסוגלת בשום אופן להלוטם את העליה הזאת בהוצאות הייצור. אזכיר בהקשר זה רק את פרופסור מיכאלי, שהציע לממשלה להכפיל את הגודלה של תמריץ היצוא, כלומר, להוסיף 10% נוספים. גם זה יספיק, לדעת פרופסור מיכאלי, רק לשמירת הרמה הקיימת של היצוא ולא להגדלתו.

הזכרתי את ענף הטקסטיל. איני רוצה להתייחס באופן מיוחד למשבר בענף זה. ייתכן שאין זה משבר כללי, אבל הוא בוודאי פוקד את אחד הענפים המרכזיים והחשובים שבו — הטקסטיל הסינתטי. חבר-הכנסת אמר-אי ואנוכי דרשנו לפני שבועיים, שלושה שבועות, שיערך דיון בגורלו ובעתידו של ענף זה שהיה בעבר מן החשובים דווקא בתחום היצוא. קל מאוד לבוא היום ולומר שאין מקום למפעלים ולענפים בלתי-רווחיים, כאשר בעבר הלא-רחוק היתה מדיניות ברורה לעודד הקמתם של מפעלים אלה. בכלל, האם קיימת איוו שהיא מדיניות ברורה בעניין זה? הרי רק לפני שבועיים ביקש שר המסחר והתעשייה שוועדת הכספים תאשר ערבות המדינה לאחד המפעלים האלה. עתידו של כל הענף בעייתי אף יותר על רקע הקמתו של מפעל "בילית", שהצלחתו או כשלונו ממילא יהיו קשורים בשמו של שר המסחר והתעשייה הנוכחי.

אני סבור איפוא שאין לחסל היום מפעלים אלה, אלא צריך לבחון דרכים ליעול, למיווגים ולראציונאלי-זאציה בייצור ובשיווק. מכל מקום דווקא בענפים אלה קשה מאוד ליצור שווקים קבועים בחוץ-לארץ וקל מאוד להפסיד אותם, וזה בדיוק מה שקורה עכשיו.

צריכה להדאג אותנו בעיית התעשייה כולה. הנה רק לפני יום-יומיים התבשרנו מפי הדי"ר מנדלבאום, מנכ"ל משרד המסחר והתעשייה, על תכנית-חומש חדשה של המשרד. יש בה דברים טובים ויפים, בתכנית הזאת, אך לא אתייחס אליהם; לא מפני שהם אינם חשובים, או מפני שהם אינם ראויים לדיון, אלא מפני שהמציאות

אותנו. אני גם מוכן לומר שאין עדיין מקום להיתפס בלהל, אך ודאי בוודאי אין להתעלם מן הנושא הזה. זוהי הסיבה שהעליתי היום את הנושא. יש לי הרגשה שהממשלה והשר המופקד מטעמה על התעשייה הישרא-לית אינם ערים די הצורך למשבר הפוקד אותה. אגב, מעניין מאוד ואפייני מאוד, שכאשר ביקשתי להעלות בשבוע שעבר הצעה דחופה לסדר-היום בנושא זה הודיע נציג הממשלה שהממשלה מתנגדת, כי "אין כל משבר או דחיפות". אין לי טענות למר אבנר, הוא מילא את הוראות שולחו, אך המצב החמור השורר ביצוא ובתע-שייה בוודאי לא ייעלם רק מפני ששר המסחר והתעשייה מבכר להתנער באלגאנטיות מקיומו.

חברי הכנסת, בימים האחרונים נודעו כמה נתונים. הנה נבדוק אותם. הם, לצערי, לגמרי לא מעודדים. בכל אופן, הם אינם מצדיקים את השאננות, בתחום זה, של משרד המסחר והתעשייה. גידול הגרעון במאזן המסחרי בששת החודשים הראשונים של שנת 1974 הוא 1,100,000,000 דולאר לעומת 500,000,000 דולאר במחצית הראשונה של שנת 1973. אני מדבר בעיקר על יבוא אזרחי, ולא על יבוא בטחוני. אני רוצה להעיר שעלייה גדולה זאת בגרעון היא בניגוד לתחזית בתקציב הלאומי, שדיבר — אם אינני טועה — על גידול של 1,200,000,000 דולאר לכל שנת 1974. והנה אנחנו רואים כסכום הזה בשישה חודשים בלבד. אגב, בינוי בלבד גדל הגרעון ב-23% לעומת חודש מאי, ולמעשה ב-100% לעומת יוני 1974.

הבה נראה מה קרה ביצוא. במונחים ריאליים ואב-סולוטיים כאחד ירה היצוא בחודש יוני, הן בהשוואה למאי השנה והן בהשוואה ליוני 1974. היצוא החקלאי ירד מ-7,800,000 דולאר ל-4,800,000 דולאר. היצוא הת-עשייתי, לרבות מחצבים, עלה ב-13,000,000 דולאר, בקירוב — פחות מן ההתייקרות שחלה במחירים. בעניין זה צריך לומר שאילו ההמחצבים היו המספרים גרועים עוד יותר. עם כל החשיבות שביצוא אשלג ופוספטים עליית המחירים בהם מושפעת במידה רבה מאוד מקונס-טלאציות בין-לאומיות. למה הדבר דומה? — כשמתב-רים את היצוא והתעשייתי הרגיל עם יצוא המחצבים, זה כמו אותה בדיחה על האיש שטבע בבריכה שעומקה הממוצע היה 22 סנטימטר.

לעומת זאת גדל היבוא הן במונחים ריאליים, אם כי במידה פחותה, והן במחירים שוטפים. ביוני 1974 היה יבוא הסחורות 253,000,000 דולאר, וביוני השנה — 380,000,000 דולאר. אני מדגיש — בעיקר יבוא אזרחי. המשבר ביצוא לא התחיל עם מלחמת יום-הכיפורים. כבר ב-1972 גדל היצוא התעשייתי הריאלי, ללא מיכרות ויהלומים, ב-9% בלבד. ב-1974 — ב-3%, לעומת 21% ב-1971. הסיבות לכך היו ברורות: רמת המחירים בארץ יחסית לשוקי היצוא שלנו. ב-1972 וב-1973, כאשר גברו בארץ באופן ציני הלחצים האינפלציוניים, בעיקר כתוצאה ממדיניותה של הממשלה ובחלק כתוצאה מעליות מחירי היבוא, העדיפו יצרנים רבים למכור את מוצריהם בארץ ולא להתאמץ לייצא. דוגמה קיצונית היתה תעשיית הטקסטיל וההלבשה שבה חלה ב-1973 ירידה ריאליית בשיעור של 3%.

כפי שאמרתי, בששת החודשים הראשונים של שנת 1974 הלך המצב והחמיר. נכון, לא רק בגלל המתרחש בארץ, אלא גם בגלל המצב הכלכלי המעורער בארצות

חוברת כ"י, ישיבה ע"ז
— הצעות לסדר-היום (שובל, אברמוב, רבינוביץ) —

אחרים רבים שהציבור הרחב ואנחנו בבית הזה נזעקים מהם מדי יום ביומו.

יש גורמים רבים העשויים או העלולים להשפיע בתחום זה; — סיוע, אך בעד סיוע משלמים מחיר ולא רק בכסף; יבוא הון — ומדובר על הצורך ביבוא הון של 4.1 מיליארד דולאר לשנה. אך זוהי משימה לגמרי לא פשוטה, לא רק בגלל המצב הפוליטי, לא רק מפאת שער החליפין הבלתי-מציאותי לגבי השקעות, אלא גם בגלל המשבר הכלכלי השורר בארצות-הברית ובאנגליה ובארצות אחרות. אך בתחום אחד מרכזי, מוקדי, יש באפשרותנו לפעול לשיפור המצב, וזהו תחום המאזן המסחרי, תחום היבוא והיצוא.

עד עכשיו, אדוני היושב-ראש, לא הצלחנו בשינוי המגמות הכלכליות בתחום זה. הנפוץ הוא, הנתונים שכבר ציינתי מראים שאין כל סימן לכך שהיבוא יואט ושהיצוא יואץ. תבואו ותאמרו — ואני בטוח ששר האוצר יאמר זאת אחר כך בדברי תשובתו — הרי רק עכשיו החלטנו על מדיניות כלכלית חדשה, הבה נחכה ונראה איך היא תתבצע; עם הנהגת המדיניות הכלכלית החדשה יבוא שיפור במרוצת השנה. אם כן, צר לי לומר, שעם כל הרצון להאמין בכוונותיה הטובות של הממשלה יש לי ספק רב אם התכנית הזאת, על היבטיה החיוביים, עשויה לתרום תרומה משמעותית לשיפור המצב בתחום המאזן המסחרי. אחת הדרכים שבהן צריכה "תכנית הריסון", כפי שהיא נקראת, לפעול לשיפור המצב בסחר החוץ היא בלימת האינפלציה. וזה נכון, אך סימן-שאלה גדול אם באמת תיבלם האינפלציה. כאשר הממשלה גם הפעם נעצרה באמצע הדרך, כשהיא כבר נכנעה לקבוצת-לחץ וכשהיא כבר הלכה בדרך השלילית של הגדלת המס הישיר, שהוא בלא-הכי גבוה מדי, במקום לערוך רפורמה יסודית בשיטת המסוי, שתכלול הטלת מס ערך מוסף, מסי קנייה על מוצרים מסויימים ובעיקר מוצרי יסודות, ובפרט כשהממשלה לא עשתה מאומה לייעול ותסכון בביתה שלה — ומדינה שבה אחוז המועסקים בשירותים הוא הגבוה ביותר בעולם המערבי, כשחלק גדול משירותים אלה הם שירותים ציבוריים שונים — רק הממשלה יכלה לגרום לשיפור המצב בתחום זה.

לסיום, אדוני היושב-ראש, יכול להיות ש"אסון טבע", כפי שהתבטאו לאחרונה כמה יצואנים, אין כאן; אך אסון בוודאי יש. וצריך למנוע את התפשטותו והעמקתו. ובתחום זה היא צריכה להיות בראש דאגתם של העוסקים בכלכלה היום. אינני יודע מה תהיה תשובת השר, אך אם יציע להעביר את הנושא לוועדת הכספים — אצטרף להצעה. ובוועדה אציע לזמן את כל הנוגעים בדבר — שרי האוצר והמסחר והתעשייה, נגיד בנק ישראל, ראשי היצואנים ותעשיינים אחרים — כדי לנסות ולגבש עמדה קונסטרוקטיבית, שתהיה מקובלת על כל הצדדים, לשיפור המצב.

היו"ר ש. ז. אברמוב:
רשות הדיבור לשר האוצר, לתשובה.

שר-האוצר י. רבינוביץ:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הבעיות שנגע בהן חבר-הכנסת שובל הן בעיות יסוד בכלכלה שלנו בימים אלה. אנסה להבהיר אותן. בראש וראשונה קיימת

הכלכלית — הן הישראלית והן העולמית — ממילא אינה מאפשרת לקחת ברצינות-יתר תכניות טווח ארוך. אני גם רוצה לומר שהיחס שלנו לא יכול להיות בלתי-מושפע מן העובדה שד"ר מנדלבאום אמר לנו רק לפני חודש ימים שהגרעון במאזן התשלומים יהיה קטן ב-350,000,000 דולאר מן החוץ, והיצוא יגדל ב-250,000,000 דולאר מעל לחוץ, ושהיבוא יקטן ב-100,000,000 דולאר מן התחזית, ועוד דברים כאלה כהנה וכהנה.

אך דבר אחד בדבריו של ד"ר מנדלבאום ראוי בכל זאת לתשומת-לב מיוחדת, ואני מצטט: "המדיניות הכלכלית של הממשלה" — כך נאמר — "חייבת לתרום להגדלה של הכדאיות היחסית בהשקעות בתעשייה לעומת השקעות בתחומים אחרים". זה נכון. על כך לא יכול להיות ויכוח. אך מה עושה הממשלה בכיוון זה? האם שופרה לאחרונה רווחיות היצוא? לא, היא הורעה באופן ניכר. האם שופר גורלו של פועל תעשייה לעומת עובד השירותים? לא, הפער הולך וגדל. האם נקטה הממשלה איוז שהיא מדיניות להעברת עובדים מיתרים מהשירותים תים לענפים אחרים? לא, האבטלה הסמויה ממשכה למשול בכיפה. האם שונתה מדיניות ההשקעות של הממשלה באופן מסקני כדי שבאמת תהיה ההשקעה בתעשייה, ובעיקר בתעשיית היצוא, כדאית יותר מאשר השקעות בתחומים אחרים, כדברי ד"ר מנדלבאום? אם שונתה, אינני יודע על כך.

ובהקשר זה אני רוצה לומר משהו על בעיית הפריון במשק ובייצור בפרט. אני יודע שלבעיה זו היבטים רבים. גם סוגיה זו מושפעת לא במעט ממדיניות הממשלה ומ-האינפלציה וגורמים אחרים, ובראש וראשונה ניהול המפעלים. אבל ראש לכל נועד תפקיד חשוב לעובדים עצמם. ואני שמח שחלה תזווה לטובה במודעות של הסתדרות העובדים לעניין זה.

בחמש השנים האחרונות עלה קצב גידול התפוקה בישראל בשיעור שנתי של 5% בלבד, לעומת 8%—10% לשנה במערב-אירופה. לא ייתכן לקדם את התעשייה בארץ אם התפוקה הלאומית לעובד תגיע אצלנו רק למחצית התפוקה לעובד בארצות מפותחות אחרות. במ-קום לדבר כל כך הרבה על חלוקת "העוגה הלאומית" צריך לפעול יותר למען הגדלת "העוגה הלאומית". זה חיוני לא רק מבחינת גידול כושר הייצור והיצוא שלנו, אלא גם כדי להילחם באינפלציה. אינפלציה גובעת, כידוע, מעודף ביקוש על היצע. עד כה תקפה הממשלה את הבעיה, במידה שתקפה, מצד הביקוש; הגדלת התוצר תתרום לפתרון הבעיה מצד היצע. והדרך הי-חידה לעשות זאת, מבלי "להחמם" את המשק יתר על המידה, היא הגדלת הפריון וייעול המשק.

רבותי חברי הכנסת, אחד מעתוני הבוקר התפעל מכך, שבמידת דיוק בלתי-אופיינית לתחויות כלכליות מתאמת והולכת הערכת מכיני התקציב הלאומי בדבר קצב ירידת יתרות מטבע-החוץ שלנו. אפשר להתפעל מדיוק התחויות, בפרט על רקע כל יתר התחויות שלא התאמתו, אך בוודאי אין יכולים אלא להגיב בחרדה נוכח העובדה כי בששת החודשים הראשונים ירדו היתרות ב-400,000,000 דולאר, בחודש יוני בלבד ירדו היתרות בסכום של 120,000,000 דולאר. לפי אותה תחוית יעמדו היתרות הגליות של המדינה בסוף שנה זו על 850,000,000 דולאר בלבד, חצי ממה שהיו בתחילת השנה. וזהי חזות מדאיגה מאוד, הרבה יותר מדאיגה מדברים

ניכר ביבוא ובגרעון. צריך לזכור שמרכיב היבוא בצרי-
כה הפרטית נאמד ב-29%. כ-40% ממקורות המשק
מוקצים לצריכה הפרטית.

בש השנים 1968—1973 גדלה הצריכה הפרטית הרי-
אלית ב-8 מיליארד לירות במחירי 1973 לאחר גידול
ריאלי מצטבר של 31% של הצריכה לנפש. הגידול
הזה בצריכה גרם להגדלת היבוא והגרעון בסך של
2 מיליארד דולאר בין השנים 1968 ל-1973. אלה הם,
לדעתי, מותרות שהמשק הישראלי אינו יכול להרשות
לעצמו, אם הוא רוצה להמשיך ולצמוח ולקלוט עלייה.
על אף מצב המלחמה, שבו נמצאת המדינה ללא הפסק,
ריסון הצריכה הפרטית הוא אחת המטרות המיידיות של
המדיניות הכלכלית.

בעקבות מדיניות הריסון אנו מצפים להאטה ניכרת
בגידול הריאלי של היבוא בשנת 1974. במחצית הרא-
שונה של שנת 1974 גדל היבוא ב-560 מיליון דולאר,
שהם 41%, לעומת התקופה המקבילה אשתקד.

יגאל הורביץ (הליכוד):

כמה מזה צריכה פרטית ?

שר-האוצר י. רבינוביץ:

אין לי מספרים. אם תרצה, אני מוכן מחר-מחרתיים
לתת לך.

בעקבות המדיניות הכלכלית שנקטנו לאחרונה סביר
לצפות להמשך המגמה של גידול ריאלי קטן ביבוא.

ומכאן כמה מלים על היצוא. יש חולשה מסויימת
בענפים, ואני יודע שיש טיפול, טיפול נמרץ, בדברים.
אבל אינני מקבל את הביקורת הטוטאלית, כאילו המ-
שלה איננה עושה את המוטל עליה בתחום היצוא.
לדעתי אין לך עדות טובה יותר ליעילות של מדיניות
מסויימת מאשר ההצלחה שלה. עובדה היא שהיצוא מכ-
פיל את עצמו בארץ כל ארבע-חמש שנים. בשנה הזאת
יסתכם היצוא בחיקף המרשים של 3.5 מיליארד דולאר
בערך, לעומת כ-1.5 מיליארד דולאר בשנת 1970.

בשנים 1954—1972 גדל יצוא הסחורות מישראל בשי-
עור שנתי ממוצע של כ-16%. זאת לעומת 17% ביאפאן,
המחזיקה בשיא העולמי בכל מה שנוגע ליצוא; אחרינו
צועדת איטליה ב-14.5%; 13% בגרמניה; 11% בבלגיה,
בהולנד ובצרפת; 6.5% באנגליה ו-8% בארצות-הברית.
כלומר, לאחר כל זה לבוא בביקורת טוטאלית על
מדיניות היצוא של ישראל — אני אומר את הדבר לחברי
וידדי חבר-הכנסת זלמן שובל — זה יותר מדי.

במסגרת המדיניות הכלכלית שאושרה לאחרונה יקבלו
היצואנים החזר מלא של התייקרות היבוא בעקבות היטל
הרכש על היבוא. כן יוגדל התמריץ הגיבוי לערך המוסף
של היצוא על-ידי העלאת החזר המסים העקיפים ליצוא-
נים.

עם עליית הריבית במשק גדלה גם מידת התמריץ
הניתנת ליצוא באמצעות אשראי זול. תמריץ זה נאמד
לשנת 1974 בסך של כ-400 מיליון לירות ליצואנים.

נוסף על זה אנו ממשיכים במדיניות של המצת
היצוא על-ידי עידוד משקיעים בתעשיות יצוא, ואם אני
לוקח את התקופה של ינואר-יוני שנה זו, אנתנו יכו-
לים לציין שהגידול התעשייתי, למעט הילומים, גדל
בשיעור של 42% לעומת התקופה המקבילה בשנת 1973.

הבעיה של הגרעון ההולך וגדל במאזן התשלומים שלנו.
אין עוררין על כך שבעיית מאזן התשלומים היא בעיה
מרכזית של המשק הישראלי בשעה זו. הממשלה מכירה
בזמורה של הבעיה, והיא נתנה לא פעם אחת ביטוי
לדאגתה זו גם מעל במה זו. הממשלה לא הסתפקה
בדברי אוזרה ובהצהרות, היא נקטה מדיניות עקבית
המכוונת לרסן, במידת היכולת, את הגידול בגרעון.
בד-בבד נעשו מאמצים לגייס הון בחוץ-לארץ לשם
מימון הגרעון השוטף, תוך כדי שמירה על רמה סבירה
של יתרות מטבע-חוץ.

נכון הוא שבעיית מאזן התשלומים מלווה אותנו למן
הקמת המדינה. היא תחריפה למן מלחמת-יום-הכיפורים
וקיבלה ממדים מדאיגים ביותר.

הבעיה הוצגה כבר בתקציב הלאומי, שבו נחזתה
עלייה של הגרעון השוטף, מ-1.08 מיליארד דולאר ב-1972
ו-2.56 מיליארד דולאר ב-1973 ל-3.3 מיליארד דולאר
ב-1974. חזו כבר ירידה ביתרות מטבע-חוץ בהצגת
התקציב בסכום של 600 עד 800 מיליון דולאר. צר לי
להגיד כי התחויות האלה מתממשות לעינינו.

אם כבר מדברים על הבעיה הזאת, חשובים הדברים
שיישמעו. מה הם הגורמים העיקריים בגידול הגרעון
הזה? שני גורמים עיקריים מסבירים את הגידול בגרעון
השוטף בשנים 1973 ו-1974: הגידול ביבוא הבטחוני
הישייר והעקיף, מאז מלחמת-יום-הכיפורים, והעלייה ללא
תקדים במחירי היבוא.

נתחיל ביבוא הבטחוני: היבוא הבטחוני הסתכם ב-
1973 ב-1.5 מיליארד דולאר. בשנת 1974 הוא יסתכם
ב-2 מיליארד דולאר, מזה כ-1.5 מיליארד דולאר יבוא
ישיר. היום מהווה כבר היבוא הבטחוני שלנו 61% מתוך
הגרעון של מטבע-החוץ שלנו.

בשלוש השנים הבאות 1975—1978 יישאר היבוא
הבטחוני על רמתו הגבוהה, והוא יסתכם ב-8 מיליארד
דולאר בערך, כשהוא ממשיך להיות תורם עיקרי לגרעון
השוטף.

גורם מרכזי שני לגידול הגרעון בשנים 1973—1974
הוא עליית מחירי היבוא במונחים של דולארים, כתוצאה
מהתייקרויות בשוקי-חוץ, ובעקבות המטבעות ה-
אירופיות. כתוצאה משני אלה עלו מחירי היבוא בשנים
1973—1974 בשיעורים של 20% ו-24% בהתאמה. עליית
מחירים זו גרמה לתוספת תשלומים בדולארים בשביל
היבוא, בסך של 860 מיליון דולאר בשנת 1973 ושל
1,100 מיליון דולאר בשנת 1974.

אם ננכה את השפעת הגידול ביבוא הבטחוני והשפעת
השינוי שחל בתנאי הסחר של ישראל על הגרעון במאזן
התשלומים נמצא כי למעט סעיפים אלה לא נצפה ב-1974
גידול משמעותי בגרעון.

ועוד נקודה אחת המוסיפה לעניין: זו הצמיחה המ-
הירה של המשק. גם היא תרמה לגידול היבוא והגרעון.
מרכיב היבוא בהשקעות נאמד ב-32%. סך ההשקעות
גדל מ-5.4 מיליארד לירות ב-1970 ל-13 מיליארד לירות
בקירוב בשנת 1973. מרכיב היבוא הכולל לצרכי השקעה
נאמד לשנת 1973 ב-1 מיליארד דולאר, בערך.

ועוד גורם אחד שאסור שלא להזכיר אותו, שאנחנו
חייבים לעמוד עליו, הוא הצריכה. יש להצטער על כך,
שבנוסף על הגורמים שמנתיי ושאינו לנו שליטה עליהם
היווה הגידול המוסף בצריכה הפרטית גורם לגידול

חוברת כ"ו, ישיבה ע"ו

— הצעות לסדר-היום (רבינוביץ, שובל, בגין) —

אולם גם כיום אינה עומדת בפנינו בעיה מיידית של מחסור במטבע-חוץ, שכן יתרות בנק ישראל נטו משתכמת ב-1 מיליארד ו-230 מיליון דולאר לעומת 360 מיליון דולאר בסוף 1970.

בנוסף על יתרות בנק ישראל נטו, שהן היתרות החפשייות שלנו, עומדות לרשות המשק הישראלי בשעת הצורך יתרות משניות מכמה סוגים. אנו יכולים לנצל את קרן המטבע הבין-לאומית בסך של 117 מיליון דולאר הניתנים בשעת הצורך. כן יעמוד במשך השנה לרשות ישראל סכום של כ-90 מיליון דולאר נוספים מקרן הדלק, שתופעל על-ידי קרן המטבע.

מחוץ ליתרות הרשומות בבנק ישראל יש לנו עוד כמה מקורות שנוכל להשתמש בהם.

הדברים, חברי הכנסת, אינם באים כדי להרגיע. כלל וכלל לא. אבל הם באים להציג תמונה יותר מאוזנת ושלמה. ללא ספק יש גבול לסכומים שאפשר למשוך מן היתרות בלי לסכן את יציבות הסחר הבין-לאומי שלנו ואת בטחוננו גם במובן הצבאי וגם במובן המשקי.

מידת החיוביות של עתודה מספקת של מטבע-חוץ אינה נופלת מזו של מזון ושל מלאי חירום וצידוד מלחמתי.

המדיניות הכלכלית מתמקדת במאמץ לשיפור הדרגתי ועקבי של מאזן התשלומים ואנו בוחנים את המטרות והאמצעים של המדיניות במקום הראשון מבחינת תרומתם לצימצום הגרעון השוטף. ובינתיים, כל עוד קיים הגרעון הגדול, יש לעשות הכל כדי להבטיח יבוא הון בהיקף מספיק לשם גישור הפער וקיום עתודה מספקת של מטבע-חוץ.

הצימצום הצפוי בביקושים במשק, בעקבות מדיניות הספיגה שהוחלט עליה באחרונה, תביא לצימצום היבוא ותאפשר הפניית סחורות ועובדים לתעשיות היצוא. הצ-לחת מדיניות הספיגה תיצור את התנאים לאפקטיביות של צעדי מדיניות ישירה המכוונת לעידוד היצוא ולהא-טת קצב הגידול של היבוא.

אדוני היושב-ראש, אני חושב שחשוב שיהיה ברור לבית הזה, גם לקואליציה וגם לאופוזיציה, שאין בנמצא מדיניות שתוכל לפתור את בעיית מאזן התשלומים של ישראל בטווח הקצר. נצטרך להתמודד עם בעיה זו עוד שנים רבות. את המרכיב העיקרי של הגרעון, הוא היבוא הבטחוני, לא נוכל לממן מאמצעינו העצמאיים. נהיה תלויים גם בעתיד בסיוע הידידותי של ממשלת ארצות-הברית. כמו כן לא נוכל לשאת בהוצאות הגדולות של קליטת עלייה ושל פיתוח המשק ללא סיוען של יהדות העולם ושל ממשלות ידידותיות. אולם יהיה לנו תוקף מוסרי ומעשי לבוא בדרישות לאחרים רק אם נדע לתבוע מעצמנו.

נצטרך לקיים בשנים הבאות אורח חיים של ריסון עצמי והתאפקות בתחום הצריכה ורמת החיים. עשינו כמה צעדים רציניים בכיוון זה מאז מלחמת יום-הכיפורים ונמשיך גם בעתיד לעשות את המתחייב מהמצב שלנו. צעדים אלה ודאי יתנו רישומם על התפתחות היצוא והיבוא בחודשים הקרובים.

אדוני היושב-ראש, אני מציע שהנושא יועבר לדיון ולליבון בוועדת הכספים.

זה גידול ריאלי של כ-15%, ולא כפי שאתה ציינת כאן. גידול ריאלי של 15%.

קצב זה הוא אפילו מהיר יותר ממה שהובא בחשבון בתקציב הלאומי.

זלמן שובל (הליכוד):

כמה מזה הם פוספאטים ואשלג ?

שר-האוצר י. רבינוביץ:

איני יכול לומר. אבל אני יודע על פוספאטים ואשלג ויש ביקורת קשה בכלל על שהמדינה משקיעה בכך כספים. היו נואמים שהוקיעו את הממשלה על השקעות בפוספאטים, וזה הפך לאחד ממקורות היצוא הגדולים שלנו.

מנחם בגין (הליכוד):

מחירי האשלג עלו.

שר-האוצר י. רבינוביץ:

מה חשוב מה עלה ?

זלמן שובל (הליכוד):

כי היצרנים בקאנאדה יצרו קארטל.

שר-האוצר י. רבינוביץ:

לכל דבר יש הסבר.

מנחם בגין (הליכוד):

אם בגלל נאום רע מפסידה המדינה כסף, אסור לומר זאת ?

שר-האוצר י. רבינוביץ:

מה שצריך לבקר — צריך לבקר.

ההכנסות והרווחים של השנים האחרונות כיסו על מה שהיה בעשרות שנים מאז קום המדינה, וזה נמשך השנה. תעשייה צריך לבסס, צריך לטפח תעשייה, בעיקר תעשיית יצוא. לזה צריך נשימה ארוכה.

הישגים אלה של היצוא, כפי שאנחנו רואים אותם אפילו בשנה זו, בגידול של 42% מחוץ ליהלומים, אלה הישגים שהם תוצאה של הצמיחה המהירה של המשק שלנו, של שיפור איכות המוצרים ומדיניות ממשלתית עקבית וגמישה לעידוד היצוא, שהבטיחו את הרווחיות ואת הכדאיות היחסית של היצוא, ואני אינני מתעלם מהתקלות הנמצאות עוד אצלנו ואנחנו עדים להן.

אני רוצה לגעת בעוד נקודה אחת שעולה לא אחת בכנסת מעל הדוכן הזה — יתרות מטבע-החוץ. החומרה המיוחדת שמקבלת בעיית מאזן התשלומים ב-1974 היא בכך שזו השנה הראשונה מאז 1969 שבה לא יספיק יבוא ההון לשם מימון הגרעון השוטף במלואו.

בשנים האחרונות הספיק יבוא ההון הגדול הן למימון הגרעון והן לצבירה של יתרות בסכומים ניכרים, כך שיתרות בנק ישראל נטו הגיעו בסוף שנת 1973 ל-1.7 מיליארד דולאר, ואילו בשנת 1974 אנו נאלצים לממן חלק מן היבוא על-ידי היתרות. כתוצאה מכך פחתו יתרות בנק ישראל נטו מתהילת השנה עד לאמצע יולי 1974 ב-465 מיליון דולאר. ודאי שזה חזיון די מכאיב ותופעה זו היא, כמובן, מדאיגה.

היו"ר ש. ז. אברמוב :

האם חבר-הכנסת שובל מסכים להעברת הנושא לווע-
דת הכספים ?היו"ר ש. ז. אברמוב :
אני מעמיד את ההצעה להצבעה.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכספים
נתקבלה.זלמן שובל הליכוד):
כן.

3. אי-החזרת המתיישבים לאבו-רודיס

היו"ר ש. ז. אברמוב :

הכנסת תעבור להצעה הבאה לסדר-היום : אי-החזרת
המתיישבים לאבו-רודיס — הצעת חבר-הכנסת איתן
לבני. רשות הדיבור לחבר-הכנסת לבני.

איתן לבני (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, יורשה לי לתקן
תיקון קטן את דברי היושב-ראש. ההצעה המקורית שלי
היתה "אי-החזרת משפחות העובדים והמתחילים לאבו-
רודיס וא-טור", והיא מונחת בלשכת יושב-ראש הכנסת
בדיוק חצי שנה. היא הוגשה ביום 30 בינואר, עם פתיחת
פעילותה של הכנסת השמינית, הגוף הנבחר שלפניו
אפשר להביא את הזעקה המרה של אנשים חלוצים
שנהרסו חייהם, ולספר איך הצליחה מדינת ישראל, המת-
פארת בהפרחת השממה, להפוך לציה שני ישובים ומאה-
זים אסטרטגיים חשובים בחלקו הדרומי-מערבי של חצי-
האי סיני.

את האבק שהצטבר על גבי הנייר הזה קל להוריד.
אבל איך תצדיקו עצמכם ואיך תורידו את הררי החול,
המרירות והעוול שהצטברו במקומות אלה ובנפשותיהם
של האנשים והמשפחות המעורבים בעניין ?

על אבו-רודיס אין צורך להרחיב את הדיבור. כל
אחד יודע מה זה. שומעים הרבה על המעילות המתרח-
שות שם מפעם לפעם, אבל פחות שמעו על ישוב הקבע
שהוקם בקירבתו וניתן לו השם "שלהבת". מאות מהעוב-
דים בהפקת הנפט גדלקו לרעיון ההתנחלות במקום,
הדביקו בהתלהבותם את בני משפחותיהם, ובמשך שנ-
תיים חיו במקום כמאה משפחות ושללהבת הפכה לישוב
שוקק חיים. נפתחו בית-ספר, גן-ילדים, מסחר, בנק,
ונוצר סיכוי להתרחבות ופיתוח.

א-טור, במרחק מאה קילומטר דרומה לאבו-רודיס
בואכה שארם א-שייך, היתה בעבר עיירה שמנתה כ-
5,000 תושבים, וגרעין של מתנחלים התיישב במקום,
החל לעסוק בגידול ירקות, דיג ואירוח, קיבל מעמד
של תצפית חקלאית עם תקציב קטן לכך, החל מתבסס,
והיו תקוות להתרחבות.

על שני מקומות אלה עלה הכוורת. כבר ערב מלחמת
יום-הכיפורים החלו להצר צעדיהם, והמלחמה עצמה
שימשה עילה לחיסולם מבלי שיעשה דבר להחזיר את
המצב לקדמותו עם תום הקרבות.

חוץ מהפשע של חיסול ישובים התנהל כאן משחק
מכוער באנשים ובמשפחותיהם, בעתידם ובתקוותיהם.

אדוני היושב-ראש, אינני רואה גם איזה שר ישיב
על ההצעה הזאת לסדר-היום.

שר-האוצר י. רבינוביץ :
אני אשיב,

איתן לבני (הליכוד):

הואיל וזה לא רק אבו-רודיס.

שר-האוצר י. רבינוביץ :
אמרתי : אני אשיב.

איתן לבני (הליכוד):

אנשים אלה התנחלו שם בריגה, חיסלו את דירותיהם
ורכושם במה שנקרא "צפוף", שרפו את כל הגשרים
אחריהם ובאו לבנות חייהם ובתיהם בסיני. ראו בזה
אתגר ; היתה להם הרגשת המעשה החלוצי והסיפוק
שנובע מכך. אבל משהחל מתנהל מיבצע החיסול, היחס
אליהם הפך כאל רמשים, כאל אבק-אדם. ומצד מי ?
עוד נעמוד על כך.

כל מי שהיה בידו שמץ של שררה חשב שחובתו
לתרום לתהליך מוזעזע זה. בתחילה שוכנו המשפחות
בכפר-המכביה, כל משפחה בחדר. הובטח שהנה עוד
מעט יחזרו לבתיהם. חיו בתנאים תת-אנושיים, ומי
שביקר אצלם נוכח בזה, ואני ביקרתי אצלם. הילדים
הפסידו שנת לימודים, והמשפחות קיבלו כל זאת באהבה
הואיל ונקשרו לישוביהם ורצו בכל תנאי לחזור לשם.

וכאן החלה לפעול הדיפלומאטיה. קודם הודיעו להם
ששלטונות הבטחון מתנגדים. בחודש מארס התברר כי
לא כך הוא. הם קיבלו מכתב מראש לשכת הרמטכ"ל
בוזו הלשון — ואני מצטט מ"ידיעות אחרונות" מחודש
מארס : "הרמטכ"ל מאשר החזרת מתיישבי "שלהבת"
לבתייהם. הסידורים להחזרת המשפחות ייעשו באמצעות
המינהל האזרחי במרחב-שלמה, שיעמוד בקשר עם ראש
אג"ם במטכ"ל". וזאת לאחר הסכמת שרי הבטחון והחקל-
אות.

אחר כך החלה התרוצצות סביב המינהל האזרחי, ורק
לבסוף התברר כי מנהל או הנהלת "נתיבי נפט" מתנג-
דים ומערימים קשיים, ולא רק קשיים, אלא מערימים.

החל החיזור מצד החברה אחרי כל משפחה בנפרד.
לאחת הבטיחו דירה בתל-אביב בשכירות, ולאחרת —
עזרה בקנייה במקום אחר, והכל כדי לפורר את מה
שנקרא "קבוצת המפונים". מי הם המנהל או האנשים,
בסופו של דבר הם מנהלים חברה ממשלתית ? באיזו
רשות הרשו לעצמם התעללות מסוג זה ? האם קצרה בי-
נתם מלהבין כי הם משחקים בגורל בני-אדם ? האין הם
יודעים מה ערך יש לחיי משפחה של עובד הנמצא שבועות
מספר רחוק מבני משפחתו, הופך לזר להם, אחר כך בא
לימים מספר הביתה, אינו יודע מה לעשות עם עצמו,
אבדה לו השפה המשותפת עם ילדיו ורעייתו, אין יותר
חיי משפחה תקינים ? ברור שמנהלים, כנראה, אינם
יכולים להבין זאת. משרדיהם נמצאים בתל-אביב בקירבת
בני-ביתם, ולמה יתחשבו פקידים מסוג זה בקטנות

— הצעות לסדר-היום (לבני, אברמוב, רבינוביץ, פעיל) —

איתן לבני (הליכוד):

אז על סמך מה התגוררו שם שנתיים תמימות ?

שר-האוצר י. רבינוביץ:

אינני יודע בדיוק על סמך מה התגוררו, אבל זה לא ישוב מוכר על-ידי הממשלה.

איתן לבני (הליכוד):

על סמך מה הוקם שם בנק, בית-מסחר וכו' ?

שר-האוצר י. רבינוביץ:

אדוני חבר הכנסת, אינני יודע על סמך מה. היתה מדיניות כזאת. נתנו להם — ועכשיו אפשר לשנות את העניין. שלהבת איננה קדושה. זה לא מאדמת המולדת. שנתיים הם יכולים לשבת, ואחר כך מסירים את האחריות לעניין זה.

איתן לבני (הליכוד):

כבוד השר רבינוביץ, יש לי שם, ואם השר רוצה לקרוא לי — יואיל בשמי.

שר-האוצר י. רבינוביץ:

הוא צודק בעניין זה. לא ידעתי את השם, לגבי האפשרות להחזיר את המתיישבים למקום אמרתי שוועדת השרים מעולם לא החליטה להקים ישוב בשלהבת. החבר רה איננה מוכנה להעביר שנית את המשפחות לשלהבת, כי אין במקום שירותים מינימאליים הכרחיים הדרושים לקיום חיים תקינים; גן-ילדים, בית-ספר, מרפאות, צרכניה — —

איתן לבני (הליכוד):

זה היה שנתיים.

שר-האוצר י. רבינוביץ:

— — והחברה לא יכולה להתחייב לספק אותם. זה היה וזה איננו, ואינני בעד זה שנחזור למה שהיה. יש שיקולים מסויימים בעניין, אבל אם אתה מסכים, יש ועדת החוץ והבטחון או כל ועדה אחרת, ואני מוכן להעביר את הנושא לאיזו ועדה שימצאו לנכון.

איתן לבני (הליכוד):

זו הצעת השר ?

היו"ר ש. ז. אברמוב:

חבר-הכנסת לבני, האם אתה מסכים שהנושא יועבר לוועדת החוץ והבטחון ?

איתן לבני (הליכוד):

כן.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

לפנינו הצעה אחת בלבד — להעביר את הצעתו של חבר-הכנסת לבני לוועדת החוץ והבטחון.

מאיר פעיל (מוקד):

יש לי הצעה להסיר את הנושא מסדר-היום.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

אני בטוח שהנתימקים שלך מובנים מאליהם.

מאיר פעיל (מוקד):

אני מציע שתואיל לאפשר לי להשמיע אותם.

כאלה ? במקום להפיק נפט הם משקיעים מירב מרצם בהרס חיי משפחות.

אבל בכך לא היה די. אמרתי שכבר ערב מלחמת יום-הכיפורים נעשו מאמצים מסויימים — וכאן היתה ידו של אלוף פיקוד הדרום דאז — והחלה הצרת הצעדים ובלי כל פקודה, כך רצה האיש, תחילה לקחו מאנשי א-טור גנראטור: אין דבר, שיישאר במקום נידה בלי חשמל ובלי תאורה בטחונית; אחר-כך רכב — אין דבר, שיהיו במרחב 100 קילומטר מהישוב הקרוב ביותר בלי אמצעי תחבורה — ולא חשבו מה יקרה אם מישוהו יחלה וכו'; והשיא הגיע עם החרמת נשקם האישי. וכאן אני רוצה לקרוא מכתב שנכתב לחבר כנסת מסויים, שלא אנקוב בשמו מפני שההתכתבות היתה אישית. אבל התאריך מדבר בעד עצמו, וזוהו אפשר ללמוד במה עסק אלוף הפיקוד והעסק את אנשי מטהו. והרי נוסח המכתב: לכבוד חבר הכנסת (את השם אינני מזכיר). מאשר קבלת מכתב בעניין המתיישבים בא-טור. הוריתי את אלוף פיקוד הדרום להחזיר למתיישבים במקום את נשקם האישי. בברכת שנה טובה, דוד אלעזר, רב/אלוף, רמטכ"ל. התאריך: כ"ט אלול תשל"ג — 26 בספטמבר 1973, זאת אומרת 9-10 ימים לפני פרוץ מלחמת יום-הכיפורים, והדבר מדבר בעד עצמו. ומתשובת הרמטכ"ל דאז משתמע שאפילו לא ידע על כך. ואם ועדת-אגרנט מעוניינת במכתב זה, אני מוכן להמציאו לוועדה.

מיותר לשער מה היה קורה אילו אנשים אלה היו נתפסים שבעו לאחר מכן בלי נשק אישי. ובזמן האחרון נזרקו בחלל הבית הזה הערות על כך שהצבא מועסק בעניינים שאיננו צריך לעסוק בהם. כאן אנו רואים מקרה ברור שקצינים מסויימים חיפשו עיסוק מיותר זה. כל העניין מוזעזע. כל זרועות השלטון, המנגנון, חברו יחדיו למעשה בלתי-מכוונד זה.

איך אפשר לפצות אנשים על שנות ישיבה במקומות מרוחקים אלה, על המאמץ החלוצי, הגופני והנפשי ? מה אפשר לספר לאנשים ולילדים שעדיין רואים שם את ביתם ?

אני מציע להחזיר את המתנחלים לשלהבת וא-טור, לחזור ולהפוך מקומות אלה למאוזנים בטחוניים שוקקי-חיים, כי המדינה זקוקה לכך, וכך יתוקן עוול מיותר, ביורוקראטי, בלתי-אנושי, שנגרם לציבור גדול ומכוונד זה.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

רשות הדיבור לשר האוצר, לתשובה.

שר-האוצר י. רבינוביץ:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, רק בקצרה אני רוצה להתייחס להצעה לסדר-היום.

ב-6 באוקטובר, עוד ב-1973, פונו המשפחות משל-הבת לפי הוראות השלטונות. במקום היו אז כחמישים משפחות. כל המשפחות שפנו משלהבת קיבלו סיוע מחברת "נתיבי נפט" למציאת דיור בצפון. עד כמה שידוע לי לשכת הרמטכ"ל, במכתב למתיישבים, הודיעה במפורש כי משפחות אישור הרמטכ"ל היא בהסרת הווסט הבטחוני.

לגבי האפשרות להחזיר את המתיישבים למקום בר-צוני קודם כל להרגיש כי ועדת השרים לענייני התיישבות לא החליטה מעולם להקים ישוב בשלהבת, והחברה איננה מוכנה להעביר שנית את המשפחות לשלהבת.

דלק וכסף. אני רוצה לשאול את החברים שנאבקו בשיניים שלא לוותר על אף שעל אדמה בשטחים המוחזק-קים: בסופו של דבר, התוספת של הנימוקים הכלכליים לים הטהורים מתחילה להזכיר ממש את השיקולים הקולוניאליים של מדינות "נחמדות" מאוד במאה ה-18, במאה ה-19 ובמאה ה-20. גם אתם רוצים להסתפק לחבורה הזאת? עם כל התועלת הכלכלית — ואני מודה שיש תועלת כלכלית, ואני טוען שצריך לשאוב באבו-רודיס כמה שאפשר — אני אומר שאסור להסכים כי ערכו הכלכלי של פרוייקט זה יימנע מאתנו פיכות או חכמה מדינית לטווח ארוך, היוצרת תנאים להידברות כל שהיא עם האויב הנוכחי, המצרי, בעוד אנו מצהירים שעל השטחים אנו מוכנים לוותר תמורת הסכמי שלום.

איתן לבני (הליכוד):

זה חידוש שאתה קורא למצרים אויב. עד היום אמרת שהם ידידי הנפש שלנו.

מאיר פעיל (מוקד):

אני מצטער לומר לך, אני מצטער להשתמש בארגון-מנטאציה זו — לא אתה האיש שתבוא להטיף לי מוסר מי לחם במצרים פחות ומי לחם יותר.

מנחם בגין (הליכוד):

לא אתה האיש. כשאתה היית ילד, הוא סיכן את נפשו יומם ולילה.

מאיר פעיל (מוקד):

הפאטנט של סיכון הנפש הוא שלכם? לא המצאתם אותו.

איתן לבני (הליכוד):

אתה הריצני בנושא הזה.

מאיר פעיל (מוקד):

בוא נאמר שבנושא הזה לא אני התחלתי את הוויכוח. אינני מוכן לשמוע מהחוגים האלה אם המצרים הם אויב או לא.

מנחם בגין (הליכוד):

איתן לבני הוא לא האיש, הוא לא נלחם?

מאיר פעיל (מוקד):

לא אתה האיש שתגיד לי אם המצרים הם אויב או לא.

חיים לנדאו (הליכוד):

אתה הבר-סמכא הגדול ביותר בארץ או בחו"ל?

מאיר פעיל (מוקד):

אני מצטער לומר לך, שבנושאים שאני מדבר עליהם היום, אני בר-סמכא, קמעא יותר ממוך.

מנחם בגין (הליכוד):

מק"י נתנה לך קולות, או נעשית בר-סמכא.

מאיר פעיל (מוקד):

חכמת ציונים מלומדה.

חיים לנדאו (הליכוד):

אתה ציוני?

חיו"ר ש. ז. אברמוב:
 בבקשה.

מאיר פעיל (מוקד):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה, בקיצור נמרץ, לדרוש ולנמק מדוע, לפי דעתי, יש להסיר את ההצעה מסדר-היום. אני חושב שההתיישבות על חוף מפרץ סואץ, בחלק המזרחי של חצי-האי סיני, היא קודם כל בעיה מדינית ממדרגה ראשונה ולא הומאניטא-רית, אם כי חשוב כי מה שהמדינה עושה, גם אם היא מפנה, עליה לעשות זאת יפה. זו לא בעיה צבאית בכלל, באשר כדי להגן על סיני אין צורך בישובים אזרחיים.

חיים לנדאו (הליכוד):

זו טעות גיאוגראפית. זה החלק המערבי של חצי-האי סיני.

מאיר פעיל (מוקד):

אני מודה לחבר-הכנסת לנדאו. זה החלק המערבי של חצי-האי סיני ועל החוף המזרחי של מפרץ סואץ. אני מתקן — ההתיישבות על חוף מפרץ סואץ, בחלק המערבי של חצי-האי סיני, הבעיה היא מדינית כי מתעוררת מחדש השאלה העקרונית שאנו מתווכחים עליה כבר כמה זמן — הנכונות לוותר על השטחים תמורת אפשרות או סיכוי לתהליך של שלום, לעשיית שלום, במקרה זה עם מצרים. המקרה של מערב סיני או חוף מזרח סואץ הוא בעיה אשר, לדעתי, אין אנו צריכים להשתמש בוויכוח עליה בגישה אמוציונאלית. נדמה לי כי איש איננו טוען שסיני, וודאי לא חלקו המערבי, הוא נחלת אבות. השיקולים הם בטחו-ניים, אסטרטגיים ומדיניים, ואני חרד שמתחילים להיות גם שיקולים כלכליים. כי ללא צל של ספק באבו-רודיס שואבים נפט, זה ללא ספק מקור לדלק, וללא צל של ספק הוא פורה מבחינה כלכלית.

איתן לבני (הליכוד):

לכן זה פסול?

מאיר פעיל (מוקד):

קודם כל, תן לי לגמור לדבר. אני לא פוסל את זאת. אני אף גורס שצריך לשאוב משם כל זמן שזה פועל. אבל אני פוסל את התופעה שעל פני הנימוקים הפוליטיים נוספים נימוקים אחרים, ציוניים-מיסטיים או אחרים — — —

איתן לבני (הליכוד):

נולדת בגלל המיסטיקה הזאת.

מאיר פעיל (מוקד):

נולדתי מכמה סיבות ואחת מהן זו הסיבה הביולוגית.

איתן לבני (הליכוד):

אבל ביום השמיני — — —

שר-התחבורה ג. יעקבי:

אפשר לבדוק — — —

מאיר פעיל (מוקד):

את מה? ממה אני מתחיל להיות מודאג — אני מאוד חרד שעשכשו נוסף לנו נימוק נוסף שלא לוותר על שטחים. הפעם הנימוקים הם כלכליים טהורים, של

מאיר פעיל (מוקד):

אני אלמד ממך ציונות ?

חיים לנדאו (הליכוד):

יש לך עוד הרבה ללמוד. שב על ספסל הלימודים ולמד.

מאיר פעיל (מוקד):

לא משום חבר חירות אלמד ציונות. מכם צריכים ללמוד ציונות ? אתה יכול ללמוד ממני מה זו ציונות.

חיים לנדאו (הליכוד):

הוציאו אותך מהאוניברסיטה.

מאיר פעיל (מוקד):

תבדוק למה. האם לא היה לתנועתך חלק בזה ? חששתם מאוד ממחקרי הציונות.

חיים לנדאו (הליכוד):

כל המחקרים שלך הם בלוף גדול. אתה מספר שהיית פה ושהיית שם.

מאיר פעיל (מוקד):

אני מבקש שהיושב-ראש יגן עלי מהחברים "הציו-נים הגדולים" האלה של חירות — — —

היו"ר ש. ז. אברמוב:

מצמם בבקשה את עצמך להנמקה למה לדעתך צריך להסיר את הנושא מסדר-היום.

מאיר פעיל (מוקד):

אני מבקש את הגנת היושב-ראש מההתקפה "הציו-נית" הזאת של חברי הליכוד על ציוני יותר גדול מהם.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

אבקש ממך לא לסייע לאלה שרוצים להתקיף אותך.

מאיר פעיל (מוקד):

החרדה שיש לי בפרשת אבו-רודיס היא שעל כל המיסטיקה אשר הליכוד מטיף לנו בעניין השטחים, ועל כל הנימוקים הבטחוניים והמדיניים, מתכוונים להוסיף לנו עכשיו מערכת חדשה של נימוקים, הפעם כלכליים, ובכך בעוונותינו — — —

ידידיה בארי (הליכוד):

האם לדלק אין בעיניך משמעות בטחונות ?

4. ניתוק קשרי התעופה מישראל ואליה על-ידי חברות התעופה הזרות

היו"ר ש. ז. אברמוב:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת יוסף תמיר: ניתוק קשרי התעופה מישראל ואליה על-ידי חברות התעופה הזרות. רשות הדיבור לחבר-הכנסת יוסף תמיר.

יוסף תמיר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בפרוץ הקרבות בקפריסין ניתקו במהירות רבה, בזו אחר זו, חברות

מאיר פעיל (מוקד):

— — — ובעוונותיהם של אלה שמציעים, אתם כמו ידיכם מוסיפים את הארגומנט הישן, הקולוניאלי, על הארגומנטים האחרים, שאת רובם בלאו-הכי אינני מקבל. לשאוב — אפשר; להתיישב — זה חמור. אנחנו רואים בעצמנו כי האיזרות מכביד מאוד על אפשרויות המיקוח בשטחים המוחזקים. אני חושב שהיה משגה מצד ממשלת ישראל לאזרח או להקים את הישוב העירוני "שלהבת". אני חושב שהיה משגה של צה"ל — כי נדמה לי שהממ-שלה לא נתנה לזה אישור, ואם אני טועה, יתקנו אותי — שהסכים לאישור הישוב הנסיוני הקטן בא-טור. אני חושב שהממשלה עשתה בתבונה, ערב מלחמת יום-הכיפורים ומיד לאחריה, שפינתה ישובים אורחיים אלה. היו בהתחלה נימוקים בטחוניים אבל, לדעתי, הנימוקים התופסים העיקריים הם נימוקים מדיניים.

אנחנו צריכים לומר בגלוי שסיני, וודאי מערב סיני, הוא פרוייקט למיקוח כדי להשיג הסדרים מדיניים ולא פרוייקט לסיפוח המטיף לסיסמה: יותר טוב אבו-רודיס בלי שלום מאשר בלי אבו-רודיס. אני טוען שיותר טוב שלום בלי אבו-רודיס ובלי א-טור מאשר המצב הנוכחי, ללא שלום, עם אבו-רודיס ועם א-טור.

מאחר שלפי עניות דעתי התיוה המדינית של חבר-הכנסת לבני, אשר הובעה פה, היא תיוה שאני שולל אותה, אני חושב שצריך להסיר את הנושא מסדר-היום.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

חברי הכנסת, לפנינו שתי הצעות: האחת — להעביר את הצעתו של חבר-הכנסת לבני לוועדת החוץ והבטחון; השנייה — של חברי-הכנסת פעיל, לא לכלול את הנושא בסדר-היום. אעמיץ את שתי ההצעות להצבעה זו מול זו.

ה צ ב ע

בעד ההצעה לא לכלול את הנושא בסדר-היום — מיעוט

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והבטחון — רוב

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והבטחון נתקבלה.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

חברי הכנסת, קודם שנעבור לסעיף הבא בסדר-היום רצוני להעיר בקשר לדבריו של חבר-הכנסת לבני, אשר טען שהצעתו מונחת כחצי שנה אצל יושב-ראש הכנסת: נמסר לי ממזכירות הכנסת כי סיעתו של חבר-הכנסת לבני לא ביקשה לכלול את הנושא בסדר-יום של הכנסת, אלא בשבוע שעבר.

התעופה הזרות את טיסותיהן לישראל וממנה. כתוצאה מצעד זה היתה סכנה מוחשית שהמדינה תימצא במצב של מצור, שאין בא אליה ואין יוצא ממנה בדרך האוויר. ההודעות על הפסקת הטיסות באו כהפתעה הן למוס-דות התעופה האזרחיים והן לציבור הגדול של הלקוחות, שקשור בסדרי הטיסה של 17 חברות תעופה זרות ובחב-רת "אל על". לולא התגייסותה של חברת התעופה הלאומית של ישראל למען קיים את הקשר האווירי שלנו עם העולם היינו נתונים לכידוד שאין להשלים עמו.

והבטוחה בקו זה. העצה הברוקה שלו לא נתקבלה. השירותים החיוניים נפסקו תוך עצבנות מיותרת. הדבר גרם מבוכה בקרב קהל הנוסעים ואי-נעימות.

אני מגיח שהטיסות יחודשו מחר. בינתיים עשתה "אל על" את מיטב המאמצים ופתרה חלק מהבעיה.

כפי שאמרתי בראשית ההגמקה להצעה שאני מביא לפני הבית, היתה צפויה למדינה חוויה מרה של הינתקות מהארצות שאנו קשורים אתן בקשרי טיס, דבר שקשה ואסור להשלים עמו.

בהתחשב בהתרחשויות אלו, שהן ראשונות בסוגן, הגני מציע לקיים דיון בנושא זה במליאת הכנסת.

היו"ר ש. ז. אברמוב :

רשות הדיבור לשר התחבורה, לתשובה.

שר-התחבורה ג. יעקבי :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בעקבות המלחמה שנתחוללה בקפריסין הופסק פיקוח הטיסה המרחבי של קפריסין ואילו יוון הכריזה כי אזור הפיקוח שלה הוא אזור מסוכן. מצב זה אילץ את אנשי המיבצעים של כל החברות הזרות הפועלות בישראל, וכן את מינהלי התעו-פה בארצותיהם, לנסות ולמצוא נתיבים אלטרנאטיביים התואמים את רמת הבטיחות והסטנדרטים הטיפעוליים על-פי תפיסתם שלהם. אלו לא נמצאו, לפי מיטב שיקו-ליהם ודעתם.

מבחינת החוק והתחייבויותיהן החוקיות של החברות הזרות אינני מוסמך לחייב אותן לטוס בשעה שנתביי הטיסה הקבועים שלהן אינם אפשריים, שכן "בטיחות נאותה" הנה חלק מתנאי התחייבותן. מאחר שאיני סבור ששיקולים פוליטיים הדריכו את החברות הזרות בהחלט-תן, איני רואה לנכון למתוח עליה בקורת, אף-על-פי שהנתיב שהוצע להן היה סבור כבטיחותו בעיני, בעיני המומחים ובעיני חיל האוויר. אולם אני רואה טעם לציין לשבח את חברת "אל על" על פעולתה.

בשבת האחרונה, 20 ביולי 1974, לאחר שנתבררו השלכות המלחמה בקפריסין על נתיבי הטיסה לישראל, אותרו ונקבעו נתיבי טיסה ונוהלי פיקוח אווירי אלטר-נאטיביים התואמים את נוהלי הבטיחות של מינהל הת-עופה האזרחית וחברת "אל על". נתיב זה אושר על-ידי במוצאי שבת. במקביל התארגנה חברת "אל על" לאפש-רות שמלוא נטל הטיסות יפול על שכמה. כל אלה נעשו בתיאום עם חיל האוויר ובשיתוף ועל דעת איגוד הטי-טיס. לאחר שפעולות הכנה אלו נשלמו אושרה ההפעלה ושתי הטיסות הראשונות יצאו כבר במוצאי שבת.

החל משבת ועד הבוקר הטיסה חברת "אל על", נוסף על 14,248 נוסעים רשומים, 7,890 נוסעים שהיו מיועדים לטוס בחברות זרות. מספר הטיסות הרגילות שביצעה עמד על 90, ועליהן נוספו עוד 42 טיסות מיוחדות, כולומר כ-50% מעל לפעילותה הרגילה. כמו כן ביטלה "אל על" 18 טיסות לאתונה, ניקוסיה, איסטמבול וטראון, וכן 2 מתוך 4 טיסות שהיו מתוכננות לבוקארשט.

בשעה זו ניתן כבר להבחין בראשית השבת המצב לקדמותו. אזור הפיקוח של תורכיה נפתח מחדש. גם אזור הפיקוח של אתונה, אם כי במגבלות מסוימות, החל

תופעה חמורה ומדאיגה זו חוזרת על עצמה. חברי הכנסת, כך הווה במלחמות קדש, ששתי-הימים, ובמלחמת יום-הכיפורים. עתה נתגלתה התופעה העגומה בעקבות ההתרחשויות באי השכן לנו. בבוקרו של יום התקפת הצבא התורכי על ניקוסיה חדל מגדל הפיקוח בניקוסיה לפעול. האם היה בהפסקת הפעולה של מגדל הפיקוח במגל תעופה זה כדי למנוע טיסות בטוחות מאירופה לישראל וזורה? התשובה, לעניות דעתי, היא: לא, בהחלט לא. לא היה בכך כדי לסכן את התעופה מעל לים התיכון בקו המוליך מישראל מערבה. והא ראייה, חברת "אל על" הפעילה את כל מטוסיה הסילוניים והמ-שיכה בהססת צי המטוסים שלה ללא הפוגה, אני אומר — אף בקצב מוגבר. החברה הישראלית גייסה את מלוא כשרה האירגוני והמיבצעי, את כוח-האדם שלה, וגילתה תושיה. תודות לכך נמשכו הטיסות מישראל ואליה ללא הפסקה. אלפים רבים מבין הבאים לארץ והיוצאים ממנה נסתייעו על-ידי "אל על" והוטסו למקומותיהם, וללא כל תקלה. תיירים, אנשי עסקים, בעלי אינטרסים שונים אחרים שהחזיקו בכרטיסים של חברות תעופה שונות היו נתונים בימים הראשונים בבהלה. היה חשש רציני שלא יגיעו ליעדם. הם פנו ל"אל על", נעזרו בשירותיה, רובם ככולם יצאו את הארץ או חזרו אליה בצורה תקינה. לא היו כל בעיות שבתחנות או בטיחותיות בט-טון סות בימי הקרבות באי הסמוך. צריך היה אך ורק רצון טוב ומאמץ כדי להסתגל לשינויים המתבקשים מהעוב-דה שבקפריסין מתנהלת מלחמה מקומית. הדבר הוכח על-ידי הפעלת "אל על" בקו המיוחד דרומה לקפריסין בואך כרתיים, ומשם צפונה לאירופה. ותוך מתן שירות יעיל ונאמן ללקוחות, הקו הזה פעל ללא תקלות.

על-ידי כך יוכלו לסכל את בידודה של ישראל, תוך קיום הטיסות הסדירות, ואף טיסות מיוחדות שהיו צריכות למלא את החסר. וכך הובטח האינטרס העליון של אי-תלותה של ישראל בגורמים לא יציבים. ושוב הוכח שאין מקום לעצבנות בכל מה שקשור בקיום סדרי תעופה תקינים מהארץ ואליה.

העובדות הללו מצוות עלינו לטפח את השירות האומי. ויאמר שקיים ספק רב אם המצב האובייקטיבי באזור הצדיק את הפסקת הטיסות לישראל או אי-השימוש בקו או בנתיב האלטרנאטיבי שהופעל בימי המלחמה. חלק מהחברות, שהפסיקו את טיסותיהן לנמל התעופה בן-גוריון, היו ביניהן שהמשיכו כל אותם ימים לטוס לביירות ואף ליתר המדינות הערביות הסמוכות לאי שהיה נתון במצב של מלחמה. וחייב אני לומר שאף אנשים שאינם בקיאים בהלכות טיס ובסדרי הטסת מטוסים מבינים שהטסת מטוסים מאירופה ללבנון או לסוריה, או אף דרומה לישראל, למצרים, אך בעיקר לברית ולדמשק, היא הרבה יותר מסוכנת מאשר הטסת מטוסים לתל-אביב. למרות זאת החברות, לא כולן, רובן, הטיסו את מטוסיהן לביירות.

בפני חברות התעופה הזרות עמדה כנראה סוגיית זהירות-היתר באשר לישראל, והן לא ניצלו את האלטר-נאטיבה שדיברתי עליה, כולומר טיסה דרך כרתיים. זהו קו תעופה מעל לים הפתוח, והוא אף נתיב בטוח, כפי שהוכח במשך השבוע האחרון.

מנהל נמל התעופה בן-גוריון מר אליעזר כהן הודיע לחברות התעופה שאין כל מניעה לפעילותן התקינה

חוברת כ"ו, ישיבה ע"ז, ה' אב תשל"ד (24 יולי 1974)
 — הצעות לסדר-היום (יעקבי, אברמוב, י. תמיר) —

היו"ר ש. ז. אברמוב :
 חבר-הכנסת תמיר, האם אתה מסכים להעברת ההצעה
 לוועדת הכלכלה ?

יוסף תמיר (הליכוד):
 כן.

היו"ר ש. ז. אברמוב :
 לפנינו הצעה אחת — להעביל את ההצעה לסדר-
 היום של חבר-הכנסת תמיר לוועדת הכלכלה. אני מעמיד
 להצבעה הצעה זו.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה נתקבלה.

היו"ר ש. ז. אברמוב :
 הישיבה הבאה של הכנסת מחר בשעה 11.00. ישיבה
 זו נעולה.

לפעול כתיקנו. הן "אל על" והן החברות הזרות מחדשות
 את טיסותיהן לגמלי תעופה אלה. חלק מן החברות הזרות
 הודיעו שהן עתידות תוך יום-יומיים לחדש את הטיסות
 לישראל.

ברצוני להוסיף, כי במטוס "אל על" היוצא היום
 לאסוף ישראלים מקפריסין נוסע נציג משרד התחבורה
 אשר יבוא בדברים עם אנשי הפיקוח של קפריסין במג-
 מה למצוא דרך לחדש את השירותים במקום. אם אכן
 יחודש הפיקוח האווירי מקפריסין, יחיש הדבר את חידוש
 טיסותיהן של החברות הזרות לישראל וממנה.

אחד הלקחים שניתן להפיק מהתרחשות זו הוא
 חשיבות טיפוח עוצמתה של חברת התעופה הלאומית
 שלנו — חברת "אל על". בעתות חירום מובהרת חשי-
 בות קיומו של צי מטוסים עצמאי העומד לרשות המטרות
 החינויות של המדינה. מכאן גם מסקנות החייבות לנבוע
 בתחומי מדיניות התעופה ופיתוחה בעתיד הקרוב והרחוק.
 אני מבקש להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה.

הישיבה ננעלה בשעה 15.07.